

**POLSKA AGENCJA ROZWOJU
PRZEDSIĘBIORCZOŚCI**

**ANGIELSKO-POLSKI
SŁOWNIK TERMINOLOGICZNY
PROGRAMÓW
ROZWOJU REGIONALNEGO**

Praca zbiorowa

Druk publikacji sfinansowany
ze środków Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej

Warszawa 2002

Redakcja

Joanna Żebrowska-Cielek

Zespół autorski

Urszula Golec

Marek Kozak

Tomasz Kierzkowski

Hanna Kosarczyn

Robert Krasnodębski

Cezary Gołębiowski

Joanna Podgórska

Andrzej Pyszkowski

Robert Szewczyk

Dariusz Szymańczak

Joanna Żebrowska-Cielek

Korekta

Hanna Kosarczyn

Joanna Żebrowska-Cielek

Wydawca: Urząd Komitetu Integracji Europejskiej

Al. Ujazdowskie 9, 00-918 Warszawa

adres internetowy: *www.ukie.gov.pl*

© Copyright by Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2002

Projekt okładki

Jakub Osinski, Jacek Pacholec

Projekt serii

Tadeusz Korobkow

ISBN 83-89218-75-5

Wydanie I

Nakład 6000 egzemplarzy

Łamanie, druk i oprawa: PPGK S.A. Drukarnia „KART”

02-652 Warszawa, ul. Magazynowa 5

WSTĘP

„Angielsko-Polski Słownik Terminologiczny Programów Rozwoju Regionalnego” powstał w odpowiedzi na duże zainteresowanie odbiorców jakim cieszyły się poprzednie wydawnictwa z tej dziedziny: „Słownik Rozwoju Regionalnego” oraz „Angielsko-Polski Słownik Terminologiczny dla Beneficjentów Programu Phare Spójność Gospodarcza i Społeczna”. Publikacje te zostały wydane przez Polską Agencję Rozwoju Regionalnego, której struktury zostały w I połowie 2002 r. włączone do Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP). We współpracy PARP i Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej powstał rozszerzony słownik, z myślą o obecnych i przyszłych beneficjentach programów przedakcesyjnych – nie tylko władzach regionalnych i lokalnych, ale także osobach fizycznych i prawnych zaangażowanych w realizację programu. Hasła zawarte w dwóch wspomnianych publikacjach PARR zostały uaktualnione; dodano również nowe terminy wraz z definicjami. Obok terminów dotyczących programu Phare - Spójność Społeczna i Gospodarcza, Czytelnicy znajdą tu również słownictwo związane z innymi programami pomocowymi realizowanymi w Polsce, a także z Funduszami Strukturalnymi Unii Europejskiej.

Wierzmy, że nowy Słownik pomoże Odbiorcom w zrozumieniu i praktycznym opanowaniu anglojęzycznej terminologii programów pomocowych stosowanej w praktyce przez instytucje zaangażowane w ich wdrażanie.

Mirosław Marek
Prezes Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości

A

accepted contract amount

zaakceptowana kwota płatności

access

- ⇒ access to employment
- ⇒ access to work
- ⇒ access to labour market
- ⇒ equal access to...
- ⇒ widen/extend access....

dostęp

- ⇒ dostęp do zatrudnienia
- ⇒ dostęp do pracy
- ⇒ dostęp do rynku pracy
- ⇒ równy dostęp do...
- ⇒ rozszerzyć dostęp do...

accessibility

dostępność

accession

e.g. accession to European Union

akcesja / przystąpienie / wstąpienie

np. wstąpienie do UE

Accession Partnership (AP)

Partnerstwo dla Członkostwa

zasady współpracy Unii Europejskiej z krajami kandydującymi do członkostwa, przyjęte podczas szczytu luksemburskiego 12-13 grudnia 1997 r. Współpraca ta powinna być kształtowana w oparciu o precyzyjnie zdefiniowany program (→ NPPC) przygotowujący do członkostwa, w którym zawarte są zobowiązania państw kandydujących, dotyczące określonych priorytetów, jak również kalendarz ich realizacji. Państwa kandydujące mają możliwość zaznajomienia się z działaniami i procedurami Unii poprzez udział w programach wspólnotowych. Zadaniem Partnerstwa dla Członkostwa jest stworzenie jednolitej struktury obejmującej priorytetowe obszary współpracy, zidentyfikowane przez → Komisję Europejską, dostępne środki finansowe umożliwiające realizację tych priorytetów oraz określające warunki, które będą odnosiły się do tego rodzaju wsparcia. Partnerstwo dla Członkostwa tworzy ramy działania dla szeregu instrumentów polityki strukturalnej (→ ISPA, → SAPARD, → Phare).

	<i>Dokument podlega aktualizacji (edycja 1998, 1999, 2001).</i>
accession-driven programme / accession-driven assistance	program pomocy przedakcesyjnej, ukierunkowany na przygotowanie kraju stowarzyszonego do spełnienia wymogów członkostwa w Unii Europejskiej
account denominated in EUR	rachunek (denominowany) w euro
accountability	odpowiedzialność (np. finansowa)
accreditation	akredytacja <i>1) powierzenie danej instytucji wyznaczonych zadań, po wcześniejszym spełnieniu przez nią określonych kryteriów np. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa została akredytowana przez Komisję Europejską jako Agencja Płatnicza programu SAPARD</i> <i>2) w programach Phare przeznaczonych dla → MSP: udzielanie uprawnień wykonawcom usług doradczych i informacyjnych do pełnienia zadań związanych z doradztwem dla małych i średnich przedsiębiorstw</i>
acquis communautaire	dorobek prawny UE <i>ogół praw, norm, regulacji Wspólnot (→ Wspólnoty Europejskie); obejmuje porządek prawny, zasady prawne, orzecznictwo; termin nie ma ścisłego polskiego odpowiednika, ale używa się niekiedy terminu „dorobek prawny UE” lub „dorobek regulacyjny UE”.</i>
activities	działania <i>określone zadania podejmowane w trakcie realizacji projektu, mające na celu osiągnięcie założonych rezultatów projektu</i>
⇒ economic activity	⇒ działalność gospodarcza

⇒ linked activities	⇒ działania powiązane z projektem <i>w → fiszce: przeszłe lub obecne działania podejmowane w ramach programów UE (np. inne projekty), które mają znaczenie / wywierają bezpośredni wpływ na realizację danego projektu</i>
activity rate	współczynnik aktywności zawodowej
acts of God	zdarzenie losowe
adaptability <i>e.g. encouraging adaptability of businesses and their employees</i>	dostosowanie się / zdolności przystosowawcze / elastyczność <i>np. promowanie zdolności przystosowawczych przedsiębiorstw i ich pracowników</i>
addendum (addenda)	uzupełnienie / modyfikacja (uzupełnienia) <i>dokument wprowadzający zmiany do wcześniej podpisanej umowy / ustaleń</i>
additionality (principle)	zasada dodatkowości <i>reguluje działanie programów pomocowych UE; stanowi, że środki przekazywane przez → Komisję Europejską z funduszy mogą być tylko uzupełnieniem środków zgromadzonych na dany program (projekt) przez odpowiednie władze krajowe (centralne, regionalne, lokalne); środki przeznaczone na dofinansowanie poszczególnych projektów przez władze krajowe nie powinny być na poziomie niższym niż dotychczasowy (tj. bez interwencji Komisji)</i>
adjustment ⇒ adjustment of regions <i>e.g. adjustment of regions on gross income</i> ⇒ adjustment of the labour market	dostosowanie ⇒ dostosowywanie regionów <i>np. wyrównanie poziomu dochodów regionu</i> ⇒ dostosowanie struktur rynku pracy do popytu i podaży
administrative order	polecenie administracyjne <i>pisemna decyzja wydawana stronom kontraktu przez → inżyniera nadzorującego jego realizację</i>

adviser

- ⇒ **pre-accession adviser**
- ⇒ **advisory / consultancy services**

Agency

- ⇒ **Implementing Agency (IA)**

- ⇒ **Paying Agency**

- ⇒ **Local Development Agency**

doradca

- ⇒ **doradca przedakcesyjny**
- ⇒ **usługi doradcze**

Agencja

- ⇒ **Jednostka Wdrażająca; dosłownie, potocznie: Agencja Wdrażająca / Wykonawcza**
instytucja wskazana przez rząd (w uzgodnieniu z → Komisją Europejską) i odpowiedzialna za wdrożenie programu. Dawniej stosowana nazwa → PMU.
np. w programach Phare jest to wskazana przez rząd (w → Memorandum Finansowym Phare) instytucja odpowiedzialna za realizację danego programu w zgodzie z procedurami i wytycznymi → Komisji Europejskiej. IA odpowiada za przygotowanie dokumentów programowych i planistycznych, sprawozdawczość wobec Komisji i rządu, nadzór nad realizacją przetargów, administrację finansową itd.
- ⇒ **Agencja Płatnicza**
instytucja wskazana przez rząd i podlegająca specjalnej procedurze → akredytacji (w uzgodnieniu z → Komisją Europejską). Agencja Płatnicza pełni trzy główne funkcje: autoryzuje, realizuje i księguje płatności. Niekiedy Agencja Płatnicza pełni też funkcje wdrożeniowe: weryfikuje projekty, organizuje przetargi, przeprowadza kontrolę techniczną itp.
np. W Polsce jako agencję płatniczą dla programu → SAPARD rząd wskazał → Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.
- ⇒ **Agencja Rozwoju Lokalnego (ARL)**
instytucja, której podstawowa charakterystyka zbieżna jest z opisem → Agencji Rozwoju Regionalnego. Naj-

⇒ **Regional Development Agency (RDA)**

⇒ **Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture (ARMA)**

ważniejsza różnica to węższy obszar działania, ograniczony (na ogół statutowo) do gminy, powiatu bądź grupy gmin. W Polsce istnieje ok. 20 ARL.

⇒ **Agencja Rozwoju Regionalnego (ARR)**

instytucja, której misją jest wspomaganie i promocja szeroko pojmowanego rozwoju danego obszaru (regionu). Dobrze zarządzana agencja łączy najlepsze cechy sektora publicznego (planowość, przewidywalność, ostrożność) i sektora biznesu (elastyczność, efektywność, podejmowanie ryzyka, szybkość działania). Agencje są także naturalnym i akceptowanym pośrednikiem między władzą publiczną a biznesem. Kluczowe cele to wsparcie rozwoju ekonomicznego regionu oraz pozyskiwanie inwestorów z zewnątrz. Stosuje zróżnicowane instrumenty (→ Instrumenty Rozwoju Regionalnego). Główni akcjonariusze to administracja publiczna (rządowa i samorządowa), instytucje okołobiznesowe, radziej przedsiębiorstwa. Przeważa kapitał regionalny. Zasadnicze formy prawne w Polsce to spółka (z o.o. lub akcyjna) oraz fundacja. W Polsce działa prawie 70 ARR, w tym ok. 20 ARL (→ Agencja Rozwoju Lokalnego).

⇒ **Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa**

instytucja rządowa powołana w 1994 r., która wspiera przedsięwzięcia przyspieszające proces przemian strukturalnych w rolnictwie i na obszarach wiejskich. Agencja jest m.in. odpowiedzialna za wdrażanie, finansowanie, księgowanie i kontrolę płatności w ramach programu → SAPARD.

⇒ **Polish Agency for Enterprise Development (PAED)**

⇒ **Polish Agency for Regional Development (PARD)**

⇒ **Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP)**

została utworzona na mocy ustawy z dnia 9 lipca 2000 r., z przekształcenia Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw. W pierwszej połowie 2002 r. PARP przejęła zadania i obowiązki Agencji Techniki i Technologii oraz → Polskiej Agencji Rozwoju Regionalnego. Celem działania Agencji jest uczestnictwo w realizacji programów rozwoju gospodarki w zakresie wspierania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, eksportu, rozwoju regionalnego, wykorzystania nowych technik i technologii oraz tworzenia nowych miejsc pracy, przeciwdziałania bezrobociu i rozwoju zasobów ludzkich.

⇒ **Polska Agencja Rozwoju Regionalnego (PARR)**

Fundacja Skarbu Państwa powołana przez rząd RP w 1993 r. w celu wspierania rozwoju regionalnego w Polsce, a w szczególności dla stymulowania i wspomagania wszelkich inicjatyw na rzecz rozwoju gospodarczego w regionach, sprzyjania rozwojowi i upowszechnianiu wiedzy na temat form i metod rozwoju regionalnego oraz tworzenia i uczestniczenia w tworzeniu instytucji finansowych służących rozwojowi regionalnemu. Głównym źródłem finansowania działań były środki finansowe → Unii Europejskiej (→ Phare). W latach 1993-1999 przekazano tzw. regionom problemowym pomoc o łącznej wartości ponad 140 mln ECU (tj. 520 mln zł). Główne programy: → Phare-STRUDER (→ STRUDER), Phare-RAPID (→ RAPID), Phare-STRUDER 2 (→ STRUDER 2), Phare-INRED (→ INRED),

→ Program Pomocy dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw Przyznanej na Odtworzenie Majątku Produkcyjnego i Obrotowego Zniszczonego w Wyniku Powodzi z Lipca 1997 r. z Banku Światowego, Phare-Equity Investment, → Polsko-Szwajcarski Program Regionalny, → Program Dialog i Rozwój, → Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza 2000, 2001 (→ Phare SSG) oraz → Phare-Odbudowa 2001.

Decyzją Sejmu RP PARR została zlikwidowana z dniem 31 maja 2002 r. Prawnym następcą PARR jest → PARP.

Agenda 2000

Agenda 2000

dokument UE przyjęty przez → Radę Europejską na posiedzeniu w Berlinie 24-25 marca 1999 r. Zawiera postanowienia określające polityki wspólnotowe oraz zasady i środki służące ich realizacji, w tym zasady i środki służące rozszerzeniu Unii o nowe kraje Europy Środkowo-Wschodniej, jak też kontynuacji działania → Funduszy Strukturalnych oraz → Funduszu Spójności w okresie 2000 – 2006.

Agreement

⇒ **Framework Agreement**

Umowa

⇒ **Umowa Ramowa**

podpisana przez Rząd RP i → Komisję Europejską 31 maja 1990 r., określa ogólne przeznaczenie pomocy Unii dla Polski, wyznacza techniczne, prawne i administracyjne ramy, w jakich ta pomoc jest świadczona i wykorzystywana w Polsce. Realizacja każdego z programów → Phare podlega w pełni zasadom Umowy Ramowej.

aid scheme

program pomocy

alignment with EU norms and standards

e.g. Phare support for investment will be concentrated on the alignment with EU norms and standards.

allocation

e.g. European Commission approved the allocation of 130 MEUR for Phare 2000 Economic and Social Cohesion programme.

- ⇒ **allocation of funds**
- ⇒ **financial allocation**

allowances / per diems

- ⇒ **compensatory allowances**

e.g. in less favoured and mountain areas

- ⇒ **training allowances**

amendment to ... contract, ToR, protocol**analysis of objectives****analysis of strategies****dostosowanie do norm i standardów UE**

np. Wsparcie inwestycyjne z programu Phare będzie się koncentrować na dostosowaniu do norm i standardów UE.

alokacja / przydział środków

np. Komisja Europejska zatwierdziła przydział środków na Program Spójności Społecznej i Gospodarczej Phare 2000 w wysokości 130 mln euro.

- ⇒ **alokacja środków finansowych**
- ⇒ **całkowity budżet** (*na realizację danego programu*)

diety płacone w trakcie realizacji kontraktu

- ⇒ **dotądki wyrównawcze / kompensacyjne**

np. dla obszarów mniej uprzywilejowanych i górskich

- ⇒ **stypendia szkoleniowe**
dla osób bezrobotnych, biorących udział w szkoleniu

poprawka / modyfikacja / zmiana ... w → kontrakcje, → Zakresie Wymagań, protokole zamiennie do 'addendum'**analiza celów**

w → PCM: identyfikacja oraz weryfikacja pożądaných korzyści z punktu widzenia beneficjentów projektu; cele formuluje się na podstawie zdefiniowanych wcześniej negatywnych aspektów stanu wyjściowego; np. poprawa jakości przetwórstwa spożywczego, lepszy dostęp do rynków zbytu; wynikiem analizy celów jest → drzewko celów / hierarchia celów

analiza strategii

w → PCM: krytyczna ocena alternatyw-

	<i>nych sposobów osiągnięcia zamierzonych celów oraz wybór jednego lub kilku z nich dla celów planowanego projektu; polega m.in. na identyfikacji celów niepożądanych oraz grupowaniu celów pożądanых</i>
annex	aneks / załącznik <i>zob. ang. addendum, side letter</i>
appendix to tender	załącznik do oferty
applicant	wnioskodawca / podmiot składający wniosek
⇒ applicant country / candidate country	⇒ kraj kandydujący do członkostwa w UE
application	wniosek / aplikacja / ubieganie się
⇒ application for assistance	⇒ ubieganie się o pomoc / wniosek o przyznanie pomocy
⇒ application form	⇒ wniosek / formularz aplikacyjny
appraisal	ocena
⇒ economic and financial appraisal	⇒ ocena ekonomiczna i finansowa <i>analiza proponowanego projektu pod względem jego realności finansowej i efektu gospodarczego; jest to ostateczny etap, przed podjęciem decyzji o finansowaniu projektu, polegający na sprawdzeniu czy jest on realny w kontekście realizacji celów i zasadności wydatkowania środków</i> <i>zob. ocena ex ante</i>
approach	podejście
⇒ bottom-up approach	⇒ podejście oddolne (sposób wstępujący) <i>dotyczy logiki interwencji → Phare; programowanie jest prowadzone w sposób oddolny (wstępujący) jeśli: dzięki podejmowanym → działaniom, przy wykorzystaniu odpowiednich zasobów pojawiają się → rezultaty, obrazujące postęp w realizacji danego projektu / interwencji; rezultaty, przy</i>

- zajściu założonych okoliczności, wpływają na osiągnięcie → celów bezpośrednich, które pojawiają się w pewnym odstępie czasowym od zakończenia realizacji projektu.
Cele bezpośrednie powinny przyczyniać się do osiągnięcia → celów szerszych (ogólnych), odnoszących się do szerokiego spektrum działań, w ramach których funkcjonuje projekt.
- ⇒ **top-down approach**
- ⇒ **podjęcie odgórne (sposób zstępujący)**
dotyczy logiki interwencji → Funduszy Strukturalnych: programowanie jest prowadzone w sposób odgórny (zstępujący) jeśli wychodzi się od danego kontekstu, stosownego do zdefiniowanego → celu globalnego. Cel globalny, określający strategię wsparcia, wpływa na wyznaczenie podległych mu → celów szczegółowych, przyporządkowanych do konkretnych, priorytetowych obszarów. Każdy cel szczegółowy jest z kolei osiągany poprzez podjęcie odpowiednich → działań, których realizacja pozwala na osiągnięcie → celów operacyjnych.
- ⇒ **integrated approach**
- ⇒ **podjęcie zintegrowane**
w → PCM: kompleksowa analiza projektu: w oparciu o standardową dokumentację, sprawdza się czy kwestie → odpowiedności (trafności), → wykonalności i → trwałości podejmowanych działań są brane pod uwagę na wszystkich etapach jego realizacji.
- ⇒ **multifund approach**
- ⇒ **finansowanie (czegoś) z wielu funduszy**
- appropriations**
- ⇒ **appropriations commitments**
- ⇒ **appropriations entered in the budget**
- środki**
- ⇒ **zobowiązania finansowe**
- ⇒ **środki przewidziane w budżecie**

⇒ payment appropriations (PA)	⇒ przydział środków na (dokonywanie) płatności
⇒ take-up / absorption of appropriations	⇒ absorpcja środków (pomocowych) <i>zob. zdolność absorpcyjna</i>
⇒ under-utilization of appropriations	⇒ niedostateczne wykorzystanie środków (pomocowych)
area	obszar
⇒ area in difficulty / depressed area / disadvantaged area	⇒ obszar problemowy / obszar borykający się z poważnymi problemami społecznymi i gospodarczymi <i>w przestrzennym planowaniu strategicznym jako obszary problemowe określa się wyróżnione obszary koncentracji zjawisk i procesów, na które zamierza się oddziaływać. W Polsce metoda obszarów problemowych zastosowana została po raz pierwszy w cyklu prac, zakończonych w 1990 r. akceptacją przez Radę Ministrów Długookresowej Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju. Obecnie, na mocy Ustawy o zasadach wspierania rozwoju regionalnego, Rada Ministrów określa tzw. → obszary wsparcia.</i>
⇒ coastal area	⇒ obszar przybrzeżny / nadmorski
⇒ eligible area	⇒ obszary kwalifikujące się (do otrzymania wsparcia)
⇒ employment area	⇒ lokalny rynek pracy
⇒ industrial area	⇒ strefa przemysłowa
⇒ less-favoured area	⇒ strefa mniej uprzywilejowana
⇒ non-eligible area	⇒ obszar nie kwalifikujący się (do otrzymania wsparcia)
⇒ peripheral area / remote area	⇒ obszar peryferyjny <i>obszar leżący z dala od centrów rozwojowych, słabiej rozwinięty gospodarczo, z przestarzałą infrastrukturą i często niedoinwestowany.</i> <i>zob. marginalizacja</i>
⇒ rural area	⇒ obszar wiejski / strefa wiejska
⇒ support areas	⇒ obszary wsparcia <i>wg ustawy z 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego</i>

	<i>go: obszar wyodrębniony ze względu na występujące w nim problemy rozwojowe, podlegający określonym działaniom ze strony Rady Ministrów, administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego. Granice tego obszaru nie mogą przecinać granic powiatu.</i>
assessment (of needs, progress, conformity etc.) <i>e.g. conformity assessment with programme requirements</i> ⇒ needs assessment	ocena / oszacowanie (potrzeb, postępu, zgodności itp.) <i>np. ocena zgodności z wymogami programu</i> ⇒ ocena potrzeb
Assembly of European Regions	Zgromadzenie Regionów Europejskich <i>organizacja utworzona w 1985 r., zrzeszająca reprezentantów 250 regionów europejskich (nie tylko Unii). Główne cele to umocnienie politycznej reprezentacji regionów we władzach instytucji europejskich i rozwój współpracy międzyregionalnej.</i>
assistance 1. <i>Phare assistance</i> 2. <i>Assistance within Structural Funds</i> ⇒ bilateral assistance ⇒ demand-driven assistance ⇒ donor-driven assistance / supply-driven assistance	wsparcie / pomoc 1. <i>wsparcie z programu → Phare</i> 2. <i>pomoc w ramach → Funduszy Strukturalnych:</i> <i>oznacza formy pomocy dostarczanej przez → Fundusze Strukturalne:</i> <i>zob. programy operacyjne, jednolite dokumenty programowe, Inicjatywy Wspólnoty, pomoc doradcza, działania innowacyjne</i> ⇒ pomoc dwustronna ⇒ pomoc dostarczana zgodnie z popytem (zapotrzebowaniem zgłaszanym przez biorcę) ⇒ pomoc podporządkowana wyobrażeniom dawcy o tym, czego potrzeba biorcy <i>na ogół pomoc jest wypadkową zarówno tendencji podporządkowanej podaży, jak i zgodnej z wyobrażeniami dawcy i zależy zwłaszcza od samo-</i>

	<i>świadomości kraju biorcy i umiejętności negocjacji. Im mniej stabilny i dojrzały system polityczny kraju biorcy, tym większe prawdopodobieństwo, że pełną kontrolę nad pomocą zachowa dawca. W modelu „donor-driven assistance” zazwyczaj większe znaczenie przypisuje się → pomocy doradczej, konsultingowi oraz szkoleniom.</i>
⇒ economic assistance	⇒ pomoc gospodarcza
⇒ financial assistance	⇒ pomoc finansowa
⇒ multiannual assistance	⇒ pomoc wieloletnia
⇒ multilateral assistance	⇒ pomoc wielostronna
⇒ post training assistance	⇒ pomoc w znalezieniu pracy po odbytych szkoleniach
⇒ technical assistance (TA)	⇒ pomoc doradcza (techniczna) <i>pomoc techniczna udostępniona w postaci doradztwa, → know how i pracy ekspertów; niekiedy terminem tym obejmuje się dodatkowo pomoc w formie szkoleń</i>
Association Agreement / Europe Agreement <i>e.g. Association Agreement between Poland and EU was concluded on 16 December 1991.</i>	Układ o Stowarzyszeniu / Układ Europejski <i>np. Układ o Stowarzyszeniu między Polską a UE został zawarty 16 grudnia 1991 r.</i>
assumptions <i>e.g. reform of fiscal system successfully implemented.</i>	założenia <i>w → PCM: czynniki zewnętrzne, które mogą mieć wpływ na przebieg realizacji projektu, będące poza bezpośrednią kontrolą → menadżera projektu;</i> <i>w → matrycy projektu: sformułowane pozytywnie założenia wypełnia się w czwartej kolumnie tabeli</i> <i>np. przeprowadzenie reformy systemu podatkowego</i>
at (the Commission's) discretion	według oceny i uznania (np. Komisji)

audit⇒ **audit trail**⇒ **financial audit**⇒ **systems audit****authority**⇒ **designated authority**⇒ **control authority**⇒ **Implementing Authority
for Phare CBC programme****audyt / kontrola**

ogół działań, poprzez które uzyskuje się niezależną ocenę funkcjonowania danej instytucji, legalności, gospodarności, celowości, rzetelności; audyt jest zazwyczaj wykonywany przez odrębną komórkę, podporządkowaną bezpośrednio kierownikowi instytucji lub przez firmę zewnętrzną

⇒ **„ścieżka audytu”**

sposób prowadzenia audytu w danym programie, określający podział obowiązków i odpowiedzialności pomiędzy instytucją wyznaczoną do zarządzania programem, administracją krajową, regionalną, instytucjami kontrolnymi i menadżerami projektów.

Ścieżka audytu powinna uwzględniać przepływ środków finansowych, informacji, dokumentacji i zasad kontroli na poziomie → menadżera projektu / zarządzającego.

Ścieżka audytu jest przygotowywana dla każdego systemu zarządzania i kontroli. Pozwala na weryfikację całościowych kosztów realizacji programu, przedłożonych Komisji Europejskiej do akceptacji z poszczególnymi wydatkami, potwierdzonymi dokumentami (fakturami) oraz na weryfikację alokacji i wszystkich transferów funduszy wspólnotowych i krajowych.

⇒ **audyt finansowy (księgowy)**⇒ **audyt systemów (np. finansowania, monitorowania)****władza**⇒ **instytucja wyznaczona do realizacji danego programu**⇒ **instytucja kontrolna**⇒ **Władza Wdrażająca Program
Współpracy Przygranicznej Phare**
instytucja powołana w 1994 r., odpowiedzialna za obsługę merytoryczną

- i finansową programu → Phare CBC i programów związanych z bezpieczeństwem wewnętrznym. W latach 1994-1999 zarządzała ponad 25% pomocy z Unii Europejskiej dla Polski w Funduszach Strukturalnych:*
- ⇒ **Managing Authority** ⇒ **Instytucja Zarządzająca**
instytucja wskazana przez rząd państwa członkowskiego (w uzgodnieniu z → Komisją Europejską) i odpowiedzialna za wdrożenie danego programu zob. ang. Implementing Agency
 - ⇒ **Paying Authority** ⇒ **Instytucja Płatnicza**
instytucja wskazana przez rząd państwa członkowskiego, i podlegająca specjalnej procedurze akredytacji (w uzgodnieniu z → Komisją Europejską). Instytucja Płatnicza spełnia trzy główne funkcje: autoryzuje, realizuje i księguje płatności np. z → Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej.
 - ⇒ **central (national) authorities** ⇒ **władze centralne (krajowe)**
 - ⇒ **regional authorities** ⇒ **władze regionalne**
 - ⇒ **local authorities** ⇒ **władze lokalne (gminne i powiatowe)**

AVIS**AVIS**

opinia → Unii Europejskiej na temat złożonego w 1994 r. wniosku Polski (i innych państw kandydackich) o członkostwo w Unii. Opinia obejmuje w szczególności stopień spełnienia przez Polskę wymogów i warunków członkostwa, tj. zdolności do przyjęcia i stosowania regulacji wspólnotowych oraz stabilność i wyniki gospodarcze. AVIS to bardzo szczegółowy opis wszystkich aspektów życia danego kraju ze szczególnym naciskiem na kwestie ładu prawnego i gospodarki. Przedstawione przez Polskę (i innych 9 krajów) informacje zostały przeanalizowane i na tej podstawie 15 lipca 1997 → Komisja Europej-

ska opublikowała swoją opinię o przygotowaniu każdego z tych krajów do integracji europejskiej.

award contract

powierzyć realizację kontraktu

axis (axes)

oś (osie)

1) **development axes**

e.g. axes written down in the regional development programme for the EU Structural Funds planning period

1) **osie rozwojowe / priorytety rozwoju**

np. zapisane w planie rozwoju regionalnego na okres planowania → Funduszy Strukturalnych UE

2) *in technical projects:*

e.g. load capacity of 115 kN/axis

2) *w projektach technicznych:*

„nacisk na oś”

np. „nacisk na oś” / nośność (drogi) wynosi 115 kN/oś

B

background

tło / uwarunkowania / otoczenie (projektu)

balance of payments

bilans płatniczy

balance sheet

bilans / tabela bilansowa

bar chart

e.g. bar chart of the project implementation

harmonogram belkowy / wykres słupkowy

np. harmonogram belkowy realizacji projektu

base date

w → FIDIC: data (termin) odniesienia data na 28 dni przed ostatecznym terminem złożenia dokumentacji przetargowej

benchmark (of the tasks, project) / yardstick

punkt odniesienia / miara / miernik (oceny zadań / projektu)

1) *kryteria które mogą być wykorzystane jako standard, miara oceny realizacji poszczególnych zadań / przedsięwzięć*

np. miernikiem dla oceny wpływu na środowisko dużych projektów infrastrukturalnych jest zgodność z wymogami UE

- 2) *we wnioskach aplikacyjnych do Phare SSG 2001 jako 'benchmarks' rozumie się wydarzenie oznaczające zakończenie etapu działań, ramy czasowe, terminarz działań*
zob. 'milestones of a project'

benchmarking

porównywanie z najlepszymi (przykładami)

upowszechniająca się zasada i technika stymulowania rozwoju regionalnego / lokalnego poprzez uczenie się od tych osób lub instytucji, które osiągają najlepsze efekty (sukcesy) w rozwiązywaniu konkretnych problemów (np. tworzenie nowych miejsc pracy, promocja regionu, przyciąganie inwestorów, zdobywanie środków pomocowych)

beneficiary

e.g. gmina, Voivodship Board, SME etc.

⇒ **direct beneficiary / project partner**

⇒ **final beneficiary**

beneficjent / odbiorca pomocy

np. gmina, Zarząd Województwa, małe i średnie przedsiębiorstwo itp.

⇒ **bezpośredni beneficjent / partner projektu / ostateczny beneficjent**

1) *z punktu widzenia → analizy kosztów i korzyści: osoba, podmiot prawny lub grupa społeczna, bezpośrednio korzystająca z projektu*

2) *w → PCM: grupa beneficjentów, która otrzymuje wsparcie ze środków UE w ramach danego projektu np. jednostki wdrażające, ministerstwa*

⇒ **końcowy beneficjent**

1) *w → Funduszach Strukturalnych (Zgodnie z Rozporządzeniem → Rady Unii Europejskiej z 21 czerwca 1999 wprowadzającym ogólne przepisy dotyczące Funduszy Strukturalnych 1260/99/WE):*

	<i>instytucja, odpowiedzialna za zlecenie / wykonanie → operacji, tj. instytucja wyznaczona przez państwo członkowskie, której zadaniem jest przyznawanie pomocy</i> <i>np. beneficjentem końcowym w tym rozumieniu jest gmina zlecająca wybudowanie wodociągu</i> 2) <i>w → PCM: są to grupy społeczne, sektory gospodarcze, nie będące grupą docelową, a czerpiące korzyści w wyniku realizacji projektu w dłuższym horyzoncie czasowym</i> <i>n.p. dzieci – w wyniku realizacji projektu w sektorze ochrony zdrowia i edukacji</i>
⇒ indirect beneficiary / intermediate beneficiary <i>e.g. staff trained to better perform their advisory services for farmers</i>	⇒ pośredni beneficjent 1) <i>w → analizie kosztów i korzyści (CBA): osoba, podmioty prawne lub grupa społeczna, korzystająca pośrednio z projektu inwestycyjnego i nie będąca jego właścicielem</i> 2) <i>w → PCM: może to być przykładowo grupa beneficjentów wspierana w ramach projektu w celu poprawy jakości usług prowadzonych dla grupy docelowej</i> <i>np. kadra szkolona w celu poprawy jakości usług doradczych dla rolników</i>
benefit	korzyść
Best Available Technology (BAT)	najlepsza dostępna technologia
best practice	najlepsze wzory / działania optymalne <i>zob. benchmarking</i>
bid	oferta (przetargowa) <i>zob.ang. tender, offer</i>
bill of quantities	przedmiar robót / ślepy kosztorys <i>dokument zawierający wyszczególnione</i>

zadania, które mają zostać wykonane, z podaniem zakresu robót dla każdej pozycji, będący podstawą do wyceny przez oferenta

blueprint / drawing

rysunek techniczny

breach (*e.g. of a contract*)

naruszenie (*np. zapisów umowy*)

breakdown of prices

kosztorys

⇒ **breakdown of overall price**

⇒ **rozbicie ceny globalnej**

w kontraktach ryczałtowych podział ceny kontraktowej na wycenione elementy robót różniące się specyfiką, warunkami realizacji lub terminem wykonania

break-even point

próg rentowności

punkt równowagi, w którym przedsięwzięcie nie przynosi zysków i nie przynosi strat (powyżej którego zaczyna przynosić zysk)

Build-Operate-Transfer (BOT)

buduj – eksploatuj – przekaz

model finansowania przez kapitał prywatny inwestycji, w których tradycyjnie wykorzystuje się środki sektora publicznego. Firma prywatna otrzymuje koncesję na budowę i eksploatację obiektu (np. elektrowni, autostrady, portu lotniczego) na okres, który przyniesie wygenerowane z obiektu przychody, stopę zwrotu za poniesione ryzyko i wysiłek oraz zapewni pokrycie zadłużenia firmy. Następnie, po wygaśnięciu koncesji, firma prywatna przekazuje rządowi prawa własności do wybudowanego obiektu.

business

biznes / interes / firma

⇒ **business and innovation centre (BIC)**

⇒ **ośrodek przedsiębiorczości i innowacji**

⇒ **Business Cooperation Network (BC-NET)**

⇒ **Sieć Współpracy między Przedsiębiorstwami**

sieć współpracy finansowaną przez. →

- ⇒ **business incubator**
- ⇒ **inkubator przedsiębiorczości**
Komisję Europejską tworzy ok. 200 ośrodków umożliwiających wymianę informacji i kojarzenie partnerów. Podlega → Dyrekcji Generalnej Ds. Przedsiębiorczości → Komisji Europejskiej
niekomercyjny instrument wsparcia powstawania i rozwoju nowych małych i średnich przedsiębiorstw (→ MSP). Głównym celem jest ułatwienie warunków tworzenia i startu MSP oraz pomoc w przetrwaniu wczesnych faz cyklu rozwojowego. Są to pomieszczenia przygotowane do podejmowania w nich działalności produkcyjnej lub usługowej na ulgowych warunkach finansowych dla potencjalnych przedsiębiorców z dobrze przygotowanym i zaakceptowanym biznesplanem nowego przedsięwzięcia. MSP zlokalizowane w inkubatorze mogą też obniżyć koszty dzięki: wspólnemu korzystaniu z mediów, infrastruktury, urzędzeń, pomieszczeń administracyjnych i sali konferencyjnej. Mają na ogół wspólnego księgowego, doradcę i sekretariat. Wraz z upływem czasu i rozwojem MSP administrator podnosi indywidualny czynsz danej firmy, tak by po regulaminowo określonym czasie (2 - 5 lat) płaciła ona – jako okrzepła i gotowa do wejścia na wolny rynek – zwykły czynsz komercyjny i zwolniła miejsce dla następnych chętnych.
- ⇒ **business plan**
- ⇒ **business start-up**
- ⇒ **business support organisations / business environment institutions**
- ⇒ **biznes plan**
- ⇒ **uruchomienie działalności gospodarczej**
- ⇒ **instytucje wspierające przedsiębiorczość / instytucje otoczenia biznesu**
niezbędne dla funkcjonowania i rozwoju gospodarki rynkowej instytucje publiczne i niepubliczne, komercyjne

i non-profit. Należą do nich instytucje finansowe (banki, giełda, fundusze i in.), ubezpieczeniowe, informacyjne, szkoleniowe, konsultingowe, a także promocyjne. Instytucje te powszechnie uważane są za jeden z decydujących czynników atrakcyjności regionu (miasta, kraju) dla inwestorów. W szerszym ujęciu ważnym elementem pojęcia „otoczenie biznesu” jest system prawa i jego instytucje.

business angels

„anioły biznesu”

prywatni inwestorzy, którzy dysponując odpowiednim doświadczeniem oraz kapitałem, wspierają wybrane małe i średnie przedsiębiorstwa, głównie w początkowej fazie ich działalności. Przekazują im zarówno swoją wiedzę, doświadczenie i technologie, jak i środki finansowe. W zamian mogą otrzymywać część zysków przedsiębiorstwa. Niektórzy inwestorzy działają jednak na zasadach non-profit. Europejska Sieć Aniołów Biznesu (EBAN) pośredniczy w nawiązywaniu kontaktów pomiędzy → MSP oraz inwestorami. Szacuje się, że obecnie w sieci Business Angels działa ok. 125 tys. aktywnych inwestorów. Krajowe i regionalne sieci Business Angels, działające w partnerstwie z bankami i innymi instytucjami, są zazwyczaj współfinansowane przez rząd.

- ⇒ **Business Angels Network (BAN)**
- ⇒ **European Business Angels Network (EBAN)**
- ⇒ **National Business Angels Network (NBAN)**

- ⇒ **Sieć Aniołów Biznesu**
- ⇒ **Europejska Sieć Aniołów Biznesu**
- ⇒ **Krajowa Sieć Aniołów Biznesu**

building (construction) permission

pozwolenie na budowę

C

call for proposals (projects)

ogłoszenie o zbieraniu projektów / aplikacji (*kwalifikujących się do funduszu → grantów*)

capacity

zdolność / wydajność

⇒ **absorption capacity**

⇒ **zdolność absorpcyjna**

w ujęciu regionalnym: zdolność danego regionu do efektywnego wykorzystania napływających z zewnątrz zasobów, w tym środków finansowych (głównie chodzi o środki pomocowe i kredyty). Zdolność absorpcji generalnie zależy od warunków, na jakich środki te są udostępnione oraz od poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego i instytucjonalnego regionu.

⇒ **administrative capacity**

⇒ **zdolność administracyjna**

⇒ **capacity building**

⇒ **wzmacnianie zdolności, potencjału, możliwości / budowanie zdolności (instytucjonalnej)**

⇒ **institutional capacity**

⇒ **zdolność instytucjonalna**

carry out / implement a project

realizować / wdrażać projekt

case study

studium przypadku

cash flow

przepływy pieniężne

⇒ **cash flow discounting**

⇒ **dyskontowanie przepływów pieniężnych**

proces odwrotny do oprocentowania, polegający na sprowadzeniu przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej z zastosowaniem → stopy dyskontowej

cause-and-effect links

związki przyczynowo-skutkowe

CELEX**CELEX**

baza danych (głównie o przepisach) Unii Europejskiej

Central Finance and Contracting Unit (CFCU)**Jednostka Finansująco-Kontraktująca (w Polsce: JFK)**

powstała w lutym 1999 r. pod nadzorem Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej. Realizuje niektóre programy → Phare, zwłaszcza w zakresie tzw. rozwoju instytucjonalnego i → twinningu. Nie mając osobowości prawnej, ulokowana została w Funduszu Współpracy, Fundacji Skarbu Państwa.

certificate**świadectwo**

⇒ **final acceptance certificate**

⇒ **świadectwo odbioru końcowego**

świadectwo odbioru końcowego robót, wystawione po usunięciu usterek

⇒ **final payment certificate**

⇒ **ostateczne świadectwo płatności**

⇒ **interim payment certificate**

⇒ **przejściowe świadectwo płatności**

⇒ **payment certificate**

⇒ **świadectwo płatności**

⇒ **performance certificate**

⇒ **świadectwo wykonania**

⇒ **taking-over certificate**

⇒ **świadectwo przejęcia**

chamber of commerce**izba gospodarcza**

⇒ **Polish Chamber of Commerce**

⇒ **Krajowa Izba Gospodarcza**

check on site / on site visit / on the spot check**kontrola przeprowadzona na miejscu realizacji projektu****clarification meeting****spotkanie wyjaśniające**

organizowane przez → Jednostkę Kontraktującą dotyczące szczegółów realizacji kontraktu

clearance of accounts**zamykanie rachunków****cluster****grono przedsiębiorczości / klaster**

znajdujące się w geograficznym sąsiedztwie skupisko podobnych firm i powiązanych z nimi instytucji, które zapewniają wyspecjalizowane umiejętności, informa-

- cje, kapitał i infrastrukturę; przedsiębiorstwa te korzystają z podobnych nakładów, technologii albo innych powiązań zaopatrzeniowych*
- ⇒ **clusters & networks**
- ⇒ **grona i sieci współpracy podmiotów gospodarczych**
zespoły współpracujących i wspierających się przedsiębiorstw, głównie małych i średnich (→ MSP), powiązanych często z uniwersytetem, inną jednostką naukowo-badawczą lub wiodącymi przedsiębiorstwami. W literaturze wyróżnia się sieci sektorowe (oparte na MSP działających w tym samym sektorze), sieci horyzontalne (różne formy współpracy zainteresowanych, równych podmiotów) i sieci wertykalne (współpraca np. dostawców, firm zaopatrzeniowych dla globalnego odbiorcy).
- cofinancing / match funding / partfinancing**
- ⇒ **cofinancing (rate)**
- ⇒ **cofinancing of International Financing Institutions (IFI)**
- ⇒ **national cofinancing**
- ⇒ **cofinancing (partfinancing) of a national aid scheme**
- współfinansowanie**
- ⇒ **procentowy udział współfinansowania (np. projektu)**
- ⇒ **współfinansowanie ze strony Międzynarodowych Instytucji Finansowych**
- ⇒ **współfinansowanie krajowe**
- ⇒ **współfinansowanie krajowego systemu pomocy**
- cohesion**
- ⇒ **cohesion financial instrument**
- ⇒ **economic and social cohesion**
- spójność / kohezja**
- ⇒ **finansowy instrument spójności**
- ⇒ **spójność gospodarcza (ekonomiczna) i społeczna**
*jeden z najważniejszych celów Unii Europejskiej, który zapisany jest w Traktacie o UE:
 „W celu wspierania swojego wszechstronnego harmonijnego rozwoju Wspólnota rozwija i kontynuuje działania prowadzące do wzmocnienia*

swojej spójności ekonomicznej i społecznej.”

(Traktat z Maastricht, Art. 130a)

Cohesion Fund

Fundusz Spójności

powstał jako odpowiedź na włączenie do Unii Europejskiej słabiej rozwiniętych, peryferyjnych państw (Portugalii, Hiszpanii, Grecji, Irlandii), które wniosły ze sobą szereg problemów wynikających z opóźnienia rozwoju. Zadaniem Funduszu Spójności było ułatwienie ich integracji poprzez poprawę infrastruktury. Środki funduszu przeznaczono wyłącznie na inwestycje w zakresie ochrony środowiska oraz trans-europejskich sieci komunikacyjnych (głównie autostrad). Działania Funduszu zaplanowano początkowo na lata 1994-1999 (łączy budżet 15,1 mld euro). Fundusz Spójności nie jest funduszem strukturalnym (→ Fundusze Strukturalne), lecz tzw. instrumentem ekonomiczno-politycznym. Komisja Europejska przedłużyła działanie funduszu na lata 2000-2006, przeznaczając na ten cel 18 mld euro. W odróżnieniu od Funduszy Strukturalnych, Fundusz Spójności obejmuje całe państwa, nie regiony (kryterium formalne: PNB poniżej 90% średniej dla Unii Europejskiej), finansuje wielkie projekty inwestycyjne (ponad 10 mln euro), bez konieczności ujmowania ich w ramy szerszych programów.

collateral

zabezpieczenie (np. kredytu)

commemorative plaque

tablica informująca o współfinansowaniu danego projektu ze środków UE, umieszczona w miejscu jego realizacji po zakończeniu

(dot. projektów infrastrukturalnych oraz projektów inwestycyjnych → MSP)

commencement date

w FIDIC: data rozpoczęcia (kontraktu)

commitment and disbursement schedule	harmonogram zobowiązań (kontraktowania) i wydatkowania środków finansowych
commitments	zobowiązania / zawarcie kontraktu <i>formalna decyzja podjęta przez Komisję Europejską, zatwierdzająca określoną transzę środków finansowych, przeznaczoną na dany cel. Wydatki nie mogą zostać poniesione przed uzyskaniem tej decyzji.</i>
⇒ decommitment	⇒ anulowanie wcześniej zarezerwowanych środków
⇒ dormant commitment	⇒ zawieszone zobowiązanie
Committee	Komitet
⇒ Economic and Social Committee (ESC)	⇒ Komitet Ekonomiczno-Społeczny <i>instytucja → Unii Europejskiej; powołana na mocy → Traktatu Rzymskiego, która ma na celu reprezentowanie interesów ekonomicznych i społecznych członków UE. Komisja Europejska i → Rada są zobowiązane do zasięgnięcia opinii Komitetu przed podjęciem decyzji dotyczących m.in: polityki zatrudnienia, równości kobiet i mężczyzn na rynku pracy, ustawodawstwa społecznego, spraw socjalnych, prawa do osiedlania się, zagadnień oświatowych, ochrony zdrowia, konsumentów, środowiska i rozwoju regionalnego. Komitet Ekonomiczno-Społeczny składa się z 222 członków, pracujących w 3 grupach: pracodawców, pracowników i przedstawicieli różnych środowisk (wolne zawody, rolnicy, stowarzyszenia konsumencie, izby handlowe).</i>
⇒ Committee for Space Economy and Regional Planning	⇒ Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK) <i>komitet naukowy utworzony w 1958 roku przy prezydium Polskiej Akademii Nauk; posiada wielki dorobek naukowy i publicystyczny (ponad trzysta wydawnictw książkowych); członkowie</i>

- ⇒ **Committee of Regions (COR)**
- ⇒ **Komitet Regionów**
instytucja Unii Europejskiej, utworzona na mocy Traktatu z Maastricht, której celem jest odpowiednia reprezentacja interesów i uczestnictwo samorządów regionalnych i lokalnych państw członkowskich w kształtowaniu polityk Wspólnoty. Komitet pełni funkcję opiniodawczą dla Komisji Europejskiej, Rady oraz Parlamentu. Komitet Regionów składa się z 222 członków i tyluż zastępców (najczęściej są to szefowie regionów, burmistrzowie dużych miast oraz przewodniczący samorządów lokalnych), którzy są zobowiązani do reprezentowania wspólnych interesów samorządów regionalnych i lokalnych dotyczących dziedzin podlegających konsultacji (np. spójność gospodarcza i społeczna, sieci transeuropejskie i polityka transportowa, zdrowie publiczne, edukacja i szkolenia, polityka społeczna, kultura, ochrona środowiska, proces integracji). Komitet może z własnej inicjatywy opiniować działania w zakresie rolnictwa i ochrony środowiska bezpośrednio dotyczące miast oraz regionów.
- ⇒ **Consultative Committee**
- ⇒ **Monitoring Committee**
- ⇒ **Komitet Doradczy**
- ⇒ **Komitet Monitorujący**
*komitet działający na szczeblu krajowym, powoływany dla celów monitoringu danego programu. Jego zadaniem jest zapobieżenie jednostronnym ocenom, wypracowanie uzgodnionych z góry kryteriów sukcesu (porażki), sposobu oceny, częstotliwości i zakresu analiz cząstkowych i końcowych.
np. Na czele Komitetu Monitorującego program Phare SSG stoi → PAO, przedstawiciel ministra właściwego*

- ds. rozwoju regionalnego, zaś jego zastępcami są przedstawiciel ministra właściwego ds. pracy i gospodarki. Komitet dokonuje monitoringu i oceny rezultatów wdrażania programu na szczeblu krajowym w okresach 6-miesięcznych.*
- ⇒ **Joint Monitoring Committee (JMC)**
 - ⇒ **Wspólny Komitet Monitorujący**
komitet składający się z przedstawicieli UE i Polski, nadzorujący całość działań związanych z wdrażaniem programów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w kontekście celów → NPPC
 - ⇒ **Phare Management (Steering) Committee**
 - ⇒ **Komitet Zarządzający (Sterujący) Programem Phare**
komitet składający się tylko z przedstawicieli UE, zarządzający programem Phare na szczeblu Komisji Europejskiej
 - ⇒ **Sectoral Monitoring Subcommittee (SMSC)**
 - ⇒ **Sektorowy Podkomitet Monitorujący**
podkomitet Wspólnego Komitetu Monitorującego, w skład którego wchodzi przedstawiciele stron zaangażowanych we wdrażanie projektów z danego sektora (np. programy regionalne). Zadaniem podkomitetu jest okresowa (półroczna) analiza i ocena programów pod względem skuteczności i efektywności.
 - ⇒ **Regional Monitoring Committee (within Phare ESC)**
 - ⇒ **Regionalny Komitet Monitorujący w programie Phare SSG:**
komitet działający na szczeblu wojewódzkim w regionach objętych programem Phare – Spójność Społeczna i Gospodarcza. Komitet jest odpowiedzialny za monitorowanie i nadzór nad wdrażaniem wojewódzkiego programu operacyjnego Phare i realizowanych w jego ramach projektów na podstawie wskaźników finansowych i rzeczowych zdefiniowanych w szczególnych priorytetach programu

⇒ **Regional Steering Committee**

operacyjnego. W skład Komitetu wchodzi Wojewoda (lub zastępca), przedstawiciel ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, ministra właściwego ds. pracy; ministra właściwego ds. gospodarki, Zarządu Województwa, samorządów powiatowych i gminnych, podmiotów uczestniczących w realizacji wojewódzkiego programu operacyjnego.

⇒ **Regionalny Komitet Sterujący (RKS)**

w programie → Phare SSG: ciało doradcze, składające się z przedstawicieli Zarządu Województwa, administracji rządowej w województwie, samorządów powiatów i gmin, środowisk gospodarczych i pracowniczych, organizacji społecznych oraz → PAO programu. Do zadań RKS należy opiniowanie i rekomendowanie Zarządowi województwa projektu → wojewódzkiego programu operacyjnego, zasad i instrumentów jego wdrażania oraz wybranych projektów, które otrzymają współfinansowanie z programu Phare.

Common Agriculture Policy (CAP)

Wspólna Polityka Rolna (WPR)

wprowadzona przez kraje Unii Europejskiej w celu podniesienia wydajności rolnictwa, a w efekcie zapewnienia odpowiedniego standardu życia osobom pracującym w rolnictwie, zagwarantowania ciągłości zaopatrzenia i utrzymania korzystnych cen dla konsumentów. Pomimo pochłaniania większości środków Unii nie osiągnięto zakładanych celów. Bezpośrednie subsydia w dużym stopniu utrwały strukturę rolnictwa Unii, ograniczając jego zdolność dostosowania się do warunków światowego handlu. Od lat 80-tych powoli (ze względu na opór wpływowego lobby rolniczego) wprowadzana jest

reforma WPR, zmierzająca ku ograniczeniu środków przeznaczonych na subsydiowanie produkcji rolnej (powstałe nadwyżki artykułów rolnych sprzedawane są następnie po zaniżonych cenach za granicą, co jest nieracjonalne ekonomicznie, ale politycznie wymuszone przez środowiska rolnicze, mimo że jest to – prawnie dozwolonym – odstępstwem od reguł wolnej konkurencji w handlu światowym). Zmienia się strukturę wydatkowania środków, tak by podnieść konkurencyjność europejskiego rolnictwa. WPR jest przyczyną wielu konfliktów wewnątrz Unii.

Community Initiatives (CI)

Inicjatywy Wspólnoty

forma pomocy finansowej w ramach → Funduszy Strukturalnych na rzecz osiągnięcia celów o charakterze wspólnotowym. Inicjatywy Unii opracowywane są na podstawie wytycznych ustalanych przez → Komisję Europejską. Inicjatywy Wspólnoty mają ułatwiać rozwiązywanie problemów mających szczególnie ważny wpływ na organizm Unii Europejskiej. W latach 1994-1999 Inicjatywy Wspólnoty stanowiły 10 % wartości środków Funduszy Strukturalnych, z tego jeden punkt procentowy był przeznaczony na tzw. działania innowacyjne.

W roku 2000 nastąpiła redukcja liczby Inicjatyw UE z 13 do 4. Są to:

- 1) INTERREG – wsparcie dla projektów współpracy transgranicznej i międzynarodowej*
- 2) LEADER – wsparcie dla projektów rozwoju obszarów wiejskich, zwłaszcza lokalnych przedsięwzięć pilotażowych*
- 3) URBAN – przeciwdziałanie zjawiskom kryzysowym w centrach miejskich, dotkniętych bądź zagrożonych masowym bezrobociem i różnymi formami patologii społecznej*
- 4) EQUAL – zwalczanie wszelkich prze-*

jawów dyskryminacji i nierówności na rynku pracy (zwłaszcza między kobietami i mężczyznami) oraz integracja zawodowa imigrantów

Łącznie na Inicjatywy przeznaczono w latach 2000-2006 10,4 mld euro, tj. 5,35% → Funduszy Strukturalnych. Ponadto 0,65% funduszy przeznaczone jest na działania innowacyjne, służące wspieraniu nowatorskich przedsięwzięć o znaczeniu ponadkrajowym.

Community rules

przepisy Wspólnoty

competition rules

zasady konkurencji

zasada konkurencji odnosi się do zapewnienia równych praw dla działalności gospodarczej wszystkich przedsiębiorstw w ramach Wspólnego Rynku (art. 81-88 Traktatu o WE)

competitiveness (e.g. of regions)

konkurencyjność (np. regionów)

- 1) zespół cech decydujących o atrakcyjności regionu z punktu widzenia lokowania w nim inwestycji i jako miejsca zamieszkania*
- 2) wyraz przewagi technologicznej lub niższych cen produktów i usług wytwarzanych w regionie, w porównaniu z analogicznymi produktami i usługami w innych regionach*

complementarity

komplementarność / uzupełnianie się

wymóg, aby kilka inwestycji publicznych (lub poszczególnych komponentów danego przedsięwzięcia) wpływało na osiągnięcie tego samego celu

completion of the project

zakończenie projektu

compliance

⇒ **compliance with the EU norms**

zgodność

⇒ **zgodność z normami UE**

⇒ compliance with state aid provisions <i>e.g. investments must be in compliance with the state aid provisions of the Europe Agreement</i>	⇒ zgodność z zasadami pomocy publicznej <i>np. inwestycja musi być przeprowadzona w zgodzie z zasadami Układu Europejskiego w zakresie pomocy publicznej</i>
component (<i>of a programme</i>)	komponent (<i>np. programu</i>)
concentration principle	zasada koncentracji <i>reguluje działanie → Funduszy Strukturalnych; określa, że interwencja funduszy, aby przyniosła efekt, nie powinna być rozproszona, lecz skoncentrowana na niewielu precyzyjnie określonych celach i obszarach zob. Cele Polityki Strukturalnej UE</i>
conditionality and sequencing	uwarunkowania i kolejność (najważniejszych) działań
conflict of interest	konflikt interesów
conditions	warunki
⇒ general conditions	⇒ warunki ogólne <i>ogólne reguły o charakterze administracyjnym, finansowym, prawnym i technicznym, odnoszące się do realizacji kontraktu (nie podlegają modyfikacji)</i>
⇒ special conditions	⇒ warunki szczegółowe <i>warunki szczegółowe ustalone przez Jednostkę Kontraktującą (Zamawiającego) i zawierające zmiany oraz uszczegółowienie warunków ogólnych</i>
⇒ Conditions of Contract for Construction	⇒ <i>w</i> → FIDIC: Warunki kontraktu na budowę
⇒ Conditions of Contract for Plant and Design-Build	⇒ <i>w</i> → FIDIC: Warunki kontraktu na urządzenia i budowę z projektowaniem
⇒ Conditions of Contract for EPC / Turnkey Projects	⇒ <i>w</i> → FIDIC: Warunki kontraktu na realizację „projekt i budowa” / pod klucz
consultant	konsultant / doradca

consulting	doradztwo / konsulting
contingencies	kwota przeznaczona na działania specjalne, dodatkowe / rezerwa <i>kwota uwzględniona w kontrakcie, jako „rezerwa”, przeznaczona na dostarczenie dóbr, materiałów lub świadczenie usług, którą można wydać w całości, częściowo lub wcale, w zależności od potrzeb; „rezerwa” może zostać wykorzystana zgodnie z wytycznymi Nadzorującego projekt, który bierze pod uwagę jego prawidłową realizację i zachowanie odpowiedniej jakości</i>
contract agreement	akt umowy
contract (award) procedure	procedura zawarcia kontraktu / procedura wylaniania kontraktora <i>procedura przeprowadzana przez → Jednostkę Kontraktującą (Zamawiającego), mająca na celu wybór i zawarcie umowy z odpowiednim oferentem, który wykona ustalony zakres działań (np. roboty, usługi bądź dostawy)</i>
contract	kontrakt / umowa
⇒ fee-based contract	⇒ kontrakt w oparciu o stawkę (honorarium) <i>kontrakt na usługi, gdzie niezmiennie są stawki wynagrodzeń (honoraria) poszczególnych ekspertów np. za dzień lub miesiąc pracy</i>
⇒ framework contract	⇒ kontrakt ramowy / umowa ramowa <i>umowa na czas określony, zawarta na wybrane kategorie usług (branże wyznaczone przez Komisję Europejską – zazwyczaj usługi doradcze); umowy ramowe są stosowane w celu zapewnienia w realizacji projektu udziału wstępnie wybranych specjalistów (firm współpracujących z Komisją Europejską) po standardowych stawkach wynagrodzenia</i>

-
⇒ lump sum contract	⇒ kontrakt ryczałtowy <i>umowa, która przewiduje stałą kwotę za całość robót; możliwa do zastosowania, gdy zakres robót jest niewielki i nieskomplikowany lub gdy dla dużych kontraktów jest on dokładnie zdefiniowany, bez możliwości zmian w realizowanej inwestycji</i>
⇒ mixed contract	⇒ kontrakt mieszany / łączony <i>kontrakt, który dotyczy co najmniej dwóch rodzajów działań np. robót i dostaw, usług i dostaw itp.</i>
⇒ service contract	⇒ kontrakt na usługi <i>kontrakt na świadczenie usług, takich jak wsparcie doradcze bądź przygotowanie opracowań, szkolenia itp. (świadczenie usług niematerialnych) por. kontrakt na pomoc doradczą</i>
⇒ supply contract	⇒ kontrakt na dostawy <i>kontrakt na zakup, leasing, wypożyczenie lub sprzedaż ratalną (z lub bez opcji kupna) dóbr; może dotyczyć także takich zadań jak instalacja, serwis, naprawy, szkolenia i serwis gwarancyjny (dot. zainstalowanego sprzętu)</i>
⇒ technical assistance contract	⇒ kontrakt na pomoc doradczą <i>rodzaj kontraktu na usługi; kontrakt, na mocy którego świadczący usługi pełni rolę doradczą, prowadzi bądź nadzoruje projekt, zapewnia udział konsultantów określonych w umowie, prowadzi szkolenia itp.</i>
⇒ unit price contract	⇒ kontrakt obmiarowy <i>kontrakt, gdzie za poszczególne rodzaje robót określone są stawki jednostkowe, a zapłata następuje za rzeczywiście wykonany zakres robót</i>
⇒ works contract	⇒ kontrakt na roboty budowlane <i>kontrakt na przeprowadzenie robót budowlanych</i>
⇒ voivodship contract	⇒ kontrakt wojewódzki <i>wg ustawy z 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego: umowa pomiędzy Radą Ministrów</i>

a samorządem województwa określająca zakres, tryb, warunki oraz środki na realizację dwóch typów zadań:

1) wynikających z programów wojewódzkich, które uzyskały wsparcie rządu

2) należących do spraw nadzorowanych przez ministrów właściwych, które wspierane są przez samorząd województwa

Po podpisaniu kontraktu przez ministra ds. rozwoju regionalnego (strona rządowa) i marszałka województwa (strona samorządowa) kontrakt, a także ew. zmiany w kontrakcie wymagają zatwierdzenia przez sejmik województwa oraz przez Radę Ministrów.

contracting

zawieranie kontraktu / kontraktowanie

Contracting Authority

Jednostka Zamawiająca / Zamawiający / Instytucja Kontraktująca

Komisja Europejska, państwo lub inny podmiot prawny, który zawiera kontrakty zgodnie z ustaleniami → Umowy Finansowej

Contracting Party

Strona Kontraktu

Zamawiający lub Wykonawca

contractor

wykonawca

podmiot, z którym zawierana jest umowa

contribution

wkład

⇒ **financial contribution (to a project)**

⇒ **wkład finansowy (do projektu)**

⇒ **in-kind contribution**

⇒ **wkład rzeczowy**

conversion

konwersja / przekształcenie

proces radykalnej przebudowy struktury społeczno-gospodarczej danego regionu, polegający na zastępowaniu starych i nieefektywnych ekonomicznie dziedzin gospodarowania przez nowe gałęzie i sektory.

⇒ industrial conversion	⇒ konwersja (rekonwersja) przemysłu
cooperation	współpraca
⇒ interregional cooperation	⇒ współpraca międzyregionalna
⇒ crossborder cooperation	⇒ współpraca transgraniczna <i>wspólne działania dwóch państw, oraz zainteresowanych regionalnych i lokalnych organów władzy, dotyczące współpracy w sprawach związanych z granicą i z funkcjonowaniem obszarów przygranicznych</i>
cornerstone	kamień węgielny / podstawa
cost effectiveness analysis	analiza skuteczności
cost estimation	szacunek kosztów
Cost-Benefit Analysis (CBA)	analiza kosztów i korzyści <i>procedura oceny celowości realizacji projektu poprzez porównywanie korzyści i kosztów, składająca się z dwóch etapów tj. analizy finansowej i analizy ekonomicznej; rezultaty są najczęściej wyrażane za pomocą wartości bieżącej netto i wewnętrznej stopy zwrotu zob. analiza finansowa, analiza ekonomiczna, wartość bieżąca netto – NPV, wewnętrzna stopa zwrotu – IRR oraz analiza wrażliwości</i>
costs and benefits	koszty i korzyści <i>koszty i korzyści mogą być zarówno pieniężne jak i niepieniężne (np. koszty i korzyści społeczne, brane pod uwagę w analizie ekonomicznej, przy obliczaniu ekonomicznej wartości bieżącej netto – ENPV oraz ekonomicznej stopy zwrotu – ERR); do pieniężnych zalicza się m.in. zakup, sprzedaż usług i towarów, a do niepieniężnych jako koszt np.: pogorszenie stanu środowiska, a jako korzyść np. skrócenie czasu przejazdu, zmniejszenie wypadkowości</i>

costs

- ⇒ **direct costs**
- ⇒ **eligible costs**

- ⇒ **incidental costs**
- ⇒ **indirect costs**
- ⇒ **maintenance costs**
- ⇒ **nonreimbursable costs**

- ⇒ **operational costs**
- ⇒ **opportunity costs**

- ⇒ **recurrent costs**
- ⇒ **reimbursable costs**
- ⇒ **sunk costs**

Council of Europe**koszty**

- ⇒ **koszty bezpośrednie**
- ⇒ **koszty kwalifikowalne**
koszty, których poniesienie jest merytorycznie uzasadnione, zwłaszcza koszty, które spełniają kryteria zasadności wyznaczone przez zarządzającego (dawcę). Koszty te są szczegółowo opisane m.in. w → PRAG
- ⇒ **koszty uboczne**
- ⇒ **koszty pośrednie**
- ⇒ **koszty utrzymania**
- ⇒ **koszty nie podlegające zwrotowi (bezzwrotne)**
- ⇒ **koszty operacyjne**
- ⇒ **koszty alternatywne (utracone korzyści)**
wartość zasobów w ich najlepszym, odrzuconym zastosowaniu
- ⇒ **koszty rekurencyjne / stałe**
- ⇒ **koszty podlegające zwrotowi**
- ⇒ **koszty „utopione”**
koszty poniesione niezależnie od tego czy projekt będzie realizowany czy nie; nie są uwzględnione w procesie oceny projektów inwestycyjnych

Rada Europy

najstarsza, powstała w 1949 r. organizacja międzyrządowa, stawiająca sobie za cel wspieranie demokracji, praworządności i ochrony praw człowieka w krajach członkowskich oraz zacieśnienie współpracy w dziedzinie społecznej i kulturalnej. Organem wykonawczym jest Komitet Ministrów skupiający ministrów spraw zagranicznych lub ich stałych przedstawicieli. Organem doradczym jest Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy składające się z przedstawicieli parlamentów państw członkowskich (w tym Polski). Siedziba: Strasburg, Francja. Nie mylić z → Radą Europejską, → Radą Unii Europejskiej.

Council of European Union**Rada Unii Europejskiej**

jest organem prawodawczym → Wspólnot Europejskich. Przekazuje → Komisji Europejskiej kompetencje wykonywania ustanowionych przez siebie przepisów prawnych. W skład Rady wchodzi jeden przedstawiciel każdego państwa członkowskiego (szczebla ministerialnego). Funkcja przewodniczącego piastowana jest przez 6 miesięcy kolejno przez każde państwo członkowskie Rady. Rada Unii Europejskiej może występować w kilku postaciach: jako Rada do Spraw Ogólnych (ministrowie spraw zagranicznych) lub Rada Specjalna tzw. branżowa (np. ministrowie przemysłu, rolnictwa, itd.). Rada wspomagana jest przez Komitet Stałych Przedstawicieli, czyli COREPER oraz Sekretariat Generalny. Spotkania Rady odbywają się w Brukseli i Luksemburgu. Nie mylić z → Radą Europejską i → Radą Europy.

counselling**doradztwo biznesowe dla osób fizycznych****counterfactual situation / project-off situation****sytuacja, która miałaby miejsce, gdyby nie był realizowany projekt****Counterpart Funds (CPF)****Counterpart Funds (CPF)**

fundusze utworzone w wyniku sprzedaży dostarczonej Polsce w latach 1989 - 1991 pomocy w naturze (głównie żywność). Dobra te, sprzedane na polskim rynku, pozwoliły zgromadzić fundusze, wykorzystywane do wspierania restrukturyzacji gospodarki i rozwoju społecznego (równoległe do innych środków pomocy zagranicznej). Główne „counterpart funds” pochodzą z Unii Europejskiej.

country / domestic / national preference**preferencje krajowe**

(w odniesieniu do procedur przetargowych)

criterion (criteria)⇒ **convergence criteria**⇒ **eligibility criteria**⇒ **evaluation criteria****kryterium (kryteria)**⇒ **kryteria konwergencji**

wynikające z Traktatu z Maastricht (→ Traktat o Unii Europejskiej) kryteria określające warunki przystąpienia poszczególnych państw członkowskich do unii walutowej. Podstawowe kryteria są następujące:

- 1) niska inflacja – poniżej 3 %, nie więcej niż 1,5 punktu procentowego ponad średnią z trzech państw o najniższej inflacji,
- 2) dług publiczny poniżej 60 % PKB (Produktu Krajowego Brutto),
- 3) wahania kursu waluty w ściśle określonych granicach,
- 4) stabilność długoterminowej stopy procentowej; nie może ona wynosić więcej niż 2 punkty procentowe ponad średnią z trzech państw o najniższej inflacji,
- 5) deficyt budżetowy poniżej 3% PKB.

⇒ **kryteria kwalifikujące do ubiegania się o wsparcie**⇒ **kryteria oceny (ewaluacji)**

Dokonaniu oceny służą kryteria oceny. Zasadnicze kryteria to:

- 1) odpowiedniość (relevance): stopień, w jakim cele programu odpowiadają zmieniającym się potrzebom i priorytetom na szczeblu krajowym i unijnym (czy program przyczynia się do rozwiązania problemu),
- 2) efektywność (efficiency): jak zasoby przetworzono w bezpośrednie produkty (outputs) i rezultaty (results),
- 3) skuteczność (effectiveness): w jakim stopniu program przyczynił się do osiągnięcia celów szczególnych i ogólnych,
- 4) użyteczność (utility): czy program przyczynił się do zaspokojenia potrzeb grup docelowych lub społeczeństw,

5) do powyższych kryteriów dodaje się także kryteria trwałości / długiego trwania (*sustainability*), na poziomie użyteczności.

currency

- ⇒ foreign currency
- ⇒ local currency

waluta

- ⇒ waluta obca
- ⇒ waluta miejscowa

D

damage

- ⇒ damage assessment

strata / straty / zniszczenie

- ⇒ oszacowanie strat

damages

- ⇒ liquidated damages

odszkodowanie

- ⇒ odszkodowanie umowne
(za niewywiązanie się z umowy)

data

- ⇒ data base
- ⇒ data collection

dane

- ⇒ baza danych
- ⇒ gromadzenie danych (np. dotyczących realizacji projektu)

DATAR

(fr. *Délégation á l'aménagement du territoire et á l'action régionale*)

DATAR – Delegatura ds. Zagospodarowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego

francuskie *Biuro Pełnomocnika ds. Zagospodarowania Terenu i Polityki Regionalnej*. Jego zadaniem jest prowadzenie polityki regionalnej i koordynowanie jej celów z celami planu narodowego, zapewnienie spójności polityki regionalnej z innymi działaniami podejmowanymi przez rząd (np. z polityką sektorową). DATAR posiada status administracji celowej (*administration de mission*), na jej czele stoi pełnomocnik, podlegający bezpośrednio prezesowi rady ministrów, choć DATAR jako instytucja jest podporządkowana Ministerstwu Przemysłu.

<i>de minimis rule</i>	zasada „de minimis” <i>wielkość pomocy publicznej, która nie wymaga jej wcześniejszego notyfikowania do Komisji Europejskiej. Zgodnie z zasadą de minimis, jeżeli przedsiębiorstwo otrzyma wsparcie finansowe w wysokości 100 000 euro przez 3 kolejne lata, to nie będzie to klasyfikowane jako pomoc publiczna.</i>
deadline	ostateczny termin <i>(składania ofert, dokonywania płatności itp.)</i>
deadweight	efekt polegający na tym, że dany proces miałby miejsce, nawet gdyby projekt nie był realizowany
debriefing	wysłuchanie sprawozdania
decentralisation	decentralizacja <i>1) przekazywanie prawa podejmowania decyzji do niższego, autonomicznego szczebla organizacji (np. terytorialnej kraju). Przekazaniu uprawnień decyzyjnych powinno też towarzyszyć stworzenie warunków dla ich wykorzystania, tj. udostępnienie zasobów niezbędnych, by uprawnienia te mogły być efektywnie i skutecznie wykorzystane. W układzie regionalnym decentralizacja musi wynikać z ustawy, czyli powszechnie obowiązującego aktu prawnego, nie zaś z jednostkowej decyzji administracyjnej w trybie np. upoważnienia. zob. dekoncentracja</i> <i>2) w rozumieniu Komisji Europejskiej: przekazywanie przez Komisję Europejską prawa podejmowania decyzji w kwestiach zarządzania programami do kraju kandydującego</i>
Decentralised Implementation System (DIS)	Zdecentralizowany System Wdrażania (System Realizacji Programu Phare) <i>system wprowadzony przez Komisję Eu-</i>

ropejską określającą szczegółowe zasady i reguły obowiązujące wszystkie instytucje i osoby uczestniczące w realizacji programów → Phare. Obowiązujący do końca 2000 r. podręcznik z tymi zasadami „DIS Manual” został zastąpiony przez → „Praktyczny przewodnik procedur przetargowych dla programów Phare, ISPA i SAPARD”.

⇒ **extended DIS (EDIS)**

⇒ **„poszerzona decentralizacja”**

proces, który umożliwi zniesienie wymogu akceptacji *ex ante* wyboru projektów, dokumentacji przetargowej i kontraktów przez Komisję Europejską; zadania kontrolne *ex ante* przejmie strona polska, a Komisja Europejska będzie sprawować nadzór nad realizacją projektów *ex-post*

declaration of impartiality and confidentiality

deklaracja bezstronności i poufności

deklaracja podpisywana przez osoby wchodzące w skład komisji przetargowej, potwierdzająca ich bezstronność i zachowanie poufności / tajemnicy obrad

declaration of objectivity and confidentiality

deklaracja obiektywności i poufności

deklaracja podpisywana przez osoby uczestniczące w przygotowywaniu dokumentów przetargowych, potwierdzająca ich obiektywizm i zachowanie zasady poufności przy opracowywaniu dokumentów przetargowych

decision-maker

decydent / ciało decyzyjne

deconcentration

dekoncentracja

rozproszenie; poziome przesunięcie uprawnień decyzyjnych w ramach tego samego szczebla organizacji w drodze:

- a) przekazania uprawnień decyzyjnych w trybie upoważnienia; ostateczne prawo decyzji i odpowiedzialność nadal pozostaje w ośrodku centralnym
- b) zlokalizowania np. urzędu centralnego

	<i>poza stolicą; bez względu na jego fizyczną lokalizację, urząd nadal pozostaje integralną częścią szczebla centralnego.</i> <i>por. decentralizacja.</i>
defect notification period	okres na zgłoszenie wad w robotach lub jakimś ich odcinku
defray (expenditures)	pokrywać / opłacić (wydatki)
delay <i>eg. delays in implementation of the programme</i>	opóźnienie <i>np. opóźnienia w realizacji programu</i>
delimitation	delimitacja <i>podział obszaru dla określonych celów na podstawie odpowiednio dobranych kryteriów; w praktyce planowania delimitacji dokonuje się na podstawie badania zasięgu przestrzennego diagnozowanych zjawisk, dla określenia odpowiadającego mu zasięgu regulacji zawartych w planach i w programach</i>
delivery <i>eg. of products, services</i>	dostarczanie <i>np. produktów, usług</i>
Delors Packages	Pakiety Delorsa <i>projekt reform finansowych Unii Europejskiej Jacquesa Delorsa (byłego przewodniczącego → Komisji Europejskiej), zmierzających do wygospodarowania dodatkowych środków na pogłębienie integracji drogą m.in. zmniejszenia nierówności rozwoju regionów; tak zwany I Pakiet Delorsa dotyczył lat 1988 - 1992 i był podporządkowany celom tworzenia jednolitego rynku. Pakiet II dotyczył lat 1994 - 1999 i wprowadzał reformę → Wspólnej Polityki Rolnej oraz zapoczątkował przemiany strukturalne, tworzenie unii ekonomicznej i monetarnej. Każdy z Pakietów przewidywał podwojenie środków na poli-</i>

tykę strukturalną w stosunku do okresu poprzedniego. Na lata 1994-1999 przeznaczono 141,5 mld ECU. Plan budżetu Unii Europejskiej na lata 2000-2006, czyli → Agenda 2000, zakłada 183,6 mld euro dla 15 krajów członkowskich.

delphi panel

metoda delficka

procedura bezpośrednich, anonimowych konsultacji kilku ekspertów, mająca na celu ukierunkowanie opinii i przyjęcie wspólnego stanowiska; może ona być wykorzystywana w ocenie ex ante, dla oszacowania potencjalnego wpływu danej interwencji

demarcation between two programmes

rozgraniczenie / rozróżnienie pomiędzy dwoma programami

rozróżnienie w celu uniknięcia finansowania tego samego projektu lub tego samego typu działań z dwóch programów (dotyczy programów unijnych)

design / technical design

projekt techniczny

Desiree number

numer projektu nadawany przez Komisję Europejską

np. we wniosku aplikacyjnym do Phare SSG

development

rozwój

⇒ **co-ordinated development**

⇒ **rozwój skoordynowany**

⇒ **economic and social development**

⇒ **rozwój społeczno-gospodarczy**

⇒ **endogenous development**

⇒ **rozwój endogeniczny**

wzrost aktywności gospodarczej w oparciu o wewnętrzne przewagi konkurencyjne regionu lub danego obszaru

⇒ **exogenous development**

⇒ **rozwój egzogeniczny**

wzrost aktywności gospodarczej w oparciu o czynniki zewnętrzne, wpływające na przewagę konkurencyjną regionu lub danego obszaru

⇒ **integrated development**

⇒ **rozwój zintegrowany**

⇒ local development	⇒ rozwój lokalny
⇒ multifunctional development	⇒ rozwój wielofunkcyjny
⇒ regional development	⇒ rozwój regionalny <i>wzrost potencjału gospodarczego regionów oraz trwała poprawa ich konkurencyjności i poziomu życia mieszkańców, co przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego kraju</i>
⇒ sustainable development	⇒ rozwój zrównoważony / samoodnawialny <i>rozwój społeczno-gospodarczy, zachowujący cechy trwałości w długim okresie oraz nie działający destrukcyjnie na środowisko, w którym zachodzi</i>
⇒ unsustainable development	⇒ rozwój niezrównoważony
development plan	plan rozwoju <i>zgodnie z Rozporządzeniem → Rady Unii Europejskiej z 21 czerwca 1999 wprowadzającego ogólne przepisy dotyczące → Funduszy Strukturalnych (1260/99/WE) oznacza przygotowaną przez państwo członkowskie analizę sytuacji w świetle założonych celów, jak również potrzeb priorytetowych, służących osiągnięciu tych celów, wraz ze strategią, planowanymi działaniami priorytetowymi, ich szczegółowymi celami i odpowiadającymi im indykatywnymi środkami finansowymi. zob. Cele Polityki Strukturalnej UE.</i>
Directorate General for Employment and Social Affairs	Dyrekcja Generalna do Spraw Zatrudnienia i Spraw Społecznych <i>departament → Komisji Europejskiej, odpowiedzialny za politykę zatrudnienia, ochrony socjalnej, równych szans na rynku pracy, monitorowanie Europejskiej Strategii Zatrudnienia oraz zarządzanie → Europejskim Funduszem Społecznym</i>
Directorate General for Enlargement	Dyrekcja Generalna do Spraw Rozszerzenia UE <i>departament → Komisji Europejskiej,</i>

odpowiedzialny za politykę rozszerzenia Unii Europejskiej o nowe kraje kandydackie. DG Enlargement zarządza programem → Phare

**Directorate General
for Enterprise**

**Dyrekcja Generalna
ds. Przedsiębiorczości**

departament → Komisji Europejskiej odpowiedzialny za sprawy związane z tworzeniem przyjaznego środowiska dla rozwoju przedsiębiorczości, w tym promowania innowacyjności przedsiębiorstw

**Directorate General for
Regional Policy (DG Regio)**

**Dyrekcja Generalna do Spraw Polityki
Regionalnej (w ramach Komisji
Europejskiej)**

departament → Komisji Europejskiej odpowiedzialny za zmniejszanie społeczno-gospodarczych różnicowań pomiędzy regionami Unii; zadaniem DG Regio jest także alokacja środków pochodzących z dwóch głównych funduszy Unii Europejskiej → Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (ERDF) i → Funduszu Spójności – na potrzeby rozwoju regionów wchodzących w skład państw członkowskich

**direct award (of a grant) /
direct agreement**

bezpośrednie przyznanie (dotacji)

przyznanie grantu bez zastosowania trybu przetargowego; bezpośrednie przyznanie dotacji jest możliwe tylko w określonych okolicznościach i musi być przedmiotem raportu oceniającego

disbursement

- ⇒ **disbursement of a grant**
- ⇒ **disbursement period**
- ⇒ **disbursement schedule**

wydatkowanie

- ⇒ **wydatkowanie dotacji**
- ⇒ **okres wydatkowania**
- ⇒ **harmonogram wydatkowania**

discouraged workers

**osoby zniechęcone do poszukiwania
pracy w wyniku braku perspektyw jej
znalezienia**

disparities ⇒ geographical disparities ⇒ regional disparities ⇒ socio-economic disparities	dysproporcje, zróżnicowania ⇒ dysproporcje geograficzne ⇒ dysproporcje regionalne ⇒ dysproporcje społeczno-gospodarcze
Dispute Adjudication Board (DAB)	komisja rozjemcza w sporach przetargowych
distortion of competition	zachwianie / zniekształcenie (równej) konkurencji
diversification ⇒ diversification of economic activity ⇒ diversification of production potential	dywersyfikacja / zróżnicowanie ⇒ dywersyfikacja / zróżnicowanie działalności gospodarczej ⇒ dywersyfikacja / zróżnicowanie potencjału produkcyjnego
donor	donor / darczyńca / dawca (pomocy)
downsizing	zmniejszanie skali zatrudnienia w firmie / zwalnianie ludzi z pracy
draw up (a project)	przygotować (projekt)
drawings	rysunki <i>wszelkie rysunki, obliczenia, dane techniczne, próbki, wzory, modele, podręczniki obsługi i konserwacji oraz inne dane techniczne podobnej natury, opisujące proces realizacji projektu inwestycyjnego zob. rysunek techniczny</i>
due diligence <i>e.g. contract shall be prepared with due diligence in order to avoid unnecessary changes</i>	odpowiednia staranność <i>np. kontrakt powinien zostać przygotowany z odpowiednią starannością, aby uniknąć niepotrzebnych zmian</i>
duly authorised officers	odpowiednio upoważnieni urzędnicy

E

earmark (sources in a budget)	zarezerwować / przeznaczyć (środki w budżecie)
economic analysis	analiza ekonomiczna <i>drugi etap → analizy kosztów i korzyści, który bada opłacalność przedsięwzięcia z punktu widzenia społeczeństwa; polega on na porównywaniu korzyści i kosztów, uwzględniając ryzyko, wyrażonych w wartościach pieniężnych przeliczonych wg cen rozrachunkowych (stałych); rezultaty są najczęściej wyrażane za pomocą → wewnętrznej stopy zwrotu i → wartości bieżącej netto</i> <i>zob. korzyści i koszty, wartość bieżąca netto, wewnętrzna stopa zwrotu</i>
economic co-operation	współpraca gospodarcza
economic growth / decline	wzrost / spadek gospodarczy
economic integration	integracja gospodarcza
economic restructuring	restrukturyzacja gospodarki
effect	efekt (zob. produkt, rezultat)
⇒ adverse effect	⇒ efekt niekorzystny / negatywny / odwrotny do zamierzonego
⇒ by-effect / unexpected effect / additional effect / side effect	⇒ efekt uboczny / nieoczekiwany / dodatkowy <i>efekt, który został ujawniony w trakcie oceny działań, a nie był przewidziany podczas realizacji lub bezpośrednio po ich zakończeniu; także bezpośrednie konsekwencje wobec innych adresatów pomocy, którzy mogli zyskać lub stracić w wyniku realizacji projektu</i>
⇒ catalytic effect	⇒ efekt katalityczny <i>w → Phare SSG: wsparcie ze środków Phare musi przyczyniać się do</i>

- realizacji priorytetów związanych z wypełnieniem kryteriów przyszłego członkostwa w UE, które w przeciwnym razie nie miałyby miejsca, lub mogłyby mieć miejsce później*
- ⇒ **deadweight effect** ⇒ **efekt „deadweight”**
zjawisko polegające na tym, że zamierzone efekty realizowanego programu / projektu osiągnięto by nawet wówczas, gdyby na danym obszarze nie był realizowany program / projekt
 - ⇒ **direct effect** ⇒ **efekt bezpośredni**
efekt interwencji publicznej dla bezpośrednich adresatów, z wyłączeniem efektów ubocznych, a także innych grup
 - ⇒ **displacement effect** ⇒ **efekt przeniesienia**
występuje wówczas, gdy pozytywne efekty wynikające z realizowanego programu i osiągnięte na obszarze objętym pomocą powodują negatywne efekty występujące na obszarze nie kwalifikującym się do wsparcia
 - ⇒ **external effect** ⇒ **efekt zewnętrzny**
 - ⇒ **indirect effect** ⇒ **efekt pośredni**
efekt, który pojawia się w szerszym kontekście gospodarczym, społecznym lub ekologicznym, wykraczający poza bezpośredni obszar interwencji publicznej
 - ⇒ **multiplier effect** ⇒ **efekt mnożnikowy**
 - ⇒ **net effect** ⇒ **efekt netto**
efekt, który może być przypisany tylko i wyłącznie pomocy publicznej, w przeciwieństwie do pozornych zmian, innych przyczyn, lub efektów brutto
 - ⇒ **substitution effect** ⇒ **efekt substytucji / zastępowania**
*polega na tym, iż beneficjenci programu lub projektu stają się bardziej konkurencyjni w stosunku do podmiotów działających na terenie obszaru objętego programem, którzy nie byli beneficjentami pomocy
np. bezrobotni, którzy zostali przeszkoleni wypierają z rynku pracy osoby mniej wykształcone*

effectiveness**skuteczność**

skuteczność realizacji celów przez program; ocenia się ją porównując to, co zostało zrobione, z tym co było pierwotnie zaplanowane, np. rzeczywiste produkty, rezultaty i/lub oddziaływanie z oczekiwanymi

w → PCM: miara stopnia w jakim podjęte działania przyczyniły się do osiągnięcia zamierzonych celów oraz wpływu jaki przyjęte założenia miały na realizację projektu

efficiency**efektywność**

porównanie i ocena efektów projektu i programu w stosunku do nakładów (zwłaszcza finansowych); efektywność mówi o relacji pomiędzy produktami, rezultatami i/lub oddziaływaniem a wkładem (głównie zasobami finansowymi użytymi do ich osiągnięcia)

w → PCM: miara stosunku kosztów przeprowadzonych działań do osiągniętych rezultatów (ilościowych i jakościowych); sprawdza czy rezultat został osiągnięty najniższym możliwym kosztem; aby ocenić efektywność wsparcia należy porównać alternatywne drogi dojścia do tych samych rezultatów

eligibility (of regions, areas)
*e.g. within Structural Funds***kwalifikowanie się regionów lub innych obszarów do ubiegania się o wsparcie (spełnianie niezbędnych warunków)**

w → Funduszach Strukturalnych: fakt posiadania wymaganych cech przez region, projekt lub grupę beneficjentów przy ubieganiu się o pomoc ze środków polityki strukturalnej UE

np. regiony europejskie (typu → NUTS II) uprawnione do ubiegania się o wsparcie w ramach Celu 1 polityki regionalnej UE muszą charakteryzować się → PKB per capita niższym niż 75% średniej dla UE

employability	zdolność do zatrudnienia <i>zdolność do znalezienia lub utrzymania pracy w danym środowisku społeczno-gospodarczym</i>
employer	1. zatrudniający / pracodawca 2. w → FIDIC: zamawiający <i>osoba wymieniona jako zamawiający w Załączniku do Oferty oraz prawni następcy tej osoby</i>
employment	zatrudnienie
⇒ part-time employment	⇒ zatrudnienie w niepełnym wymiarze godzin
⇒ permanent (full-time) employment	⇒ stałe zatrudnienie
⇒ employment area / local labour market	⇒ lokalny rynek pracy
⇒ employment rate	⇒ stopa zatrudnienia
employment policy	polityka zatrudnienia <i>działalność organów państwowych i społecznych zmierzająca do sterowania procesami zatrudnienia i rozmieszczenia kadr w gospodarce stosownie do jej obecnych i przyszłych potrzeb w celu efektywnej jej obsługi i racjonalnego wykorzystania naturalnych i nabytych przez ludzi umiejętności; zgodnie z Konwencją nr 122 Międzynarodowej Organizacji Pracy ratyfikowaną przez Polskę (Dziennik Ustaw 1967, nr 8, poz. 31) polityka zatrudnienia powinna zmierzać do realizacji pełnego, racjonalnego i swobodnie wybieralnego zatrudnienia</i>
Employment Promotion Services (EPS)	usługi na rzecz rynku pracy
endorsement / approval <i>e.g. time frame for endorsement of the documentation</i>	zatwierdzenie <i>np. terminy zatwierdzenia dokumentacji</i>
endowment (Am.)	dotacja / dar / fundacja

end-user	użytkownik końcowy
engineer	inżynier <i>w → FIDIC: osoba wyznaczona przez Zamawiającego do działania jako inżynier w ramach danego kontraktu</i>
enterprise	przedsiębiorstwo
entrepreneur	przedsiębiorca
entrepreneurship	przedsiębiorczość
environmental impact assessment (EIA)	ocena wpływu / oddziaływania na środowisko <i>badanie polegające na określeniu, opisie i ocenie bezpośrednich i pośrednich skutków danego przedsięwzięcia dla człowieka, komponentów środowiska przyrodniczego (fauny, flory, wód, gleb, powietrza, klimatu, krajobrazu), dóbr materialnych i dziedzictwa kultury oraz oddziaływania między tymi elementami; ocena wpływu na środowisko powinna być wykonana zgodnie z prawem polskim i odpowiednimi dyrektywami UE, dotyczącymi ochrony środowiska naturalnego</i>
environmental impact review (EIR)	raport oddziaływania na środowisko
equal opportunities	równość szans <i>równy dostęp do zatrudnienia kobiet, mężczyzn, niepełnosprawnych itd.; grupy te powinny otrzymywać wynagrodzenia, świadczenia socjalne według jednakowych zasad (np. „taka sama płaca za taką samą pracę”), obowiązujących w danym środowisku społeczno-gospodarczym</i>
equipment	sprzęt <i>aparaty, maszyny, pojazdy i inne przedmioty potrzebne do wykonania robót, nie podlegające wbudowaniu w realizowany obiekt</i>

equivalent straight–line speed (ESS)**ekwiwalent szybkości po linii prostej (ESS)**

wskaźnik, który mierzy dostępność dwóch miejsc, niezależnie od odległości między nimi; jest on wyrażony ilorazem odległości w linii prostej pomiędzy dwoma miejscami i najkrótszego czasu potrzebnego na pokonanie trasy pomiędzy tymi miejscami (wskaźnik ten jest wykorzystywany do mierzenia rezultatów projektów infrastruktury drogowej); wymiarem ESS jest km/h

EU secondary law forms**prawo wtórne Unii Europejskiej**⇒ **regulation**⇒ **rozporządzenie**

instrument prawny, stosowany bezpośrednio i obowiązujący w całości na całym terytorium Unii; w razie sprzeczności jest ważniejsze od prawa krajowego

⇒ **directive**⇒ **dyrektywa**

instrument prawny, określający cele, jakie mają zostać osiągnięte, ale pozostawiający państwom członkowskim decyzję co do wyboru form oraz środków ich osiągania; państwa członkowskie w celu przyjęcia dyrektywy modyfikują swoje prawo w konkretnym terminie, tak aby został osiągnięty cel zawarty w dyrektywie (dopiero wtedy dyrektywa obowiązuje w tym kraju); dyrektywa jest wiążąca, jeżeli chodzi o zamierzony wynik, pozostawiając swobodę wyboru metody

⇒ **decision**⇒ **decyzja**

instrument prawny, bezpośrednio wiążący jednostkę lub firmę w Unii Europejskiej, do której jest adresowany; adresaci decyzji (np. państwa, podmioty gospodarcze) są wskazywani indywidualnie

⇒ **recommendation**⇒ **zalecenie**

przedstawia sugestie, życzenie opisujące pożądaną stan rzeczy (nie ma mocy wiążącej wobec adresatów)

⇒ **opinion**

⇒ **resolution**

EU Structural Funds Documents

⇒ **Community Support Framework (CSF)**

⇒ **Single Programming Document (SPD)**

⇒ **opinia**

jak zalecenie, nie ma mocy wiążącej

⇒ **rezolucja**

Dokumenty Funduszy Strukturalnych

⇒ **Podstawy Wsparcia Wspólnoty**

*także: **Ramowy Program Wsparcia** dokument przyjęty przez Komisję, w uzgodnieniu z danym krajem członkowskim, po dokonaniu oceny planu przedłożonego przez kraj członkowski i zawierający strategię i → priorytety działań Funduszy i kraju członkowskiego, ich cele szczegółowe, wielkość wkładu Funduszy i innych środków finansowych.*

Dokument ten w szczególności zawiera:

- przedstawienie strategii i → priorytetów wspólnej akcji Wspólnoty i kraju członkowskiego, ich szczegółowe cele, ocenę *ex ante*
- wskazanie charakteru i czasu trwania programów operacyjnych
- indykatywny plan finansowy

⇒ **Jednolity Dokument Programowy (JDP)**

dokument przygotowywany przez rząd kraju ubiegającego się o dostęp do pomocy finansowej z → Funduszy Strukturalnych przyjęty przez Komisję i zawierający te same informacje, które są zawarte w → Podstawach Wsparcia Wspólnoty i → Programie Operacyjnym. Przygotowanie JDP skraca procedurę planistyczną. Z uwagi na fakt, że JDP są przygotowywane w fazie programowania wsparcia dla obszarów → celu 2 oraz dla tych obszarów → celu 1, które uzyskają pomoc z Funduszy Strukturalnych nie przekraczającą 1 mld euro, w Polsce JPD nie będą opracowywane.

- ⇒ **Operational Programme (OP)**
- ⇒ **Program Operacyjny**
dokument przyjęty przez Komisję, służący wdrażaniu → Podstaw Wsparcia Wspólnoty. Składa się ze wspólnego zestawienia → priorytetów, zawierającego działania wieloletnie, które mogą być wdrażane przez jeden lub kilka Funduszy (jeden lub kilka innych dostępnych instrumentów finansowych oraz Europejski Bank Inwestycyjny).
Program operacyjny obejmuje następujące elementy:
- wyszczególnienie priorytetów i wykazanie ich spójności z priorytetami → Podstaw Wsparcia Wspólnoty
 - zarys (opis) działań służących wdrażaniu priorytetów
 - plan finansowy dla każdego priorytetu i roku
 - sposób wdrażania (wskazanie instytucji zarządzającej, płatniczej, opis systemu monitorowania i ewaluacji oraz zasad przepływów finansowych)
- ⇒ **Integrated Operational Programme (IOP)**
- ⇒ **Zintegrowany Program Operacyjny**
w → Funduszach Strukturalnych – oznacza → program operacyjny finansowany przez więcej niż jeden Fundusz Strukturalny; po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej realizowany będzie Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego, finansowany z trzech → Funduszy Strukturalnych
- ⇒ **Programme Complement**
- ⇒ **uzupełniający dokument programowy / uzupełnienie programu operacyjnego**
oznacza dokument opisujący strategię udzielania pomocy i jej priorytety związane z działaniami, podejmowanymi jako uzupełnienie → programu operacyjnego; w szczególności w dokumencie tym opisuje się: działania

służące wdrażaniu priorytetów; wskaźniki monitoringu → końcowych beneficjentów, plan finansowy dla każdego działania, przedsięwzięcia promocyjne oraz sposób komputerowej wymiany danych pomiędzy Komisją a krajem członkowskim

EU visibility / EU publicity

upublicznianie / promowanie działań Unii Europejskiej

np. poprzez umieszczanie emblematów UE w miejscu realizacji projektu finansowanego ze środków unijnych

euro

euro

od 1.01.99. europejska jednostka walutowa, która zastąpiła ECU powstałe w ramach Europejskiego Funduszu Walutowego (1979); od 1.01.2002 r. pozostanie jedynym środkiem płatniczym zastępując waluty narodowe w UE (z wyjątkiem Zjednoczonego Królestwa, Szwecji i Danii)

EURO-INFO

EURO-INFO

europejskie centra informacji dla małych i średnich przedsiębiorstw (→ MSP); informują o funkcjonowaniu jednolitego rynku, przepisach, programach wsparcia, instrumentach strukturalnych, bazach danych itd.; w Polsce istnieje 12 ośrodków EURO-INFO

EUROPE 2000

EUROPA 2000

studium perspektyw rozwoju i zagospodarowania terytorium Wspólnoty, zaakceptowane w 1991 r. przez ministrów krajów członkowskich, odpowiedzialnych za rozwój regionalny oraz za planowanie przestrzenne

EUROPE 2000 PLUS

EUROPA 2000 PLUS

zaktualizowane w 1994 r. studium perspektyw rozwoju i zagospodarowania terytorium Wspólnoty, uwzględniające bli-

ską akcesję Austrii i krajów skandynawskich oraz dalszą – krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Fragmenty dokumentu i kartogramy dotyczące tych ostatnich odbiegały od realiów przestrzennego zagospodarowania Europy Środkowej i Wschodniej, co wywołało krytykę, m.in. ze strony polskiej.

**European Agriculture
Guidance and Guarantee Fund
(EAGGF)**

**Europejski Fundusz Orientacji
i Gwarancji Rolnej**

utworzony na mocy → Traktatu Rzymskiego, zajmuje się transformacją struktury rolnictwa oraz rozwojem obszarów wiejskich. Fundusz realizuje między innymi następujące zadania:

- 1) wzmocnienie i reorganizacja struktur rolnictwa i leśnictwa;
- 2) zapewnienie konwersji kierunków produkcji rolnej i promowanie pozarolniczej działalności gospodarczej w obszarach wiejskich;
- 3) pomoc w osiągnięciu akceptowanego społecznie poziomu życia rolników, w tym bezpośrednie wsparcie finansowe;
- 4) pobudzenie świadomości społeczności żyjących na obszarach wiejskich w celu chronienia środowiska przyrodniczego, zachowania walorów krajobrazu itd.

Do → Funduszy Strukturalnych zaliczana jest tylko część EAGGF, określana jako „Orientacja”, związana z realizacją Celu 1.

zob. Cele Polityki Strukturalnej UE, Fundusze Strukturalne

**European Association of
Regional Development Agencies
(EURADA)**

**Europejskie Stowarzyszenie Agencji
Rozwoju Regionalnego**

ponadnarodowa organizacja zaangażowana w sprawy rozwoju regionalnego. Założona w 1991 r., zrzesza ok. 150 agencji rozwoju regionalnego z Unii Europejskiej

skiej. Od 1996 r. członkami stowarzyszonymi są niektóre polskie agencje. Funkcje EURADA: reprezentowanie interesów agencji wobec władz Unii, realizacja projektów współfinansowanych przez Unię, organizowanie seminariów, konferencji. Siedzibą stowarzyszenia jest Bruksela.

European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)

Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOR)

instytucja utworzona w 1991 r., która wspiera poprzez udzielanie kredytów, inicjatywy przedsiębiorstw, osób prywatnych, podmiotów publicznych; EBOR sprzyja przejściu do gospodarki wolnorynkowej w krajach Europy Środkowej i Wschodniej

zob. Europejski Bank Inwestycyjny

European Commission

Komisja Europejska

organ UE wyposażony w prawo inicjatywy ustawodawczej oraz uprawnienia do koordynacji działań Wspólnot, kontroli stosowania prawa wspólnotowego oraz traktatów przyjętych przez Wspólnoty. Składa się obecnie z 20 komisarzy, wybranych na 5 lat oraz z 36 jednostek. W potocznym znaczeniu termin ten obejmuje nie tylko ów kolektywny organ, ale także potężną aparaturę biurokratyczną (ok. 16 tys. osób), służącą realizacji zadań powierzonych do wykonania komisarzom.

⇒ **Delegation of the European Commission**

⇒ **Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej**

odpowiednik ambasady w krajach nie będących członkami Unii Europejskiej. Od 2000 r. Unię w naszym kraju reprezentuje ambasador Bruno Detomas. Przedstawicielstwo aktywnie uczestniczy w szeregu inicjatyw o charakterze regionalnym. Prowadzi też bieżący monitoring realizacji programów → Phare → ISPA i → SAPARD.

*Formalnie nie uczestniczy w zarządzaniu programami Phare, faktycznie (poprzez zatwierdzanie projektów, dokumentów, decyzji wykonawczych) jest uczestnikiem procesu decyzyjnego.
zob. Komisja Europejska*

European Anti-Fraud Office (OLAF)

Europejskie Biuro ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych

instytucja UE ds. zwalczenia nadużyć finansowych przeciwko interesom UE

European Charter of Local Selfgovernment

Europejska Karta Samorządu Terytorialnego (EKST)

przyjęta przez Komitet Ministrów → Rady Europy 15 października 1985 r. Karta definiuje samorząd, wskazuje jego prawa i niezbędne kompetencje. Kartę podpisała większość państw członkowskich Rady Europy. Polska podpisała EKST 26.04.93 r., ratyfikowała 22.11.93 r., a obwieściła o jej ratyfikacji 14.07.94 r.

European Charter of Regional Selfgovernment

Europejska Karta Samorządu Regionalnego

przygotowywana przez → Radę Europy swoista „konstytucja” regionalna, określająca status → regionu. Uchwalona w czerwcu 1997 r. przez Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy. zob. Europejska Karta Samorządu Lokalnego.

European Communities (EC)

Wspólnoty Europejskie (WE)

organizacje ponadnarodowe powołane przez kraje zachodnioeuropejskie. Powołano trzy wspólnoty: Europejską Wspólnotę Węgla i Stali (1951), Europejską Wspólnotę Gospodarczą (1958) i Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom, 1958), służące prowadzeniu wspólnej, ponadnarodowej polityki zrzeszonych państw. 1 lipca 1967 nastąpiła integracja ww. organizacji w jedną, ujednoliconą

strukturę. Europejska Wspólnota Węgla i Stali wygasła w lipcu 2002 r.
zob. Unia Europejska

European Council

Rada Europejska

organizowane od 1974 roku, początkowo nieformalne spotkania szefów rządów lub głów państw członkowskich → Unii Europejskiej w celu przedyskutowania najważniejszych kwestii i problemów. Obecnie – faktycznie i formalnie najwyższa władza Unii. Rada podejmuje najistotniejsze inicjatywy polityczne UE oraz pełni rolę najwyższego organu arbitrażowego w sprawach spornych. Jej obecność w strukturze instytucjonalnej → Wspólnot Europejskich została potwierdzona formalnie na mocy → Jednolitego Aktu Europejskiego (1986 r.) i → Traktatu o Unii Europejskiej (Maastricht, 7 lutego 1992 r.). Rada Europejska jest zwoływana przez państwo przewodniczące, a tzw. „prezydencja” zmienia się rotacyjnie co pół roku. Siedziba: Bruksela. Nie mylić z → Radą Europy, → Radą Unii Europejskiej.

European Court of Auditors

Europejski Trybunał Obrachunkowy / Europejski Trybunał Biegłych Rewidentów

organ odpowiedzialny za kontrolę → budżetu Unii Europejskiej (w dużym uproszczeniu jest to unijna Najwyższa Izba Kontroli, chociaż nie ma tak szerokich uprawnień jak polska NIK). Trybunał bada też wykorzystanie środków pomocowych Unii Europejskiej w krajach Europy Środkowej.

European Development Fund

Europejski Fundusz Rozwoju

powstał w związku z Konwencją z Lomé, określającą zasady współpracy Unii Europejskiej z 70 krajami Afryki, Karaibów i Pacyfiku. EFR rozdziela subwencje i tanie pożyczki na inwestycje gospodarcze w tych

European Employment Strategy**European Investment Bank (EIB)**

krajach. Nie mylić z → Europejskim Funduszem Rozwoju Regionalnego.

Europejska Strategia Zatrudnienia

proces reform, zapoczątkowany przez Traktat Amsterdamski, dotyczący zasad zatrudnienia i polityki społecznej. Europejska Strategia Zatrudnienia opiera się na czterech filarach:

- 1) zdolność do zatrudniania – nowa, aktywna polityka działań na rynku pracy polegająca na zapobieganiu bezrobociu poprzez promowanie kształcenia ustawicznego, szkoleń, wczesnego rozpoznawania potrzeb rynku pracy*
- 2) przedsiębiorczość – polityka promowania przedsiębiorczości, mająca na celu tworzenie nowych miejsc pracy, zwłaszcza w sektorze usług opartych na nowoczesnych technologiach, poprzez ułatwienia (ulgi) przy zakładaniu nowych przedsiębiorstw*
- 3) adaptacyjność – polityka mająca na celu promowanie dostosowywania się przedsiębiorstw i pracowników do zmieniających się warunków na rynku pracy poprzez modernizację systemu pracy, w porozumieniu z partnerami społecznymi*
- 4) równe szanse – polityka mająca na celu promowanie równych szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy, umożliwianie osobom niepełnosprawnym podejmowania pracy*

Europejski Bank Inwestycyjny (EBI)

powołany na mocy → Traktatu Rzymskiego. Ma służyć finansowaniu rozwoju gospodarczego Wspólnot (Unii Europejskiej) poprzez udzielanie pożyczek i gwarancji na projekty inwestycyjne w zakresie infrastruktury, energetyki, przemysłu, usług i rolnictwa. EBI udziela wsparcia finansowego także w krajach Europy Środko-

wo-Wschodniej. W latach 1990-99 Polska skorzystała z kredytów EIB rządu 2,5 mld euro.

European Investment Fund

Europejski Fundusz Inwestycyjny

European Policy Research Centre

Centrum Badań Polityki Europejskiej

instytut przy uniwersytecie w Strathclyde w Szkocji; na zlecenie → Komisji Europejskiej sporządza i publikuje raporty o polityce regionalnej UE, jej instrumentacji i efektach

European Union (EU)

Unia Europejska (UE)

organizacja międzynarodowa, posiadająca w niektórych obszarach jej działania cechy organizacji ponadnarodowej, będąca ugrupowaniem o najwyższym stopniu integracji regionalnej spośród wszystkich istniejących obecnie ugrupowań integracyjnych. Jej pierwszym etapem była Europejska Wspólnota Gospodarcza, utworzona na mocy → Traktatu Rzymskiego z 1957 r. Następnie przekształciła się we Wspólnotę Europejską, a następnie na mocy Traktatu z Maastricht z 1991 r. weszła w skład Unii Europejskiej (wraz z pozostałymi Wspólnotami, tj. Europejską Wspólnotą Atomową i Europejską Wspólnotą Węgla i Stali). Unia Europejska opiera się na wdrożeniu w życie zasad i wspólnych przepisów prawnych ustanawiających tzw. „cztery swobody” przepływu: towarów, usług, kapitału i pracy. Obecnie działanie UE wykracza poza sferę wyłącznie gospodarczą i jest oparte na trzech filarach: 1) ekonomicznym – jednolitym rynku i wspólnych politykach (np. rolnej, transportowej, naukowej itd.); 2) wspólnej polityce zagranicznej i bezpieczeństwa; 3) współpracy w zakresie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych.

European Parliament**Parlament Europejski**

organ Unii Europejskiej złożony z przedstawicieli państw członkowskich wybranych w wyborach powszechnych na okres 5 lat. Ma uprawnienia do uchwalania budżetu, przyjmowania nowych członków i zatwierdzania układów stowarzyszeniowych oraz do kontroli pracy → Komisji Europejskiej. Liczy obecnie 626 deputowanych, ma siedzibę w Strasburgu.

European Spatial Development Perspective (ESPD)**Europejska Perspektywa Rozwoju Przestrzennego**

studium perspektyw rozwoju i zagospodarowania terytorium Unii Europejskiej, sporządzone przy szerokim udziale krajów członkowskich. Obejmuje także obszar krajów stowarzyszonych. Dokument nie ma charakteru obligatoryjnego, jednakże pełni ważną rolę opiniotwórczą w sferach administracji publicznej i biznesu.

Europol**Europol**

- 1) miasto odgrywające istotną rolę w przestrzeni europejskiej, ważne dla funkcjonowania Europy, europolis*
- 2) system współpracy policji (Biuro Policji Europejskiej)*

Euroregion**Euroregion**

zinstytucjonalizowana forma współpracy regionów przygranicznych dwóch lub więcej państw. Polega m.in. na powołaniu wspólnych organów koordynacyjnych, wspólnym sporządzaniu lub uzgadnianiu planów (np. zagospodarowania przestrzennego) itp. Jednostki terytorialne organizujące się w formie euroregionów działają zgodnie z prawem obowiązującym w kraju macierzystym; nie ma zatem żadnych przejawów eksterytorialności. W Unii Europejskiej euroregiony były silnie promowane jako rozwiązania pilotażowe, poprzedzające i przygotowujące

integrację krajów członkowskich. W Polsce istnieje 15 euroregionów Neisse-Nisa-Nysa, Sprewa-Nysa-Bóbr, Pro Europa Viadrina, Pomerania, Tatry, Glacensis, Karpaty, Bug, Niemen, Bałtyk, Silesia, Śląsk Cieszyński, Pradziad, Beskidy oraz Dobrava.

EUROSTAT Statistical Office of the European Communities

EUROSTAT Urząd Statystyczny Wspólnot Europejskich

EUROSTAT jest odpowiedzialny za opracowywanie analiz i prognoz statystycznych oraz koordynację i integrację zróżnicowanych statystyk krajowych w jednolity i porównywalny sposób.

evaluation

ocena / ewaluacja

okresowa ocena efektywności, skuteczności, oddziaływania, trwałości i zgodności projektu w kontekście założonych celów

⇒ **multicriteria evaluation**

⇒ **ocena wielokryteriowa**

metoda oceny projektu, która uwzględnia wiele celów przypisując wagę każdemu mierzalnemu celowi

⇒ **ex ante evaluation**

⇒ **ocena wstępna / ocena ex ante**

w przypadku Funduszy Strukturalnych ocena przeprowadzana przed rozpoczęciem działań; ma na celu zdiagnozowanie, czy dana strategia działania i zaproponowane w niej cele są odpowiednie, czy istnieje spójność między tymi celami a działaniami, oraz czy działania są zgodne z wytycznymi i polityką → Komisji;

Jej celem jest stworzenie podstaw dla przygotowania planów rozwoju, programów pomocy oraz ew. → uzupełnienia programu.

Ocena ex ante obejmuje analizę słabych i silnych stron regionu (sektora). Ocenia zgodność strategii i celów z charakterystyką regionu lub obszaru, z cechami demograficznymi włącznie. Określa oczekiwany wpływ pla-

- nowanych działań priorytetowych, zwłaszcza w kategoriach zatrudnienia, ochrony środowiska, równych szans dla kobiet i mężczyzn, używając tam gdzie to możliwe mierzalnych celów (wskaźników).
- zob. ocena
- ⇒ **interim / mid-term evaluation**
- ⇒ **ocena w toku / częściowa / pośrednia / w połowie okresu programowania**
w przypadku → Funduszy Strukturalnych: ocena, która w świetle ocen ex ante bada wstępne rezultaty pomocy, jej zgodność i stopień osiągniętych celów; ocenia także sposób wykorzystania środków finansowych oraz system monitoringu i wdrażania. Obejmuje ocenę pierwszych efektów podjętych działań, spójność z oceną wstępną (czy cele zachowują ważność), jak też przejrzystość i rzetelność zarządzania finansowego oraz jakość monitoringu i wdrażania; sporządzana jest przez niezależną instytucję, i służy do przeglądu programów oraz do rozdzielania rezerwy finansowej dla najlepiej rokujących przedsięwzięć.
- ⇒ **ex post evaluation**
- ⇒ **ocena końcowa**
ocena dokonywana po pewnym czasie od zakończenia przedsięwzięć programu obejmująca stopień wykorzystania zasobów, skuteczność i efektywność pomocy oraz jej oddziaływanie; ocena ta przedstawia wnioski dotyczące polityki spójności gospodarczej i społecznej; w ramach oceny ex post analizowane są czynniki przyczyniające się do sukcesu lub porażki wdrażania, jak również osiągnięć i rezultatów, w tym ich trwałości

Evaluation Committee

Komisja Przetargowa / Komisja Oceniająca

(dotyczy procedur przetargowych Phare)

komisja, składająca się z nieparzystej liczby członków (co najmniej trzech) z prawem głosu, z których każdy musi posiadać niezbędną wiedzę ekspercką w zakresie technicznego i merytorycznego przygotowania projektów w celu prawidłowego przeprowadzenia i oceny ofert zgłoszonych do przetargu. W skład Komisji Przetargowej wchodzi także Przewodniczący oraz Sekretarz (obydwoje bez prawa głosu).

evaluator

osoba dokonująca → oceny / ewaluacji

exchange rate

kurs wymiany

expenditure

wydatek

⇒ **authorise (expenditure)**

⇒ **autoryzować (wydatek)**

⇒ **authorisation (of expenditure)**

⇒ **autoryzacja (wydatku)**

⇒ **certification of expenditure**

⇒ **certyfikacja, poświadczenie wydatku / płatności**

zgodnie z Rozporządzeniem Rady Unii Europejskiej Nr 438/1260: płatności okresowe i końcowe (saldo końcowe) muszą być potwierdzane na standardowych formularzach (zał. II do Rozporządzenia) przez osobę/departament w ramach Jednostki Płatniczej, która jest funkcjonalnie niezależna od służb akceptujących refundację wydatków

⇒ **certify (expenditure)**

⇒ **certyfikować, potwierdzać (płatność / wydatek)**

⇒ **expenditure declaration**

⇒ **deklaracja / zaświadczenie o poniesionych wydatkach**

⇒ **expenditure profile**

⇒ **struktura wydatków**

⇒ **incur expenditure**

⇒ **ponieść wydatek**

⇒ **item of expenditure**

⇒ **kategoria kosztu**

⇒ **reimbursement of expenditure**

⇒ **zwrot wcześniej poniesionych kosztów**

⇒ **statement of expenditure**

⇒ **oświadczenie o wydatkach / bilans / rozliczenie wydatków**

expert

ekspert

⇒ long-term expert	⇒ ekspert długookresowy (<i>min. 6 miesięcy</i>)
⇒ short-term expert	⇒ ekspert krótkookresowy
⇒ external expert	⇒ ekspert zewnętrzny
⇒ in-house expert	⇒ ekspert wewnętrzny
⇒ free-lance expert / freelancer	⇒ ekspert niezależny <i>ekspert prowadzący własną działalność gospodarczą</i>
expiry date (of the programme)	data wygaśnięcia (programu) <i>w przypadku → Phare: zakończenie okresu zawierania kontraktów w programie; potem przysługuje dodatkowy rok na wydatkowanie środków</i>
explanatory note	pismo wyjaśniające <i>streszczenie załączane we wstępie do dokumentacji zmieniającej umowę, wyjaśniające cel oraz tło/uwarunkowania zmian</i>
expression of interest	deklaracja zainteresowania <i>(uczestnictwem w przetargu)</i>

F

facility	udogodnienie
⇒ Project Preparation Facility (PPF)	⇒ Projekt: wsparcie dla przygotowania projektów <i>pomoc doradcza dla przygotowania do realizacji projektów w ramach programu Phare 2000 i 2001 SSG (m.in. wsparcie beneficjentów w zakresie przygotowania pełnej dokumentacji przetargowej projektów)</i>
fair competition	uczciwa konkurencja
feasibility	wykonalność
⇒ feasibility study	⇒ studium wykonalności (projektu) <i>studium przeprowadzone w fazie formułowania projektu, weryfikujące, czy</i>

	<i>dany projekt ma dobre podstawy do realizacji i czy odpowiada potrzebom przewidywanych beneficjentów; studium powinno stanowić plan projektu; muszą w nim zostać określone i krytycznie przeanalizowane wszystkie szczegóły operacyjne jego wdrażania, a więc uwarunkowania, techniczne, finansowe, ekonomiczne, instytucjonalne, handlowe, społeczno-kulturowe oraz związane ze środowiskiem naturalnym; studium wykonalności pozwala na określenie rentowności finansowej i ekonomicznej, a w rezultacie jasne uzasadnienie celu realizacji projektu</i>
⇒ pre-feasibility study	⇒ wstępne studium wykonalności <i>studium, przeprowadzone podczas fazy identyfikowania projektu, w którym definiuje się wszystkie potencjalne problemy, ocenia się alternatywne rozwiązania, po czym wybiera się preferowane rozwiązanie w oparciu o kryterium trwałości projektu</i>
fiche / application form	fiszka / standardowy wniosek (aplikacyjny) prezentujący projekt / karta projektowa <i>zob. standardowa fiszka projektu</i>
FIDIC <i>(franc. Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils)</i>	Międzynarodowa Federacja Inżynierów-Konsultantów <i>(FIDIC – skrót z jęz. francuskiego)</i> <i>FIDIC to międzynarodowa federacja krajowych stowarzyszeń niezależnych inżynierów konsultantów. Wzory FIDIC dotyczące procedur zawierania umów (zwłaszcza na realizację projektów infrastrukturalnych) znajdują powszechne zastosowanie w kontraktach międzynarodowych i krajowych. Wzory FIDIC są zgodne z wymogami Banku Światowego oraz → Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju.</i>

financial analysis**analiza finansowa**

pierwszy etap → analizy kosztów i korzyści, który bada płynność finansową przedsięwzięcia oraz opłacalność z punktu widzenia bezpośredniego beneficjenta; w badaniu płynności bierze się pod uwagę wszystkie przepływy pieniężne w całym cyklu życia projektu. Opłacalność przedsięwzięcia bada się poprzez porównywanie korzyści i kosztów, wyrażonych w wartościach pieniężnych przeliczonych wg cen rynkowych (najczęściej stałych) z uwzględnieniem ryzyka; rezultaty są najczęściej wyrażane za pomocą wewnętrznej stopy zwrotu i wartości bieżącej netto zob. korzyści i koszty, wartość bieżąca netto, wewnętrzna stopa zwrotu

financial control**kontrola finansowa**

mechanizmy i środki zapewniające prawidłowe funkcjonowanie procesu gromadzenia i dysponowania środkami publicznymi; kontrola finansowa obejmuje kontrolę zarządczą oraz audyt

financial engineering**inżynieria finansowa / montaż finansowy / współfinansowanie**

polega na kojarzeniu różnych źródeł i sposobów finansowania dla realizacji danego projektu

Financing Agreement**Umowa Finansowania** (w → Phare i → ISPA)

zawierana pomiędzy → NAO i → PAO i Komisją Europejską; określa zasady zarządzania administracyjnego i finansowego (kontraktowanie płatności, sprawozdawczość finansowa, transfer środków na konto programu) oraz merytorycznego (monitoring i weryfikacja faktur) programu przez → PAO i → Jednostkę Wdrażającą

Financing Memorandum**Memorandum Finansowe**

umowa podpisana między UE i krajem, będącym adresatem pomocy, wyznaczająca cele oraz zasięg danego programu pomocowego

⇒ **Memorandum Finansowe PHARE**

umowa między → Komisją Europejską a rządem kraju beneficjenta programu Phare. Memorandum określa: cele programu, wielkość środków finansowych w podziale na główne komponenty, kryteria i sposoby realizacji, i instytucje odpowiedzialne za wdrażanie, czas trwania, wkład kraju beneficjenta i inne warunki, zależnie od specyfiki programu. Od 1997 r. memorandum jest bardziej zwięzłe, za to jego integralną częścią są → Standardowe Fiszki Projektowe, zawierające więcej szczegółowych informacji o celach i przeznaczeniu środków. Podpisanie Memorandum Finansowego kończy fazę programowania i rozpoczyna fazę wdrażania (implementacji). Memorandum jest prawnym zobowiązaniem → Komisji do sfinansowania określonego zakresu uzgodnionych projektów.

force majeure**siła wyższa**

wyjątkowe wydarzenie lub okoliczność, na którą strona kontraktu nie ma wpływu

forecast**ogłoszenie o planowanych przetargach / informacja dotycząca przewidywanego kontraktu**

⇒ **multiannual budget forecasts**

⇒ **wieloletnie prognozy budżetowe**

framework**ramy / struktura / podstawa**

⇒ **Framework Agreement**

⇒ **Umowa Ramowa**

umowa podpisana przez rząd RP i Komisję Europejską 31 maja 1990 r.,

	<i>określa ogólne przeznaczenie pomocy Unii dla Polski, wyznacza techniczne, prawne i administracyjne ramy, w jakich ta pomoc jest świadczona i wykorzystywana w Polsce. Realizacja każdego z programów → Phare podlega w pełni zasadom Umowy Ramowej.</i>
⇒ framework contractor (FWC)	⇒ kontraktor ramowy
⇒ framework loan	⇒ pożyczka ramowa
⇒ framework programme	⇒ program ramowy
⇒ Framework Regulation	⇒ Rozporządzenie Ramowe <i>Rozporządzenie wprowadzające ogólne postanowienia, najważniejsze zasady np. odnośnie funkcjonowania Funduszy Strukturalnych (1260/99)</i>
⇒ institutional framework	⇒ ramy instytucjonalne
fraud	nadużycie finansowe / nieprawidłowość finansowa o dużej skali

G

gap	luka / deficyt / niedobór
⇒ financial gap	⇒ luka finansowa
⇒ regional gap	⇒ luka regionalna / zróżnicowanie międzyregionalne
⇒ narrow the gap	⇒ zmniejszyć lukę / zmniejszyć różnicę
gender analysis	analiza równości płci <i>identyfikacja i monitorowanie dynamiki zmian w zakresie sytuacji płci ze szczególnym uwzględnieniem różnic pomiędzy kobietami i mężczyznami odnośnie funkcji (produkcyjnych, reprodukcyjnych, decyzyjnych), dostępu do zasobów, specyfiki potrzeb, zainteresowań i problemów oraz barier pełnego współuczestniczenia w realizowanych przedsięwzięciach</i>

gender equality**równouprawnienie płci**

promowanie równości szans kobiet i mężczyzn w ich dostępie do infrastruktury społeczno-gospodarczej, usług oraz korzyści rozwojowych. Każdy projekt finansowany ze środków unijnych ma przyczynić się do zmniejszenia nierówności kobiet i mężczyzn w dziedzinie, która jest przedmiotem jego interwencji.

gender mainstreaming**priorytetowe traktowanie polityki równości praw kobiet i mężczyzn****Geographic Information System (GIS)****Geograficzny System Informacji**

zbiór programów komputerowych, umożliwiających zarządzanie przestrzenną bazą danych w połączeniu z danymi odnoszonymi do obiektów w przestrzeni. W ten sposób informacja przestrzenna może być przetworzona w celu pozyskania nowej informacji, wykonania kompleksowych analiz przestrzennych lub stworzenia map czy raportów prezentujących w łatwy do odczytania sposób relacje przestrzenne opisywanych zjawisk. Składowymi całego systemu GIS są na ogół:

- 1) zintegrowana, cyfrowa baza danych, zawierająca informacje o obiektach przestrzennych;*
- 2) sprzęt, oprogramowanie oraz personel pracujący z systemem.*

Geograficzne Systemy Informacji zostały zaprojektowane w celu zbierania, przechowywania, zarządzania i analizowania informacji o obiektach w przestrzeni. Lokalizacja przestrzenna jest elementem niezbędnym dla przeprowadzenia właściwych analiz.

globalisation**globalizacja**

trend zacieśniania się powiązań społecznych, ekonomicznych, ekologicznych i in. w skali światowej. W zarządzaniu przedsiębiorstwem, a także w programowaniu

rozwoju regionalnego, globalizacja oznacza potrzebę uwzględnienia w strategii działania szeroko rozumianych uwarunkowań zewnętrznych o wymiarze światowym. Zasadniczym nośnikiem globalizacji jest przyspieszenie przepływu informacji.

Global Resource Information Database (GRID)

Światowa Baza Danych o Zasobach Naturalnych

finansowana przez UNEP (Program Narodów Zjednoczonych w Zakresie Ochrony Środowiska) w Europie ma trzy ośrodki: Arendal, Genewa, Warszawa. GRID stosuje → Geograficzne Systemy Informacji i teledetekcję. Przetwarza i udostępnia informację przestrzenną o środowisku w skali globalnej i regionalnej.

gmina / municipality / commune¹

gmina

goods

dobra

np.: przy realizacji projektów infrastrukturalnych: sprzęt wykonawcy, materiały, urządzenia i roboty tymczasowe

governance

rządzenie / zarządzanie / kierowanie

graduate, school-leaver

absolwent szkoły

grant / subsidy

grant / dotacja

środki finansowe przekazane biorcy (np. gminie) na ściśle określony w umowie (lub w prawie) cel. Biorca pod rygorem prawa nie może zmienić przeznaczenia środków i wydać np. dotacji na budowę ratusza, na zagraniczny wyjazd studialny. W praktyce programów pomocowych UE bezpośrednio wsparcie beneficjenta w formie bezzwrotnego finansowania bądź ko-finansowania jego projektu.

⇒ **grant beneficiary**

⇒ **beneficjent dotacji**

¹ termin "commune" może być stosowany w sensie: gmina jako „wspólnota mieszkańców”

⇒ **global grant**

⇒ **grant globalny**

w → Funduszach Strukturalnych: obok klasycznego trybu zarządzania → programami operacyjnymi przez → Instytucję Zarządzającą, Unia Europejska wykorzystuje możliwość przekazania środków → Funduszy Strukturalnych w formie grantu globalnego dla instytucji-pośrednika, wskazanego przez zainteresowane państwo członkowskie. Zawarta w tej sprawie umowa określa rodzaje działań, kryteria doboru beneficjentów, warunki i zakres pomocy Funduszy Strukturalnych oraz zasady monitoringu. Zasadniczo granty globalne służą wsparciu lokalnych inicjatyw rozwojowych. Instytucja-pośrednik musi przedstawić gwarancje płynności finansowej, posiadać odpowiednie kompetencje administracyjne, operować na obszarze danego regionu (regionów).

grassroot initiative

inicjatywa oddolna

np. podejmowana przez instytucję niższego szczebla

gross domestic product (GDP)

produkt krajowy brutto (PKB)

obrazuje końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej, stanowi sumę → wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne, powiększoną o podatki od produktów i pomniejszoną o dotacje od produktów; PKB jest mierzony w → cenach rynkowych (def. GUS)

⇒ **GDP according to PPP (purchasing power parity)**

⇒ **PKB według parytetu siły nabywczej**

PKB szacowany zgodnie z zasadą, według której stopa nominalnej deprecjacji kursu walutowego równa się różnicy między krajową a zagraniczną stopą inflacji; PPP oblicza się, aby

	<i>ustrzec się zniekształceń związanych z różnym poziomem cen w poszczególnych krajach. Przykładowo, PPP jest średnią ważoną wskaźników relatywnych cen w odniesieniu do jednolitego koszyka dóbr i usług, które są porównywalne i reprezentatywne np. dla wszystkich państw członkowskich UE.</i>
⇒ GDP per capita	⇒ PKB per capita/PKB na mieszkańca <i>produkt krajowy brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca</i>
gross national product (GNP)	produkt narodowy brutto (PNB) <i>PKB plus dochody netto z tytułu własności za granicą</i>
gross value added (GVA)	wartość dodana brutto (WDB) <i>mierzy wartość nowo wytworzoną i jest obliczana jako różnica pomiędzy produkcją globalną a zużyciem pośrednim (def. GUS)</i>
guarantee	gwarancja / poręczenie
⇒ guarantee fund	⇒ fundusz gwarancyjny / poręczeniowy
⇒ guarantee fund for risk capital	⇒ fundusz gwarancyjny dla kapitału podwyższonego ryzyka
⇒ guarantee of solvency	⇒ gwarancja wypłacalności
⇒ performance guarantee	⇒ gwarancja wykonania
⇒ tender guarantee	⇒ wadium
⇒ retention money guarantee	⇒ gwarancja kwot zatrzymanych
guidelines (eg. for applications)	wytyczne (np. dla składających wnioski / wnioskodawców) <i>dokument określający warunki ubiegania się o dotacje (kto może się ubiegać, rodzaje dozwolonych działań, koszty które mogą zostać współfinansowane oraz kryteria oceny); wytyczne zawierają także praktyczne wskazówki dotyczące wypełniania wniosków, wymaganych aneksów, a także procedur i zasad zawierania umów</i>

H

**hierarchy of objectives /
objective tree**

hierarchia celów / drzewko celów

w → PCM: diagram obrazujący przewidywane działania w układzie logicznym (z uwzględnieniem relacji działania-efekty), sporządzany jako kolejny etap po analizie problemowej

**human resources development
(HRD)**

**rozwój zasobów ludzkich / kapitału
ludzkiego**

**human resources management
(HRM)**

zarządzanie zasobami ludzkimi

I

identification phase

etap identyfikacji projektu

w → PCM: drugi etap cyklu zarządzania projektem polegający na wstępnym opracowaniu projektu z uwzględnieniem celów, rezultatów i działań; mający na celu ustalenie czy należy kontynuować opracowywanie studium wykonalności projektu

impact

oddziaływanie / wpływ (projektu)

konsekwencje dla bezpośrednich adresatów po zakończeniu ich udziału w projekcie lub po ukończeniu danej inwestycji, a także pośrednie konsekwencje dla innych adresatów, którzy skorzystali lub stracili w wyniku realizacji projektu

- ⇒ **adverse impact**
e.g. on the environment
- ⇒ **cross-border impact**

- ⇒ **niekorzystne oddziaływanie**
np. na środowisko
- ⇒ **efekt transgraniczny**

impartiality

bezstronność

implement / carry out (a programme, a project)	wdrażać (program, projekt)
implementation	wdrażanie / implementacja / realizacja (programu)
⇒ implementation arrangements	⇒ ustalenia dotyczące realizacji
⇒ implementation schedule	⇒ harmonogram wdrażania
⇒ implementation structures	⇒ struktury wdrażające
improvement	poprawa
inception period	etap wstępny <i>w → PCM: etap od momentu uruchomienia projektu do momentu sporządzenia raportu wstępnego (wejścia)</i>
income	dochód
in-depth (analysis)	szczegółowa (analiza)
indebtedness of a region	poziom zadłużenia regionu
indicative	indykacyjny / planowany
⇒ indicative allocation	⇒ planowana alokacja
⇒ indicative allocations of the commitment appropriations	⇒ indykacyjny podział zobowiązań finansowych
⇒ indicative breakdown by objectives	⇒ indykacyjny podział środków według Celów
⇒ indicative programme	⇒ program indykacyjny <i>indykacyjność programu oznacza, że → Komisja Europejska nie dokonuje formalno-prawnego zobowiązania, lecz wyraża intencję przyznania określonej kwoty, jeśli nie zajdą okoliczności, które zostałyby uznane za warunki nie sprzyjające spełnieniu takiej deklaracji (np. jeżeli beneficjent nie dotrzymał wszystkich zobowiązań formalnych)</i>
indicator	wskaźnik <i>miara: celów, jakie mają zostać osiągnięte, zaangażowanych zasobów, uzyskanych</i>

- produktów, efektów oraz innych zmiennych (np. ekonomicznych, społecznych, dotyczących ochrony środowiska)*
zob. wskaźniki SMART
- ⇒ **indicator of achievement**
 - ⇒ **baseline indicator**
 - ⇒ **input (resource) indicator**
 - ⇒ **output indicator**
 - ⇒ **result indicator**
 - ⇒ **impact indicator**
- ⇒ **wskaźnik osiągnięć**
 - ⇒ **wskaźnik bazowy**
wskaźnik opisujący sytuację społeczno-gospodarczą na obszarze realizacji projektu, mierzony przed rozpoczęciem jego wdrażania, w celu oszacowania zachodzących zmian, w nawiązaniu do celów i założeń projektu
 - ⇒ **wskaźnik wkładu**
wskaźnik odnoszący się do zasobów finansowych, ludzkich, materialnych i organizacyjnych, zaangażowanych przez beneficjenta na kolejnych etapach wdrażania projektu
 - ⇒ **wskaźnik produktu**
wskaźnik odnoszący się do konkretnych działań przeprowadzonych w ramach danego projektu (opisuje wszystkie produkty materialne i usługi, które otrzymuje beneficjent w trakcie realizacji projektu ze środków finansowych przeznaczonych na dany projekt); wskaźniki produktu mierzone są w jednostkach fizycznych lub finansowych
 - ⇒ **wskaźnik rezultatu**
wskaźnik, który jest związany bezpośrednio z natychmiastowymi efektami projektu i dostarcza informacji o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku wdrożenia projektu u bezpośrednich beneficjentów pomocy
 - ⇒ **wskaźnik wpływu / oddziaływania**
wskaźnik, które odnosi się do konsekwencji danego projektu wykraczających poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów (np. wpływ projektu na sytuację społeczno-gospodarczą w pewnym okresie od zakończenia jego realizacji)

⇒ key indicator	⇒ wskaźnik kluczowy / o najważniejszym znaczeniu
⇒ indicators: measurable, precise, quantified	⇒ wskaźniki mierzalne / dokładne / kwantyfikowalne
⇒ Objectively Verifiable Indicators (OVI)	⇒ obiektywnie weryfikowalne wskaźniki <i>w → PCM: wskaźniki mierzalne, pozwalające stwierdzić czy założone cele zostały osiągnięte na każdym poziomie hierarchii → tablicy logicznej projektu stanowiące podstawę do utworzenia właściwego systemu monitoringu</i>
⇒ qualitative indicator	⇒ wskaźnik jakościowy
⇒ quantitative indicator	⇒ wskaźnik ilościowy
⇒ SMART indicators	⇒ wskaźniki SMART <i>wskaźniki używane w ewaluacji projektów, charakteryzujące się następującymi cechami:</i>
<i>Specific</i>	<i>dokładne</i>
<i>Measurable</i>	<i>mierzalne</i>
<i>Agreed upon</i>	<i>uzgodnione</i>
<i>Realistic and sensitive</i>	<i>realistyczne i wrażliwe</i>
<i>Time bound and cost-effective</i>	<i>ograniczone w czasie i efektywne</i>
Individual Action Plan (IAP)	indywidualny plan działania
industrial park	park przemysłowy
industry in decline	upadający / schyłkowy przemysł
infrastructure	infrastruktura
⇒ basic infrastructure	⇒ infrastruktura podstawowa
⇒ “hard” infrastructure	⇒ „twarda” infrastruktura <i>np. drogi, media, sieci itp.</i>
⇒ high-tech infrastructure	⇒ infrastruktura w zakresie zaawansowanych technologii
⇒ public infrastructure (of economic importance)	⇒ infrastruktura publiczna (o znaczeniu gospodarczym)
⇒ “soft” infrastructure	⇒ „mięka” infrastruktura <i>np. usługi dla biznesu – finansowe, doradcze itp.</i>

Innovative Actions	Działania Innowacyjne <i>w → Funduszach Strukturalnych: działania innowacyjne Wspólnot obejmujące m.in. studia, projekty pilotażowe i wymianę doświadczeń</i>
innovation	innowacja 1) proces, obejmujący powstanie pomysłu, prace badawczo-rozwojowe i projektowe, produkcję, marketing i upowszechnianie dóbr, usług etc. 2) dobra, usługi lub pomysły, które są postrzegane przez odbiorcę jako jakościowo nowe na odpowiadających im rynkach
innovative capacity	zdolność do generowania innowacji
inputs	nakłady <i>działania, które należy podjąć oraz środki (np. zasoby ludzkie, materiałowe i finansowe), które należy zaangażować w celu osiągnięcia założonego produktu</i>
instalment (of payment)	rata (płatności)
institution ⇒ Institution Building	instytucja ⇒ wsparcie w zakresie rozwoju instytucjonalnego <i>proces wspierania administracji krajów kandydujących w zakresie rozwijania ich struktur, strategii, zasobów ludzkich i umiejętności zarządczych, potrzebnych do wzmocnienia ich zdolności/wydajności administracyjnej, związanej z członkostwem w UE</i>
⇒ institution strengthening	⇒ wzmacnianie (potencjału) instytucjonalnego
⇒ International Financing Institution (IFI)	⇒ Międzynarodowa Instytucja Finansująca
institutional framework	ramy instytucjonalne <i>struktura instytucjonalna w ramach której projekt będzie realizowany</i>

Instrument for Structural Policies for Pre-accession (ISPA)**Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej**

opracowany przez → Komisję Europejską w 1998 r. instrument finansowy, wspierający 10 krajów Europy Środkowo-Wschodniej przygotowujących się do akcesji do UE. Wzorowany na → Funduszu Spójności, przeznaczony jest dla dużych projektów inwestycyjnych, powyżej 5 mln euro. Wsparcie obejmuje działania w zakresie środowiska naturalnego oraz dostosowania sieci komunikacyjnych i transportowych do standardów europejskich. Program ISPA realizowany w latach 2000 - 2006 dysponuje 1,04 mld euro rocznie. Środki rozdzielane są proporcjonalnie do liczby mieszkańców, powierzchni kraju oraz PKB na głowę mieszkańca. Instrument jest równoległy do programu wsparcia dla rolnictwa i obszarów wiejskich → SAPARD oraz → Phare, zintegrowanych w ramach → Partnerstwa dla Członkostwa. Alokacja dla Polski w ramach ISPA na rok 2001 wynosi 365 mln euro, a szacunkowa alokacja na rok 2002 – 362,5 mln euro

instruments of regional development**instrumenty rozwoju regionalnego**

regulacje i sformalizowane działania wspierające rozwój regionalny. Na ogół wyróżnia się następujące instrumenty:

1. Instrumenty finansowe:

- a) bezpośrednio: dotacje, „miękkie” kredyty (o obniżonym lub subsydiowanym oprocentowaniu), koncesje podatkowe i parapodatkowe, subsydia dla przedsiębiorstw,
- b) pośrednio: gwarancje bankowe, poręczenia, udziały kapitałowe;

2. Rozwój infrastruktury technicznej;

3. Rozwój „miękkiej” infrastruktury (otoczenia instytucjonalnego biznesu), wsparcie głównie na rzecz:

- a) dostępu do informacji i doradztwa

	b) szkoleń; c) B+R (Badań i Rozwoju), transferu technologii i innowacji;
Integrated (Development) Programme	Zintegrowany Program (Rozwoju) <i>program składający się z wielu komponentów (w rozumieniu np. → Phare SSG)</i>
interdependency between regional economies	współzależność między gospodarkami regionalnymi
interest	odsetki
⇒ interest account	⇒ konto odsetkowe
⇒ interest accrued	⇒ narosłe odsetki
⇒ interest bearing account	⇒ konto oprocentowane
intermediate body	instytucja pośrednicząca <i>instytucja, której instytucja zarządzająca powierzyła zarządzanie częścią danego programu</i>
internet technology-based companies	przedsiębiorstwa działające w oparciu o technologię internetową
INTERREG	INTERREG <i>inicjatywa → Unii Europejskiej, wspierająca współpracę międzyregionalną, transgraniczną i międzynarodową, służącą zrównoważonemu rozwojowi oraz integracji terytorium Unii Europejskiej. Interreg obejmuje również działania w regionach państw członkowskich graniczących z krajami beneficjentami programu → Phare, ściśle skoordynowane z → Phare CBC (Cross-Border Cooperation). Zob. Inicjatywy Unii Europejskiej.</i>
intervention	interwencja, działanie
⇒ intervention logic	⇒ strategia realizacji projektu <i>w → PCM opis projektu na każdym z czterech etapów hierarchii celów przedstawionych w → macyzy logicznej</i>

⇒ levels of intervention	⇒ poziomy oddziaływania / interwencji
investment	inwestycja
⇒ acquis related investment / investment in acquis	⇒ inwestycje (działania) wspierające zbliżenie do prawodawstwa i standardów UE <i>np. w programie → Phare SSG przez pojęcie inwestycje rozumie się nie tylko inwestycje infrastrukturalne, ale także projekty na rzecz rozwoju zasobów ludzkich oraz MŚP (w tym doradztwo i konsultacje)</i>
⇒ blue chip investment	⇒ bezpieczna inwestycja kapitałowa
⇒ brownfield investment	⇒ inwestycja na bazie istniejącej infrastruktury
⇒ greenfield investment	⇒ inwestycja od podstaw
⇒ investment criteria	⇒ kryteria inwestycyjne
⇒ investment support	⇒ wsparcie inwestycyjne
⇒ investment support projects	⇒ projekty wsparcia inwestycyjnego
⇒ tangible / intangible investment	⇒ inwestycja materialna / niematerialna
invitation to tender	zaproszenie do przetargu
invoice	faktura
irrecoverable (tax)	nie do odzyskania (podatek)
irregularity (in project's implementation)	nieprawidłowość (w realizacji projektu)
⇒ detect irregularities	⇒ wykrywać nieprawidłowości
⇒ correct irregularities	⇒ korygować nieprawidłowości
⇒ prevent irregularities	⇒ zapobiegać nieprawidłowościom
job	praca / miejsce pracy
⇒ job broking	⇒ pośrednictwo pracy
⇒ job creation	⇒ tworzenie nowych miejsc pracy
⇒ job mobility	⇒ mobilność / gotowość do zmiany pracy
⇒ job retention	⇒ utrzymanie miejsca pracy
⇒ job rotation	⇒ wymienność pracy / rotacja pracy <i>często o „wymienności pracy” mówi</i>

- ⇒ **job search / job-seeking**
- ⇒ **safeguarded job**
- ⇒ **gross jobs**
- ⇒ **net jobs**
- ⇒ **permanent job**
- ⇒ **temporary job**
- ⇒ **poszukiwanie pracy**
- ⇒ **praca chroniona**
- ⇒ **miejsca pracy brutto**
liczba utworzonych miejsc pracy
- ⇒ **miejsca pracy netto**
utworzone miejsca pracy, z uwzględnieniem m.in. → efektu przeniesienia → efektu zastępowania → efektu mnożnikowego oraz → efektu 'deadweight'
- ⇒ **stałe miejsce pracy**
- ⇒ **okresowe miejsce pracy**

K

know-how

- ⇒ **Know-How Fund**
- know-how / znajomość rzeczy**
nie objęta prawami patentowymi, licencjami i innymi zabezpieczeniami prawnymi część wiedzy na temat sposobu wytwarzania dóbr i usług. Obejmuje elementy sztuki i wiedzy eksperckiej związanej z konkretnym produktem lub technologią.
- ⇒ **Fundusz Know-How**
Fundusz Know-How dla Polski, utworzony w Wielkiej Brytanii w 1989 r. na rzecz pomocy dla rozwoju demokracji w Polsce i przechodzenia do gospodarki rynkowej. W latach dziewięćdziesiątych finansował średnio-

się, gdy pracownik w celu rozwoju i pogłębienia swoich umiejętności i doświadczeń przechodzi systematycznie przez różne stanowiska pracy w przedsiębiorstwie. Jest to element planowania indywidualnych karier, przykładowo, w projektach na rzecz rozwoju zasobów ludzkich: przedsiębiorstwo otrzymuje możliwość wysłania swojego pracownika na szkolenia na zewnątrz firmy, a na okres jego nieobecności przyjmuje na jego miejsce osobę bezrobotną.

	<i>rocznie pomoc o wartości ok. 10 mln funtów (55 mln zł). Fundusz zakończy swoją działalność w marcu 2003 r.</i>
⇒ know-how transfer	⇒ transfer wiedzy / transfer know-how
knowledge economy	gospodarka oparta na wiedzy
knowledge – intensive activity	działalność oparta na wiedzy

L

labour	praca
⇒ labour code	⇒ kodeks pracy
⇒ labour demand / demand for labour	⇒ popyt na siłę roboczą
⇒ labour force	⇒ ludność czynna zawodowo
⇒ labour market analysis	⇒ analiza rynku pracy
⇒ national / domestic / labour / (job) market	⇒ krajowy rynek pracy
⇒ labour turnover	⇒ fluktuacja zasobów siły roboczej
Labour Office	urząd pracy
⇒ Poviat Labour Office (PLO)	⇒ Powiatowy Urząd Pracy (PUP)
⇒ Voivodship Labour Office (VLO)	⇒ Wojewódzki Urząd Pracy (WUP)
learning by doing	nauka poprzez działania praktyczne
lending instruments / loan instruments	instrumenty pożyczkowe
Leonardo Da Vinci Programme	Program Leonardo Da Vinci <i>program promocji i rozwoju kształcenia i szkolenia zawodowego poprzez wymianę doświadczeń i innowacji; obejmuje także Polskę; finansowany ze środków UE</i>
letter of acceptance	list akceptujący <i>pismo podpisane przez Zamawiającego zawierające formalną akceptację Oferty</i>

levels of territorial units

- ⇒ **micro**
- ⇒ **mezzo**
- ⇒ **macro**

leverage

- ⇒ **leverage effect**

lifelong learning / recurrent education**list**

- ⇒ **checklist**
- ⇒ **longlist**

- ⇒ **shortlist**

living standard**loan**

- ⇒ **global loans, given by the European Investment Bank**
- ⇒ **loan guarantee**

lobbying**poziomy jednostek terytorialnych**

- ⇒ **mikro**
- ⇒ **mezo**
- ⇒ **makro**

zob. gmina, powiat, województwo

dźwignia

- ⇒ **efekt dźwigni**

np. jeżeli przy dotacji 100 tys. euro wartość projektu wyniosła 300 tys. euro jest to dźwignia 1:3

kształcenie ustawiczne**lista**

- ⇒ **lista sprawdzająca**
- ⇒ **„długa lista”**

w procedurach przetargowych: lista podsumowująca wszystkich oferentów, którzy złożyli swoje aplikacje na przetarg ograniczony na świadczenie usług

- ⇒ **„krótka lista”**

w procedurach przetargowych: lista oferentów wybieranych z „długiej listy”, którzy zostali zaproszeni do przetargu po spełnieniu warunków prekwalifikacji

poziom życia / stopa życiowa**pożyczka**

- ⇒ **pożyczki globalne, udzielane przez Europejski Bank Inwestycyjny**
- ⇒ **poręczenie pożyczki**

lobbying

oddziaływanie na rozwiązania prawne i decyzje władz drogą przedstawienia urzędnikom i parlamentarzystom informacji, opinii i uwag przez organizacje reprezentujące określone grupy interesów; w demokracjach lobbying jest zinstytucjonalizowany: oficjalni reprezentanci

tych grup są zapraszani do prac komisji, zespołów, grup roboczych powoływanych przez władze; nazwa wywodzi się z XIX w. od wyczekujących w korytarzach (ang. lobby) urzędów osób, zabiegających o przyjęcie przez władze rozstrzygnięć zgodnych z interesami „lobbystów”

Local Employment Pact

Lokalne Porozumienie na rzecz Zatrudnienia

logframe matrix / logical framework matrix

matryca (tablica) logiczna / macierz projektu

jeden ze sposobów prezentacji programów/projektów, stosowany w ramach → Phare oraz kontraktów wojewódzkich. Jest to tabela przedstawiająca logikę interwencji projektu, założenia, obiektywne wskaźniki i źródła ich weryfikacji. W macierzy: → wkładowi, → produktom, → celom szczegółowym oraz → szerszym programu/projektu przyporządkowuje się skwantyfikowane wskaźniki osiągnięć oraz założenia i zagrożenia, które mogą warunkować lub utrudnić osiągnięcie celów wyższego poziomu. Dodatkowo w macierzy wskazuje się także dokumenty (dane statystyczne, raporty itp.), w których zostaną zweryfikowane wskaźniki osiągnięć.

lot

transza (środków finansowych przekazywanych na konto programu) / seria / część / partia zamówienia

M

mainstreaming

nadawanie czemuś priorytetu

maintaining

utrzymywanie

maintenance of jobs	utrzymanie miejsc pracy / zachowanie miejsc pracy
maintenance period	okres wyznaczony w kontrakcie, przeznaczony na ukończenie robót i usunięcie usterek przez wykonawcę
major project (within Structural Funds)	wielki projekt / projekt indywidualny (w rozumieniu Funduszy Strukturalnych) <i>projekt obejmujący zespół prac, ściśle powiązanych ze sobą, również pod względem ekonomicznym, oraz pełniących określoną funkcję techniczną z jasno określonymi celami, których całkowity koszt brany pod uwagę przy szacowaniu wkładu (Funduszy Strukturalnych) przekracza 50 mln euro</i>
managerial control	kontrola zarządcza <i>wszelkie mechanizmy kontrolne dotyczące działania danej instytucji</i>
mandatory specification / requirement	obowiązujące specyfikacje / obowiązujące wymagania
marginalisation	marginalizacja <i>tu: proces (i/lub stan) wyłączenia społeczności, instytucji, obszarów z procesów rozwojowych</i>
market failure	niedoskonałość rynku
Marshal <i>elected president of the Voivodship Board</i>	Marszałek <i>Przewodniczący Zarządu Województwa</i>
materials	materiały <i>w projektach infrastrukturalnych: wszelkiego rodzaju rzeczy, stanowiące część robót stałych, łącznie z pozycjami obejmującymi same dostawy (jeżeli występują), które mają być dostarczone przez wykonawcę zgodnie z zapisami kontraktu</i>

MBO**1. management by objectives****2. management – buy – out**

**means (inputs required
in order to do the project)**

MEANS

⇒ **MEANS Collection**

measure

⇒ **horizontal measure**

⇒ **regional measure**

measurement

Member State

midterm review

milestones of a project

MBO**1. zarządzanie przez cele**

*metoda zarządzania polegająca na
ustaleniu zadań, zakresu odpowie-
dzialności i oczekiwanych wyników*

**2. wykup przedsiębiorstw przez kadre
kierowniczą**

środki (np. do realizacji projektu)

MEANS

*metody oceny działań o charakterze struk-
turalnym: nazwa specjalnego programu
→ Komisji Europejskiej, który ma na celu
udoskonalanie i promowanie metod ewa-
luacji programów i projektów*

⇒ **Seria (wydawnicza) MEANS**

*W ramach programu MEANS powsta-
ła seria podręczników poświęconych
ewaluacji.*

**działanie / miara / środek / instrument /
przedsięwzięcie**

*w → Funduszach Strukturalnych: działa-
nie składa się z grupy podobnych projek-
tów o określonym budżecie; jako działa-
nie rozumie się także środki przeznaczone
na realizację danego priorytetu w okresie
wieloletnim*

⇒ **przedsięwzięcie horyzontalne
(tj. nieregionalne)**

⇒ **przedsięwzięcie regionalne**

pomiar

**Państwo Członkowskie (Unii
Europejskiej)**

**przegląd działań w połowie cyklu
zarządzania projektem**

**„kamienie milowe” / kluczowe etapy
projektu**

w harmonogramie realizacji projektu: ważna data (wydarzenie) w realizacji danego projektu

mitigation measures

środki łagodzące

środki mające na celu zmniejszenie ewentualnych negatywnych skutków danego przedsięwzięcia np. na stan środowiska naturalnego

monitoring

monitoring

proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażania projektów i całego programu w aspekcie finansowym i rzeczowym, mający na celu zapewnienie zgodności realizacji projektów i programu z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami. Dobrze funkcjonujący system monitoringu pozwala na wcześniejsze wykrycie zagrożeń związanych z prawidłową i terminową realizacją projektu lub programu. Na podstawie informacji zebranych w ramach procesu monitoringu, po zakończeniu wdrażania, możliwe jest dokonanie oceny projektów i programu według wcześniej określonych kryteriów. Za monitoring odpowiedzialna jest zazwyczaj instytucja zarządzająca programem (projektem).

N

National Aid Coordinator (NAC)

Krajowy Koordynator Pomocy

urzędnik reprezentujący instytucję rządową odpowiedzialną za ogólną koordynację m.in. programu → Phare w danym kraju i za bieżące uzgodnienia z → Komisją Europejską (dawcą). W Polsce jest to szef Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej (UKIE), który pełni rolę koordynatora tak-

że dla wszystkich programów pomocy bezwrotnej UE, w tym Funduszy Przedakcesyjnych → Phare, → ISPA i → SAPARD. NAC zapewnia ukierunkowanie projektów realizowanych z programów pomocowych na cele związane bezpośrednio z integracją europejską.

**National Action Plan
for Employment**

**National Association
of Regional Development
Agencies (NARDA)**

**National Development Plan
(NDP)**

**Krajowy Plan Działań na rzecz
Zatrudnienia**

**Krajowe Stowarzyszenie Agencji
Rozwoju Regionalnego**

powołane i zarejestrowane w 1993 r. przez grupę prezesów → Agencji Rozwoju Regionalnego. Członkowie NARDA to przeważnie osoby zatrudnione na stanowiskach kierowniczych w agencjach rozwoju regionalnego. Stowarzyszenie jest → organizacją pozarządową (NGO). Reprezentuje interesy zrzeszonych członków i wspiera rozwój regionalny, realizuje niewielkie projekty w tym zakresie. Stowarzyszenie wydaje kwartalnik pt. „Rozwój Regionalny”.

Narodowy Plan Rozwoju (NPR)

strategiczny, średniookresowy dokument planistyczny, określający najważniejsze działania strukturalne, które Polska zamierza uruchomić w latach 2004-2006 dla zapewnienia warunków długotrwałego wzrostu gospodarczego i podniesienia poziomu życia mieszkańców. Kierunki interwencji zostały określone w odniesieniu m.in. do oceny efektywności przedsięwzięć o charakterze strukturalnym, podejmowanych w latach 2000-2003 w ramach realizacji → Wstępnego Narodowego Planu Rozwoju. NPR będzie służył jako podstawa do przygotowania → Podstaw Wsparcia Wspólnoty oraz do określenia interwencji → Funduszu Spójności.

⇒ **Preliminary National Development Plan (PNDP)**

⇒ **Wstępny Narodowy Plan Rozwoju (WNPR)**

wstępny dokument programowy rządu, określający priorytety rozwoju w dziedzinie → spójności gospodarczej i społecznej w okresie przedakcesyjnym, zgodnie z → Celem 1 → polityki strukturalnej UE. WNPR nakreśla ogólną perspektywę finansową działań o charakterze strukturalnym, współfinansowanych w latach 2000-2003 ze środków przedakcesyjnych → Phare, → ISPA, → SAPARD.

National Fund (NF)

Narodowy Fundusz

1. jednostka wydzielona w ramach Ministerstwa Finansów (Departament Obsługi Funduszy Pomocowych), poprzez którą fundusze UE przepływają do odbiorcy
2. rachunek w Narodowym Banku Polskim, na który przyjmowane są środki z UE

National Programme of Preparation for Membership in the European Union (NPPM)

Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej (NPPC)

aktualizowany co roku (począwszy od 1998) program Rady Ministrów, zawierający szczegółowy opis zadań niezbędnych do wykonania w celu wypełnienia wymogów członkostwa UE. Zawiera katalog tzw. priorytetów (konkretnych działań i zadań), wskazuje na instytucje odpowiedzialne za ich realizację, rozkład czasu realizacji, koszty przedsięwzięć oraz źródła ich finansowania (wewnętrzne i zewnętrzne).

net grant equivalent

ekwiwalent grantu netto / ekwiwalent pomocy publicznej netto

net present value (NPV)

wartość bieżąca (zaktualizowana, obecna) netto

termin używany m.in. w → analizie kosztów i korzyści jest to suma zdyskontowa-

nych przepływów pieniężnych; NPV mierzy, czy generowane przez projekt strumienie gotówki, sprowadzone do wartości bieżącej będą miały wartość wyższą od poniesionych nakładów inwestycyjnych zob. wewnętrzna stopa zwrotu, IRR

financial net present value (FNPV)

finansowa wartość bieżąca netto (FNPV)

termin używany w analizie finansowej będącej etapem → analizy kosztów i korzyści; jest to suma zdyskontowanych przepływów kosztów i korzyści dotyczących bezpośredniego beneficjenta, wyrażonych w wartościach pieniężnych przeliczonych wg cen rynkowych (najczęściej stałych) zob. FRR, ceny bieżące

economic net present value (ENPV)

ekonomiczna wartość bieżąca netto (ENPV)

termin używany w analizie ekonomicznej będącej etapem → analizy kosztów i korzyści;

jest to suma zdyskontowanych przepływów kosztów i korzyści (także społecznych – np. w przypadku budowy autostrady może to być podniesienie cen gruntów, skrócenie czasu podróży itp.) dotyczących bezpośrednich i pośrednich beneficjentów, wyrażona w wartościach pieniężnych, przeliczonych według cen rachunkowych (najczęściej stałych)

zob. ekonomiczna stopa zwrotu, ceny rachunkowe, korzyści i koszty

network

sieć (współpracy)

networking

nawiązywanie szerokich kontaktów / sieci współpracy / współdziałanie w sieciach

upowszechniająca się technika poprawy pozycji konkurencyjnej regionu poprzez organizowanie szerokiej sieci (ang. net) kontaktów i współpracy (a przez to uzy-

*skanie dostępu do najnowszych informacji) w układzie regionalnym, krajowym, europejskim a nawet światowym
zob. sieci współpracy podmiotów gospodarczych.*

Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS)

Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych

jednolity schemat podziału terytorialnego krajów Unii Europejskiej wprowadzony w 1988 r. NUTS jest pięciostopniową klasyfikacją hierarchiczną, w której wyróżnia się trzy poziomy regionalne (NUTS 1 - 3) oraz dwa poziomy lokalne (NUTS 4 - 5). Ze względów praktycznych nomenklatura NUTS oparta jest przede wszystkim na podziałach administracyjnych istniejących w krajach członkowskich. Obecnie nomenklatura NUTS dzieli przestrzeń europejską na 78 regionów szczebla NUTS 1, 211 regionów szczebla NUTS 2 i 1093 regionów szczebla NUTS 3. Poziom lokalny (NUTS 4) określany jest tylko dla niektórych krajów Unii (1029 jednostek). NUTS 5 obejmuje 98433 jednostki szczebla podstawowego. Klasyfikacja NUTS jest podstawą prowadzenia regionalnych rachunków ekonomicznych i statystyki regionalnej w wymiarze społeczno-gospodarczym. Klasyfikacja NUTS jest również wykorzystywana na potrzeby polityki regionalnej UE. Regiony korzystające ze środków → Funduszy Strukturalnych są klasyfikowane według statystyki NUTS: regiony słabiej rozwinięte niż pozostałe określone są w oparciu o NUTS 2 (podobnie regiony słabo zaludnione); – zob. Cel 1 Funduszy Strukturalnych; obszary kryzysowe delimitowane są według NUTS 3 – zob. Cel 2 Funduszy Strukturalnych. Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) została wprowadzona w Polsce na pod-

stawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13.06.2000 r.

Na podstawie europejskiej Nomenklatury NUTS, podzielono Polskę na 5 poziomów NTS:

- ⇒ **poziom regionalny: obszar całego państwa (NTS 1), województwa (NTS 2), podregiony – grupy powiatów (NTS 3)**
- ⇒ **poziom lokalny: powiaty i miasta na prawach powiatu (NTS 4), gminy (NTS 5)**

non-governmental organisations (NGOs)

organizacje pozarządowe

organizacje utworzone z inicjatywy obywatelskiej dla realizacji celów jednoczących założycieli. Podstawowe formy prawne to stowarzyszenie i fundacja. Teoretycznie NGO może przyjąć formę spółki akcyjnej, którą można założyć dla realizacji każdego celu (nie tylko dla osiągnięcia zysku).

non-standard aspects (procedures)

niestandardowe aspekty (procedury) zawierania kontraktu

O

objectives

cele

określenie w fazie wstępnej przygotowania projektu, planowanych efektów, jakie ma przynieść dane działanie o charakterze publicznym

- ⇒ **primary objective of EU structural policy**

- ⇒ **cel zasadniczy polityki strukturalnej UE**

zgodnie z → Traktatem Rzymskim jest nim wzmacnianie spójności i zmniejszanie różnic gospodarczych oraz społecznych między najbiedniejszymi i najbogatszymi regionami Unii. Podstawowymi zasadami polityki służącej

⇒ **Objectives of EU structural policy**

jego realizacji są: dodatkowość, partnerstwo, programowanie i koncentracja środków. Unia zapewnia wsparcie dla działań podejmowanych zgodnie z Celem Zasadniczym Polityki Strukturalnej oraz koordynuje jego realizację z zamiarem osiągnięcia pełnej integracji wewnątrz organizmu Unii. Instrumentami finansowania tej polityki są → Fundusze Strukturalne i → Fundusz Spójności oraz → Europejski Bank Inwestycyjny. Większość środków polityki strukturalnej UE przeznacza się na politykę regionalną.

⇒ **cele polityki strukturalnej UE**

precyzyjnie zdefiniowane zadania (cele) służące osiągnięciu celu zasadniczego, jakim jest spójność społeczno-ekonomiczna Unii Europejskiej. Środki polityki strukturalnej zgodnie z → zasadą koncentracji mogą być przeznaczone tylko na przedsięwzięcia mieszczące się w określonych rozporządzeniem → Rady Unii Europejskiej celach. Liczba i definicje celów podlegały zmianom. Np. w okresie planistycznym 1994-1999 wymieniano następujące cele:

- *Cel 1 - promocja rozwoju i dostosowań strukturalnych w regionach słabiej rozwiniętych*
- *Cel 2 - restrukturyzacja regionów, w których następuje upadek przemysłu*
- *Cel 3 - zwalczanie długotrwałego bezrobocia oraz umożliwienie wejścia w życie zawodowe ludziom młodym*
- *Cel 4 - umożliwienie adaptacji pracownikom do zmian w przemyśle i systemie produkcji*
- *Cel 5a - przyspieszenie dostosowania struktur rolnych w ramach → Wspólnej Polityki Rolnej*

- Cel 5b - pomoc w rozwoju i zmianach strukturalnych obszarów wiejskich
- Cel 6 - promocja rozwoju i dostosowań strukturalnych w regionach o małej gęstości zaludnienia.
- Począwszy od roku 2000 liczba celów została zredukowana do trzech.(zob. niżej: Cel 1,2,3)
- zob. Fundusze Strukturalne: cele regionalne a horyzontalne, Inicjatywy Wspólnoty.
- ⇒ **general objective**
 - ⇒ **wider (overall) objective**
eg. for regional projects, implemented within Phare ESC, wider objective is “to strengthen social and economic cohesion of the voivodship”
 - ⇒ **immediate (specific) objective**
 - ⇒ **operational objective**
 - ⇒ **horizontal objective**
- ⇒ **cel generalny / ogólny**
cel określający najbardziej szeroki, docelowy efekt, określający perspektywę, w której pomoc ma zostać udzielona, w tym ogólną strategię pomocy, a także niektóre cele szczegółowe
 - ⇒ **cel szerszy / strategiczny**
cel określony w szerszej perspektywie sektorowej, regionalnej lub krajowej, do której ma się przyczyniać realizacja projektu
np. dla projektów regionalnych, realizowanych w ramach programu Phare SSG, cel strategiczny określa się jako: zwiększenie spójności społeczno-gospodarczej województwa
 - ⇒ **cel szczegółowy / bezpośredni**
cel, który zostanie osiągnięty bezpośrednio w wyniku realizacji projektu
 - ⇒ **cel operacyjny**
precyzyjnie oszacowany cel w konkretnym obszarze działań, który służy osiągnięciu celu szczegółowego
 - ⇒ **cel horyzontalny**
cel horyzontalny jest wyznaczony dla wszystkich projektów realizowanych w ramach jednego programu lub jego części (komponentu);
w → Funduszach Strukturalnych: Cel horyzontalny to taki, w odniesieniu do którego można planować działania na

- całym terytorium Unii Europejskiej (bez ograniczeń regionalnych czy krajowych). W latach 2000-2006 jako cel horyzontalny wyznaczono cel 3 (przeciwdziałanie bezrobociu)*
- ⇒ **regional objective**
 - ⇒ **cel regionalny**
cel, który jest realizowany w konkretnym regionie w którym programowanie i zarządzanie programami dotyczy wyłącznie określonych regionów (w rozumieniu → NUTS), spełniających określone kryteria
 - ⇒ **objective 1**
 - ⇒ w → Funduszach Strukturalnych:
Cel 1
rozwój i dostosowania strukturalne w regionach słabiej rozwiniętych. Jest to cel regionalny obejmujący m.in. dawne cele 1 i 6
 - ⇒ **objective 2**
 - ⇒ w → Funduszach Strukturalnych
Cel 2
ekonomiczna i socjalna transformacja obszarów o zaburzonej strukturze gospodarki (obszary przemysłowe, rolnicze, miejskie i zależne od rybołówstwa). Jest to również cel regionalny obejmujący m.in. dawne cele 2 i 5b
 - ⇒ **objective 3**
 - ⇒ w → Funduszach Strukturalnych
Cel 3
modernizacja polityki i systemów edukacji, szkoleń oraz zatrudnienia; jest to cel horyzontalny wspierający finansowo rozwój zasobów ludzkich we wszystkich państwach członkowskich UE
zob. Fundusze Strukturalne: cele regionalne a horyzontalne, Fundusze Strukturalne: Cele i Nakłady, Inicjatywy Wspólnoty.
 - ⇒ **objective 3 policy frame of reference**
 - ⇒ **ramy odniesienia dla polityk w obrębie Celu 3**
w → Funduszach Strukturalnych: oznaczają dokument, który wyznacza kontekst dla pomocy dotyczącej za-

trudnienia i rozwoju zasobów ludzkich na terytorium każdego państwa członkowskiego i który definiuje związek z priorytetami w Krajowym Planie Działań na Rzecz Zatrudnienia

occupational mobility

offer / proposal / bid

⇒ **financial offer**

⇒ **technical offer**

officer

⇒ **National Authorising Officer (NAO)**

⇒ **Programme Authorising Officer (PAO)**

mobilność zawodowa

oferta

⇒ **oferta finansowa**

część oferty przetargowej, która zawiera elementy finansowe, wymagane w dokumentacji przetargowej, włączając w to cenę, szczegółowy kosztorys oraz harmonogram płatności

⇒ **oferta techniczna**

część oferty przetargowej, która zawiera techniczne elementy realizacji projektu takie jak: sposób wykonania, przyjęte rozwiązania techniczne

urzędnik

⇒ **Narodowy Dysponent Środków z Unii Europejskiej, w Polsce:**

Krajowy Urzędnik Zatwierdzający
urzędnik administracji rządowej nadzorujący → Narodowy Fundusz, odpowiedzialny za obsługę przepływów finansowych oraz kontrolę finansową środków z UE i środków budżetowych przeznaczonych na współfinansowanie programów pomocowych UE

⇒ **Pełnomocnik ds. Realizacji Programu**

urzędnik administracji rządowej, odpowiedzialny za realizację programu i nadzorujący prace → Jednostki Wdrażającej lub → Jednostki Finansująco-Kontraktującej. W ramach programu → Phare imiennie wyznaczony dla każdego programu przedstawiciel administracji zatwierdzający decyzje kluczowe dla realizacji programu, w zakresie finansów, umów,

⇒ Deputy Programme Authorising (Deputy PAO) ⇒ Regional Programme Authorising Officer (Regional PAO)	<i>kontraktów itp. PAO ponosi odpowiedzialność za zgodność wydatkowania środków z celami programu, przepisami programu Phare oraz prawem polskim. Na ogół PAO to podsekretarz stanu. Dawniej stosowana nazwa: Urzędnik Zarządzający Programem.</i> ⇒ Zastępca Pełnomocnika ds. Realizacji Programu ⇒ Regionalny Zastępca Pełnomocnika ds. Realizacji Programu <i>mianowany przez → PAO na wniosek wojewody; musi być to osoba pełniąca funkcję lub urzędnik podlegający wojewodzie; odpowiada za przekazywanie dotacji na projekty infrastrukturalne określone w → wojewódzkim programie operacyjnym oraz ocenę i nadzór nad jego realizacją w odniesieniu do środków Phare i budżetu państwa; w zakresie monitorowania i oceny realizacji programu i projektów współdziała z → Regionalnym Komitetem Monitorującym</i>
Official Journal of the European Communities	Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich
on-lending	pośredniczenie w przekazywaniu środków finansowych <i>np. instytucja wspierająca rozwój MŚP przekazuje bankom środki finansowe na preferencyjnych warunkach, banki natomiast pośredniczą w dostarczeniu ich do MSP w krajach partnerskich</i>
operation ⇒ multiannual operation	projekt ⇒ projekt wieloletni
Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD)	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju <i>założona w 1961 r. międzypaństwowa organizacja najwyższej rozwiniętych państw</i>

świata, zajmująca się tworzeniem i czuwaniem nad przestrzeganiem podstawowych zasad regulujących współpracę finansową i ekonomiczną państw członkowskich. Polska jest 28 krajem członkowskim OECD (od 1996 r.). Udział w OECD to nie tylko prestiż, ale też łatwiejszy dostęp do kapitału i wpływ na decyzje o charakterze globalnym.

outplacement

pomoc pracodawcy w znalezieniu nowego miejsca pracy dla pracowników przeznaczonych do zwolnienia / zwolnienie monitorowane

outputs

produkty / wyniki
szczegółowe produkty / usługi, które zostaną dostarczone / wykonane w wyniku realizacji projektu i które przyczynią się do osiągnięcia rezultatów

outsourcing

powierzenie pewnych zadań firmy instytucjom zewnętrznym, podwykonawcom
np. obsługa samochodów, sprzątanie, catering, obsługa prawna itp.

overlapping

nakładanie się na siebie działań (programów, projektów)

overrun (costs, time)

przekroczyć (koszty, czas)

P

paper

⇒ **green paper**

dokument

⇒ **zielona księga**

sposób przekazywania przez Komisję Europejską pomysłów, inicjatyw oraz stymulowania publicznej i międzyinstytucjonalnej dyskusji o proponowanych politykach i programach

⇒ **white paper**

⇒ **biała księga**

dokument Komisji Europejskiej, zawierający oficjalną propozycję polityki w danym obszarze tematycznym i mający za zadanie rozpoczęcie dyskusji międzyinstytucjonalnej na temat danej polityki

partnership

partnerstwo

⇒ **partnership principle**

⇒ **zasada partnerstwa**

reguluje działanie → Funduszy Strukturalnych. Nakłada obowiązek jak najściślejszej współpracy pomiędzy → Komisją Europejską a odpowiednimi władzami i instytucjami szczebla krajowego, regionalnego i lokalnego, uczestniczącymi w przygotowaniu i realizacji działań w ramach funduszy; partnerstwo – oznacza ścisłą współpracę pomiędzy Komisją oraz odpowiednimi władzami na poziomie centralnym, regionalnym i lokalnym w krajach członkowskich, począwszy od etapu programowania aż po realizację działań.

⇒ **public-private partnership**

⇒ **partnerstwo publiczno – prywatne**

współpraca sektora publicznego (państwowego) i prywatnego. Koncepcja głosząca potrzebę jak najściślejszej współpracy obu sektorów w celu osiągnięcia optymalnego postępu i rozwoju kraju (regionu). Zgodnie z nią głównym nośnikiem rozwoju jest gospodarka rynkowa i podmioty prywatne, a administracja pełni funkcje usługowe, nie zaś władcze wobec społeczeństwa. Miarą realizacji tej koncepcji jest udział → NGO i firm prywatnych w wypełnianiu zadań państwa.

payment

płatność

⇒ **payment application**

⇒ **wniosek o wypłatę**

⇒ **payment claim form**

⇒ **wniosek o refundację kosztów**

- ⇒ **payment in advance / advanced payment**
- ⇒ **payment in arrears**
- ⇒ **approval of payment**
- ⇒ **compensatory payment**
- ⇒ **make payment**
- ⇒ **suspension of payment**

performance

- ⇒ **performance security**
- ⇒ **performance reserve**

- ⇒ **płatność z góry**
- ⇒ **płatność z dołu**
- ⇒ **akceptacja płatności**
- ⇒ **płatność wyrównawcza**
- ⇒ **dokonać płatności**
- ⇒ **zawieszenie płatności**

wynik działań

- ⇒ **zabezpieczenie wykonania**
- ⇒ **rezerwa wykonania / „nagroda za osiągnięcia”**

w → Funduszach Strukturalnych: w okresie planistycznym 2000-2006 wprowadzono tzw. „nagrodę za osiągnięcia” w wysokości 4% Funduszy z przeznaczeniem dla najbardziej efektywnych programów; rezerwa ta ma zostać rozdzielona nie później niż do 31 marca 2004 r.

PERSEUS

Phare: Assistance for Economic Restructuring in the Countries of Central and Eastern Europe (initially: Poland and Hungary: Assistance for Reconstructing of Economies)

PERSEUS

obowiązujący system sprawozdawczości finansowej Komisji Europejskiej dla Programu Phare

Program pomocy w przebudowie gospodarczej państw Europy Środkowej i Wschodniej (pierwotnie Polski i Węgier)

program pomocy Unii Europejskiej dla państw Europy Środkowej i Wschodniej. Początkowo w 1989 r. pomoc dotyczyła pierwszych państw postkomunistycznych (Polski i Węgier, stąd nazwa Phare: Poland Hungary: Action for Restructuring of Economies, czyli Polska Węgry: Pomoc dla Restrukturyzacji Gospodarek). W 2000 r. obejmował 11 państw środkowoeuropejskich, w tym Litwę, Łotwę i Estonię. Fazy pomocy Phare: I) lata 1989-1991 – głównie pomoc humanitarna (żywność, leki itp.); II) lata 1991-1993 – głównie pomoc doradcza i szkoleniowa;

III) lata 1991-1997 – pomoc w znacznym stopniu przeznaczona na inwestycje (regionalne i sektorowe); IV) lata 1997-1999 – pomoc podporządkowana potrzebom przygotowań do integracji europejskiej (→ *Acquis Communautaire* oraz inwestycje, zwłaszcza infrastrukturalne). Phare stanowi odrębną linię budżetową → Komisji Europejskiej. Część środków jest przekazywana państwom beneficjentom jako narodowe alokacje Phare i zarządzana następnie przez instytucje tych krajów. Zarządzanie jest tylko częściowo zdecentralizowane, większość decyzji wymaga zatwierdzenia przez urzędników Komisji Europejskiej w Brukseli lub w krajowych przedstawicielstwach → Wspólnot Europejskich. Roczny budżet Phare dla Polski wynosił w latach 1990-1999 średnio około 200 mln ECU, tj. około 800 mln zł. Część budżetu Phare nie jest przekazywana na indywidualne programy krajowe i pozostaje pod zarządem Komisji Europejskiej w postaci tzw. → **Phare Multicountry** (Phare Wielonarodowy) oraz licznych tzw. programów horyzontalnych, przeznaczonych dla wszystkich państw uczestniczących w programie. Od roku 2000 Phare, wraz z programami → ISPA i → SAPARD jest całkowicie podporządkowany priorytetom → Partnerstwa dla Członkostwa. Nastąpiło też zwiększenie nakładów Phare dla Polski. W 2002 r. alokacja programu wyniosła 451,7 mln euro. Podstawy prawne programu Phare zawarte są w następujących rozporządzeniach Komisji Europejskiej: 3906/89, 753/96, 1266/99.

⇒ **Phare Crossborder Cooperation programme (CBC)**

⇒ **Program Współpracy Przygranicznej (CBC)**
program współpracy przygranicznej, zainicjowany w 1994 r. i służący finansowaniu projektów, głównie inwestycyjnych, sytuowanych na granicach

⇒ **Phare Economic and Social Cohesion (ESC)**

krajów → Phare z państwami członkowskimi Unii Europejskiej. W przypadku Polski jest to przede wszystkim granica z Niemcami, jak również granice morskie z Danią, Szwecją i Finlandią (CBC Bałtycki) oraz granica południowa z Czechami i Słowacją. Środki programu wynoszą średniorocznie 53 mln euro. Phare-CBC jest ściśle skoordynowany z wewnętrznym programem Unii Europejskiej → Interreg. Koordynowany przez MSWiA.

⇒ **Phare – Spójność Społeczna i Gospodarcza (SSG)**

Program mający na celu zmniejszanie opóźnień i nierównomierności rozwoju regionów poprzez promowanie aktywności gospodarczej, rozwiązywanie problemów społecznych związanych z rynkiem pracy, restrukturyzację oraz rozwój infrastruktury.

Łączna alokacja programu Phare 2000 SSG przeznaczona na działania krajowe wynosi 130 mln euro. Realizacja tego programu ma miejsce w 5 województwach: lubelskim, podkarpackim, podlaskim, śląskim i warmińsko-mazurskim. Program współfinansuje 27 projektów regionalnych, dotyczących sektora MSP, rozwoju zasobów ludzkich oraz rozwoju infrastruktury związanej z aktywnością gospodarczą.

Program Phare 2001 SSG składa się także z trzech głównych części (komponentów): wsparcia rozwoju infrastruktury, wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw oraz wsparcia rozwoju zasobów ludzkich. W stosunku do poprzedniego programu zasięg geograficzny Phare 2001 ESC został rozszerzony i obejmuje: osiem województw (kujawsko-pomorskie, lubelskie, łódzkie, podkarpackie, podla-

skie, śląskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie), w których będą realizowane projekty infrastrukturalne oraz obszar całego kraju, gdzie będą realizowane projekty na rzecz rozwoju zasobów ludzkich i wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw.

Program Phare 2002 SSG będzie z kolei realizowany w 13 województwach (bez mazowieckiego, śląskiego i wielkopolskiego). Generalna odpowiedzialność za wdrażanie programu Phare 2000 SSG oraz Phare 2001 i 2002 SSG w części dotyczącej projektów na rzecz rozwoju → MSP oraz rozwoju zasobów ludzkich spoczywa na → PARP. Realizacją komponentu infrastrukturalnego programu Phare 2001, 2002 SSG zajmuje się → Władza Wdrażająca Program Współpracy Przygranicznej.

⇒ **Phare Multicountry**

⇒ **Phare Wielonarodowy**

program Phare Wielonarodowy, czyli ta część środków Phare, która nie jest adresowana bezpośrednio do indywidualnego kraju biorcy, lecz może być wykorzystana tylko na mocy wspólnych uzgodnień wszystkich państw korzystających z programu Phare. Funkcjonuje także Komitet Koordynacyjny złożony z przedstawicieli wszystkich państw biorców. Przewodniczą mu kolejno poszczególne państwa, kadencja jest roczna. Ostatnio używa się też określenia programu jako Phare Multibenefiary.

⇒ **Phare-Initiative**

⇒ **PHARE-Inicjatywa**

program łagodzenia społecznych i regionalnych skutków restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego i hutnictwa żelaza, a w szczególności planowanej znacznej redukcji zatrudnienia i związanych z nią kosztów osłon socjalnych. Program dysponował środ-

- kami pomocowymi w wysokości 30 mln euro (20 mln na górnictwo i 10 mln na hutnictwo). Program zakończył się 31 grudnia 1999 r. Obecnie trwa realizacja programu Phare-INICJATYWA II. Instytucją zarządzającą programami jest → Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (dawniej: Polska Fundacja Promocji i Rozwoju MSP).*
- ⇒ **Phare-INRED (Integrated Regional Development)**
- ⇒ **PHARE-INRED (Zintegrowany Rozwój Regionalny)**
Program rozwoju regionalnego, realizowany w latach 1998-2000, obejmował 4 regiony o zróżnicowanej charakterystyce oraz przygotowaniu programowym: 9 byłych województw w Polsce południowo-wschodniej, które sporządziły „Małopolski Program Rozwoju Wsi i Rolnictwa”, 7 byłych województw Polski północnej (dokument programowy: Regionalny Program Restrukturyzacji Gospodarki i Przeciwdziałania Bezrobociu w Polsce Północnej) oraz byłe woj. katowickie (Program Restrukturyzacji i Rozwoju Gospodarki Województwa Katowickiego), a także polskie gminy, które zgłosiły akces do Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr (Eko-rozwoj w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr). Wydzielonymi częściami programu były: (1) Rozwój Instytucji Regionalnych (4 regiony) – 3 mln euro, (2) Wsparcie Inwestycji Infrastrukturalnych w Małopolsce – 12 mln euro. Łącznie ze środkami krajowymi wydatkowano 41,2 mln euro. Program był koordynowany i realizowany przez → PARR.
- ⇒ **Phare-RAPID (Rural Areas Programme for Infrastructure Development)**
- ⇒ **PHARE-RAPID (Program Rozwoju Infrastruktury na Terenach Wiejskich)**
Program rozwoju regionalnego, re-

alizowany w latach 1996-1999, którego głównym celem było ograniczenie zróżnicowania regionalnego poprzez wspieranie rozwoju infrastruktury w wybranych regionach, których rozwój społeczno-ekonomiczny jest opóźniony w stosunku do średniej krajowej. Program składał się z dwóch projektów: 1) budowa strategii i instytucji regionalnych – 1,73 mln euro; 2) współfinansowanie małych projektów infrastrukturalnych oraz obiektów użyteczności publicznej – 13,22 mln euro. Program był realizowany w 10 byłych województwach (łódzkie, katowickie, wałbrzyskie, rzeszowskie, suwalskie, olsztyńskie, krośnieńskie, nowosądeckie, piotrkowskie, sieradzkie). Łączna wartość zrealizowanych inwestycji (z uwzględnieniem środków krajowych) wyniosła 33 mln euro. Ogólną koordynację programu prowadziła → PARR.

⇒ **Phare-STRUDER**
(Structural Development
of Selected Regions)

⇒ **PHARE-STRUDER (Strukturalny
Rozwój Wybranych Regionów)**

program rozwoju regionalnego o wartości 77,5 mln euro, jedyny w latach 90-tych program konsekwentnie integrujący wszystkie główne elementy oddziaływania środkami pomocowymi na rozwój regionalny. Program ten objął niemal 200 projektów infrastrukturalnych o wartości prawie 35 mln euro (z uwzględnieniem środków krajowych). Dofinansował także inwestycje ponad 1000 małych podmiotów gospodarczych (w ramach Funduszu Dotacji) o kosztorysowej wartości 130 mln euro. W rezultacie powstało ponad 11 tys. nowych, trwałych miejsc pracy. Zrealizowano łącznie 520 przedsięwzięć i dofinansowano 115 instytucji regionalnych. Uru-

chomiono dwie spółki venture capital. Program Phare STRUDER był realizowany w 6 byłych województwach: łódzkim, katowickim, wałbrzyskim, rzeszowskim, suwalskim i olsztyńskim. Był też dobrą okazją do badania zdolności absorpcyjnej województw o zróżnicowanych strukturach społeczno-gospodarczych. Program był koordynowany i realizowany przez → PARR.

⇒ **Phare-STRUDER 2 (Structural Development of Selected Regions)**

⇒ **PHARE-STRUDER 2**
Program rozwoju regionalnego, realizowany w latach 1999-2000, którego głównym celem było wspieranie procesów wspomagających rozwój ekonomiczny w regionach szczególnie dotkniętych efektami restrukturyzacji gospodarki. Program o wartości 5,3 mln euro był realizowany na obszarze 14 byłych województw (łódzkie, katowickie, wałbrzyskie, rzeszowskie, suwalskie, olsztyńskie, piotrkowskie, sieradzkie, kroszeńskie, nowosądeckie, koszalińskie, elbląskie, łomżyńskie i zamojskie) i obejmował następujące komponenty: rozwój instytucjonalny, planowanie strategiczne i szkolenia (0,12 mln euro), dotacje do projektów infrastrukturalnych (4,87 mln euro) oraz wdrożenie i pomoc techniczna (0,31 mln euro). W przygotowaniu i w realizacji programu wykorzystano doświadczenia programu Phare-STRUDER, kontynuując wieloczynnikowe oddziaływanie na rozwój wybranych regionów. Zrealizowano łącznie 86 inwestycji o ogólnej wartości 13,3 mln euro. Koordynowany przez → PARR.

⇒ **Phare "Flood Damage Reconstruction Programme"**

⇒ **Phare – Odbudowa 2001**
jest inicjatywą pomocy regionom Polski dotkniętym klęską powodzi w lipcu

i sierpniu 2001. Pomoc z programu udzielona ze środków Unii Europejskiej przeznaczona jest na odbudowę zniszczonej infrastruktury publicznej oraz wsparcie działań, które mają zapobiec zagrożeniom powodziowym w przyszłości. W ramach tego instrumentu udzielane są dotacje dla lokalnych i regionalnych organów administracji samorządowej na finansowanie inwestycji o charakterze publicznym. Środki Programu w wysokości 25 mln euro zostały podzielone proporcjonalnie do strat poniesionych w powodzi pomiędzy województwa: świętokrzyskie, podkarpackie, małopolskie. Program koordynowany przez → PARP.

⇒ **Phare „Regional Development in Mazury and Podkarpacie regions”**

⇒ **Phare – Rozwój Regionalny Mazur i Podkarpacia**

program rozwoju regionalnego, realizowany w latach 2000 – 2002, którego głównym celem było wprowadzenie do opracowywania polityki społeczno-gospodarczej oraz do programów realizowanych w Polsce kryteriów, metodologii oraz określenia celów krajowej regionalnej polityki strukturalnej z zintegrowanymi elementami rozwoju regionalnego i spójności społeczno-gospodarczej, jak również rozwoju obszarów wiejskich, zgodnych z zasadami dotyczącymi → Funduszy Strukturalnych. Program o wartości 12,15 mln euro obejmował następujące komponenty: rozwój infrastruktury lokalnej (9,4 mln euro), działania pilotażowe na obszarach wiejskich (2,3 mln euro) oraz przygotowanie programów operacyjnych woj. lubelskiego i podkarpackiego (0,45 mln euro). Program koordynowany przez → PARP.

pilot project**plan**⇒ **spatial plan****planning**⇒ **physical planning**⇒ **spatial planning**⇒ **regional planning****projekt pilotażowy****plan**⇒ **plan zagospodarowania przestrzennego****planowanie**⇒ **planowanie przestrzenne (skala urbanistyczna)**⇒ **planowanie przestrzenne (skala wielkoprzestrzenna)**

czynności zmierzające do sporządzenia planów zagospodarowania przestrzennego oraz określenia warunków zabudowy i zagospodarowania terenów. Pojęcie to obejmuje: oceny (diagnozy) zagospodarowania przestrzennego terenu, prowadzenie studiów przedplanowych, sporządzenie projektów i planów, ustalenie warunków zabudowy i zagospodarowania terenów, monitoring realizacji planów zagospodarowania przestrzennego. Podstawy prawne planowania przestrzennego tworzy ustawa z 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (z późniejszymi zmianami).

⇒ **planowanie regionalne**

planowanie rozwoju i przestrzennego zagospodarowania → Regionu. W praktyce polskiej sprawy planowania regionalnego były regulowane przez kolejne ustawy o planowaniu przestrzennym (1961, 1984), a jego funkcje zredukowano do problematyki przestrzennego zagospodarowania województw. Prowadziło to do niekorzystnego rozbicia planowania strategicznego w województwach na dwa nurty: planowanie społeczno-gospodarcze (zwane terytorialnym) prowadzone było w innym trybie i przez inne instytucje niż planowanie przestrzennego zagospodarowania województwa (zwa-

ne regionalnym). Nowa ustawa z 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym nie operuje już terminem „planowanie regionalne” w odniesieniu do planów przestrzennych, umożliwiając stosowanie tego pojęcia w szerszym znaczeniu, obejmującym społeczne, ekonomiczne, przyrodnicze, kulturowe i przestrzenne aspekty rozwoju regionalnego. Stwarza to więc szansę na operowanie „wspólnym językiem” w sprawach planowania rozwoju regionalnego w kontaktach z krajami europejskimi.

planning period

okres planowania (działań) programu

plant

1) urzędnia

maszyny, urządzenia, aparaty, stanowiące część robót stałych, które zostają wbudowane na stałe w realizowany obiekt

2) zakład produkcyjny

polluter pays principle (PPP)

zasada: „zanieczyszczający płaci”

pools of development / growth centres

bieguny wzrostu

centra rozwojowe, w których zlokalizowane są nowoczesne gałęzie przemysłu, liczne instytucje gospodarcze i usługowe. Charakteryzują się dużą dynamiką procesów innowacyjnych. Są to obszary ekspansywne, mobilizujące i kreujące rozwój położonych wokół nich regionów. Biegunami wzrostu są z reguły duże ośrodki miejskie.

portfolio analysis

analiza portfelowa

Portraits of the Regions

Portrety Regionów

oficjalne wydawnictwo → Dyrekcji Generalnej ds. Polityki Regionalnej → Komisji Europejskiej, odpowiedzialnej za realizację polityki regionalnej UE oraz Eurostatu – Biura Statystycznego UE. W dziesięciotomowej publikacji zaprezentowano

zarówno regiony wchodzące w skład UE, jak i regiony krajów kandydujących. Głównym zamierzeniem wydawców jest chęć przekazania ujednoliconych i syntetycznych informacji dotyczących gospodarczej i społecznej sytuacji regionów. Opis regionów poprzedza ogólna informacja o kraju, do którego należą. Publikacja zawiera również mapy, zdjęcia i bibliografię.

poviat

Practical Guide to Phare, ISPA & SAPARD Contract Procedures (PRAG)

powiat

Praktyczny przewodnik procedur zawierania umów w ramach programów Phare, ISPA i SAPARD

zbiór zasad, dotyczący wszystkich aspektów przeprowadzania przetargów oraz zawierania umów na roboty budowlane, dostawy i usługi współfinansowane ze środków pomocowych Unii Europejskiej (obowiązuje od 01.01.2001)
zob. Zdecentralizowany System Wdrażania

pre-conditions**warunki uruchomienia projektu**

w → PCM: warunki jakie muszą zostać spełnione, żeby projekt mógł zostać uruchomiony

price

⇒ **accounting prices / shadow prices**

cena**ceny rozrachunkowe**

w odróżnieniu od cen rynkowych są to ceny najbardziej zbliżone do cen, jakie wystąpiłyby w otwartej gospodarce rynkowej w warunkach konkurencji doskonałej, bez ingerencji państwa; dla produktów występujących na rynkach międzynarodowych przyjmuje się tzw. **ceny graniczne** (ang. **border prices**); dla produktów występujących tylko w danym kraju najprostszym rozwiązaniem jest skorygowanie cen

- o podatki pośrednie i subwencje wpływające na cenę produktu; dla kosztów i korzyści niematerialnych jak np. polepszenie czy pogorszenie środowiska naturalnego przyjmuje się **koszty utraconych korzyści** (ang. **opportunity costs**); w projektach, które wpłyną niekorzystnie na środowisko, koszt będzie zawarty w odpowiedzi „beneficjenta” na pytanie: ile by zapłacił za nie pogorszenie się środowiska, a w przeciwnej sytuacji korzyść będzie zawarta w odpowiedzi „beneficjenta” na pytanie ile by zapłacił za polepszenie środowiska
- ⇒ **border prices** ⇒ **cenę graniczne**
 ceny produktów na rynkach międzynarodowych skorygowanych o koszty przesłania: w eksporcie będą to: FOB – free on board (dostawa na statek za darmo); a w imporcie: CIF – cost, insurance and freight: (koszty, ubezpieczenie i fracht) wg. nomenklatury Incoterms
- ⇒ **constant prices** ⇒ **cenę stałe**
 ⇒ **contract price** ⇒ **cena kontraktowa**
 np. w przypadku robót budowlanych jest to kwota wymieniona w kontrakcie jako należna do zapłacenia Wykonawcy, za wykonanie robót, zgodnie z postanowieniami umowy
- ⇒ **current prices / nominal prices / market prices** ⇒ **cenę bieżące / cenę nominalne / cenę rynkowe**
 ⇒ **real prices** ⇒ **cenę realne / cenę nominalne pomniejszone o inflację**
- principles of Structural Funds** **zasady wdrażania Funduszy Strukturalnych**
 normy przyjęte przez → Komisję Europejską w 1989 r., regulujące działanie Funduszy Strukturalnych. Określono cztery podstawowe zasady: → Zasada Koncentracji, → Zasada Programowania, → Zasada Partnerstwa, → Zasada Dodatkowości

zob. też Zasada Subsydiarności (Pomocniczości), Fundusze Strukturalne.

priority

priorytet

w Funduszach Strukturalnych: oznacza jeden z priorytetów strategii przyjętych w → Podstawach Wsparcia Wspólnoty oraz → Jednolitym Dokumentem Programowym lub → Programie Operacyjnym, a także w Inicjatywach Wspólnoty lub w wsparciu dla pomocy doradczej (technicznej) i działaniach innowacyjnych; priorytetowi jest przyporządkowany wkład finansowy z Funduszy, innych instrumentów finansowych oraz odpowiednich środków finansowych państwa członkowskiego, jak również zestaw sprecyzowanych celów

⇒ **priorities for action**

⇒ **priorytetowe działania**

problem analysis / problem tree

analiza problemowa / „drzewko problemów”

w → PCM: jedna z form przeprowadzania analizy projektu;

ustrukturyzowane studium negatywnych aspektów otoczenia projektu, mające na celu wyodrębnienie ciągów przyczynowo-skutkowych; analiza ta definiuje problemy jako istniejące negatywne sytuacje, a nie jako brak pozytywnego rozwiązania, np.: brak środków w gospodarstwach – źle, niskie dochody gospodarstw – dobrze

procedures

procedury (zob. przetarg)

procurement notice

ogłoszenie o przetargu

programme

program

⇒ **indicative programme**

⇒ **program indykatywny / wstępny**
program przygotowany przez UE we współpracy z Rządem kraju partnerskiego, określający ogólne wytyczne i zasady współpracy, a także poszczególne sektory, obszary i założenia przyszłych projektów w danym kraju czy regionie

⇒ horizontal programme	⇒ program horyzontalny w → <i>Funduszach Strukturalnych: dotyczy programów, które nie są ograniczone do wskazanych regionów;</i>
⇒ regional programme	⇒ program regionalny w → <i>Funduszach Strukturalnych: dotyczy programów działających w wybranych regionach; listę tych upoważnionych regionów publikuje Komisja Europejska; wiąże się to z Celami 1 i 2 Funduszy Strukturalnych</i>
⇒ multiannual programme	⇒ program wieloletni
⇒ multicountry programme	⇒ program wielonarodowy
⇒ regional restructuring programme	⇒ program restrukturyzacji regionu
⇒ The Support Programme for 2001 and 2002	⇒ Program Wsparcia wg ustawy z 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego: określone w rozporządzeniu Rady Ministrów zakres, tryb i warunki wspierania przez państwo programów wojewódzkich oraz realizowanych na podstawie kontraktu wojewódzkiego zadań ministrów właściwych na terenie województwa.
⇒ voivodship programme	⇒ program wojewódzki wg ustawy z 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego: program, o którym mowa w art. 11 ust. 3, art. 18 pkt. 2 i art. 41 ust. 2 pkt. 4 ustawy z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa oraz w art. 54d ust. 1 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym
⇒ voivodship operational programme	⇒ województzki program operacyjny w → <i>Phare SSG: wojewódzki program operacyjny to jeden z podstawowych dokumentów, niezbędnych do uruchomienia środków z programu → Phare – Spójność Społeczna i Gospodarcza (Phare SSG); przedstawia on kierunki i priorytety polityki spójności gospodarczej i społecznej województwa, które będą wspierane w ramach</i>

Phare SSG; wojewódzki program operacyjny dla Phare SSG musi być zgodny z zapisami → Wstępnego Narodowego Planu Rozwoju, który wyznacza ramy strategiczne dla opracowania takiego dokumentu; załącznikami do wojewódzkiego programu operacyjnego są → fiszki projektowe

Programme Management Unit (PMU)

Jednostka Zarządzająca Programem
dawniej stosowana (przed 2000 r., kiedy rozpoczęto realizację programów przedakcesyjnych) nazwa → Jednostki Wdrażającej

programming

programowanie

*w → Funduszach Strukturalnych: proces organizowania, podejmowania decyzji i finansowania, prowadzony w kilku etapach, w celu wdrażania, na bazie wieloletniej współpracy, wspólnych działań → Wspólnoty i państw członkowskich dla osiągnięcia założonych celów
zob. cele Polityki Strukturalnej UE*

programming by objectives (PBO)

programowanie za pomocą celów
(stosowane w programie Phare)

programming phase

etap programowania

w → PCM: pierwszy etap cyklu zarządzania projektem, w którym sporządza się program indykacyjny

programming trial

ścieżka programowania

w Funduszach Strukturalnych → kraj członkowski może, w uzgodnieniu z → Komisją Europejską, wykorzystać dwie ścieżki programowania: klasyczną i uproszczoną. Ścieżkę uproszczoną zaleca się zwłaszcza dla programów nie przekraczających 1 mld euro oraz realizowanych w ramach Celu 2 i 3. (→ Cele Polityki Strukturalnej UE).

Ścieżka klasyczna

1. Rząd składa Komisji uzgodniony na szczeblu regionalnym i/lub krajowym plan rozwoju. Plan obejmuje:

- a) opis aktualnej sytuacji (dysproporcje i luki rozwojowe, już zaangażowane środki, pomoc wcześniej otrzymaną z Unii i ich efekty wraz z oceną),
- b) opis odpowiedniej strategii służącej realizacji priorytetów i celów rozwoju, opatrzony informacją ilościową i wstępną oceną spodziewanych rezultatów poszczególnych typów działań,
- c) ogólne zestawienie finansowe sumujące środki krajowe i unijne, przeznaczone na realizację poszczególnych priorytetów.

2. Negocjacje z Komisją Europejską.

3. Komisja Europejska w wyniku negocjacji i na podstawie ww. planu ustala → Podstawy Wsparcia Wspólnoty (Ramowy Plan Wsparcia, ang. CSF), określający zobowiązania finansowe Komisji w stosunku do głównych elementów objętych planem, formy wsparcia, procedury oceny i monitoringu, terminy.

4. W drodze uzgodnień krajowych i regionalnych, na podstawie CSF, rząd przedstawia Komisji Europejskiej projekt → programu operacyjnego (OP).

5. Negocjacje z Komisją Europejską.

6. Przyjęcie przez Komisję programu operacyjnego określającego szczegółowo rodzaje środków i działań.

7. Uzupełniający dokument planistyczny (wskazanie beneficjentów i szczegółowy podział środków między działania) kierowany do wiadomości Komisji.

Ścieżka uproszczona

1. Rząd składa Komisji uzgodniony na szczeblu regionalnym i krajowym projekt → jednolitego (uproszczonego)

dokumentu programowego, zawierającego:

a) plan (diagnoza, strategia, główne osie rozwoju regionu),

b) projekt → programu operacyjnego (środki i szczegółowe działania).

2. Negocjacje z Komisją.

3. Przyjęcie przez Komisję jednolitego (uproszczonego) dokumentu programowego obejmującego te same elementy, które znalazłyby się w:

a) Podstawach Wsparcia Wspólnoty (diagnoza, strategię, główne elementy, monitoring),

b) programie operacyjnym.

4. Uzupełniający dokument planistyczny (wskazanie beneficjentów i szczegółowy podział środków między działania), do wiadomości Komisji.

Ścieżka uproszczona nie oznacza zmniejszenia zakresu wymaganych informacji, a jedynie redukcję faz programowania.

project

projekt

najmniejsza dająca się logicznie wydzielić jednostka stanowiąca przedmiot pomocy. Na przykład budowa → inkubatora przedsiębiorczości, przeprowadzenie szkolenia, sfinansowanie wyjazdu studialnego etc. W ramach → Phare ma też znaczenie szersze w rozumieniu fiszek projektowych, gdzie fiszka obejmuje nie pojedynczy projekt, lecz w istocie szereg powiązanych projektów.

Project Cycle Management (PCM)

Cykl Zarządzania Projektem

metodologia zarządzania → cyklem życia projektu, obejmująca fazy od programowania, poprzez realizację, zakończenie i ocenę projektu

project funding package / project budget

budżet projektu

project life cycle	cykl życia projektu <i>okres od pomysłu rozpoczęcia realizacji projektu, aż do jego całkowitego zużycia finansowego lub rzeczowego</i>
project manager	menadżer projektu / zarządzający projektem 1) <i>osoba odpowiedzialna za monitorowanie realizacji przedsięwzięcia w imieniu instytucji kontraktującej</i> 2) <i>osoba fizyczna lub prawna wyznaczona przez Zamawiającego, która jest odpowiedzialna za nadzorowanie lub/i monitorowanie realizacji kontraktu na roboty, na którą Zamawiający deleguje część swoich uprawnień w ramach nadzorowania realizacji kontraktu („inżynier” według reguł FIDIC)</i>
project pipeline	projekty, które mogą być zakwalifikowane do finansowania z budżetu UE / baza danych o projektach gotowych do realizacji (zob. gotowość projektu)
project readiness	gotowość projektu <i>projekt uznawany jest za gotowy do wdrażania, jeżeli posiada kompletną dokumentację, jest przygotowany do rozpoczęcia procedury przetargowej i wdrożenia po podpisaniu kontraktu</i>
project selection	wybór projektu
project size	wielkość projektu <i>projekt powinien mieć odpowiednią wielkość finansową, (np. w ramach programu → Phare SSG dotacja to wynosi min. 2 mln euro)</i>
protection	ochrona
⇒ ~ against unfair competition	⇒ przed nieuczciwą konkurencją
⇒ ~ extended under the relevant rights	⇒ rozszerzona przez niektóre przepisy
⇒ ~ of intellectual property	⇒ własności intelektualnej

⇒ ~ of investment	⇒ inwestycji
⇒ ~ of property rights	⇒ praw własności
provision of technical infrastructure / territorial development	uzbrojenie terenu
provisional sums	kwoty tymczasowe / warunkowe <i>kwoty określone w kontrakcie, przeznaczone na zapłacenie robót dodatkowych lub zamiennych o zwiększonej wartości; kwotami tymi dysponuje menadżer projektu</i>
public entities	podmioty publiczne
public limited company (PLC)	publiczna spółka akcyjna z ograniczoną odpowiedzialnością (w Wielkiej Brytanii) / korporacja otwarta (w Stanach Zjednoczonych)
public procurement ⇒ public procurement law	zamówienia publiczne ⇒ ustawa o zamówieniach publicznych
publicity ⇒ EU publicity	promocja ⇒ promowanie działań Unii Europejskiej
purchasing power parity (PPP)	parytet siły nabywczej
purchasing power standard (PPS)	standard siły nabywczej
Q	
quality of life	jakość życia
questionnaire	kwestionariusz

R

rates of return

⇒ **internal rate of return (IRR)**

⇒ **financial rate of return (FRR)**

⇒ **economic rate of return (ERR)**

stopy zwrotu

⇒ **wewnętrzna stopa zwrotu**

stopa dyskontowa, przy której wartość bieżąca netto jest równa zero (wartość bieżąca wpływów z projektu równa jest wartości bieżącej poniesionych wydatków);

- projekt jest rentowny jeżeli $IRR > 0$
 - projekt jest do przyjęcia jeśli $IRR \geq$ od oczekiwanej stopy zwrotu
- zob. wartość bieżąca netto NPV*

⇒ **finansowa stopa zwrotu**

stopa dyskontowa, dla której finansowa wartość bieżąca netto jest równa zero;

- projekt jest rentowny jeżeli $FRR > 0$
 - projekt jest do przyjęcia jeśli $FRR \geq$ od oczekiwanej stopy zwrotu
- zob. finansowa wartość bieżąca netto FNPV*

⇒ **ekonomiczna stopa zwrotu**

stopa dyskontowa, dla której ekonomiczna wartość bieżąca netto jest równa zero;

w przypadku badania ekonomicznej stopy zwrotu na wysokość kosztów i korzyści, uwzględnianych przy obliczaniu, wpływają także czynniki społeczne;

- projekt jest rentowny jeżeli $ERR > 0$
 - projekt jest do przyjęcia jeśli $ERR \geq$ od oczekiwanej stopy zwrotu
- zob. ekonomiczna wartość bieżąca netto ENPV)*

Z uwagi na to, że nie dla wszystkich projektów infrastrukturalnych daje się policzyć IRR (FRR) (np. dla inwestycji publicznych, niegenerujących dochodów) – wówczas należy wyliczyć ERR.

rates of cofinancing**pułapy pomocy / wielkość współfinansowania**

określa wyrażoną na ogół procentowo maksymalną wielkość dofinansowania ze środków publicznych do danego przedsięwzięcia (inwestycji). Pułap pomocy zależy od wielu czynników, głównie od możliwości finansowych podmiotu publicznego oferującego pomoc finansową. Zgodnie z Ustawą o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorstw z dnia 30.06.2000 r. stosuje się termin: maksymalne wielkości pomocy.

W Funduszach Strukturalnych: pułapy pomocy Unii Europejskiej są zróżnicowane i od 1 stycznia 2000 roku wynoszą:

a) w przypadku projektów infrastrukturalnych generujących przychody:

- 50% w krajach objętych → Funduszem Spójności;
- do 40% kosztów całkowitych w innych regionach Celu 1;
- 25% na obszarach Celu 2.

Powyższe stopy mogą być zwiększone o 10%, jeżeli pomoc jest wydatkowana na inżynierię finansową, a tych 10% nie będzie miało formy pomocy bezpośredniej.

b) w przypadku inwestycji w przedsiębiorstwach:

- 35% w regionach Celu 1;
- 15% na obszarach Celu 2.

Udział ten może wzrosnąć o 10%, jeśli pomoc dotyczy małych i średnich przedsiębiorstw (→ MSP) i nie będzie realizowana w formie bezpośredniej. Zob. Cele Polityki Strukturalnej UE.

reconversion

e.g. of old industrial regions

rekonwersja / przekształcenie strukturalne

np. starych okręgów przemysłowych

recover / recovery of payment	odzyskać / odzyskanie płatności
recurrent education / lifelong learning	kształcenie ustawiczne
refund / repay	zwrot środków
region	region <i>powołując → Zgromadzenie Regionów Europy, przyjęto, że region to podporządkowana bezpośrednio szczeblowi centralnemu jednostka terytorialna, posiadająca reprezentację polityczną. W Polsce województwo nie odpowiadało do 1999 roku tej definicji; termin region był używany dowolnie na oznaczenie np. obszarów o historycznie ukształtowanej tożsamości (np. Mazowsze, Śląsk, Pomorze) bądź też mianem tym określało się województwo. Po reformie terytorialnej organizacji kraju 16 województw rządowo - samorządowych spełnia kryteria Zgromadzenia Regionów Europy. W dłuższej perspektywie można uznać, że w pełni wykształcony region winien posiadać cztery cechy: a) wspólnotę interesów gospodarczych, dośrodkową integrację gospodarczą; b) reprezentację polityczną pochodzącą z wyboru; c) więź społeczną opartą na poczuciu wspólnej tożsamości; d) bezpośrednie podporządkowanie szczeblowi centralnemu. Region ma też bardziej ogólne znaczenie jako np. część świata (np. Bliski Wschód).</i>
⇒ border region / crossborder region / frontier region	⇒ region przygraniczny
⇒ core region	⇒ region centralny
⇒ homogeneous region	⇒ region jednolity
⇒ intelligent region	⇒ region inteligentny <i>nowa, antropomorfizująca koncepcja wyróżnienia najszybciej rozwijających się regionów, które cechują się najefektywniejszym wykorzystaniem dostępnych zasobów wewnętrznych i ze-</i>

	<i>wewnętrznych dzięki wysokiej innowacyjności, bliskiej współpracy sieci instytucji regionalnych, szerokiemu ich udziałowi w tworzeniu i realizacji strategii rozwojowych, rozwiniętej sieci kontaktów zewnętrznych (światowych), łatwemu dostępowi do informacji i najnowocześniejszych technik ich przetwarzania, wykorzystaniu najlepszych doświadczeń światowych. Koncepcja ta eksponuje znaczenie informacji w tworzeniu przewagi konkurencyjnej regionów w globalizującym się świecie.</i> <i>zob. sieci współpracy, porównywanie z najlepszymi</i>
⇒ less advantageous region	⇒ region mniej uprzywilejowany
⇒ less developed region	⇒ region słabiej rozwinięty
⇒ least favoured region	⇒ region mający najmniej korzystne warunki rozwoju
⇒ objective 1 region	⇒ region celu 1
⇒ objective 2 region	⇒ region celu 2
⇒ region lagging behind / region whose development is lagging behind / underdeveloped region	⇒ region opóźniony / zapóźniony w rozwoju (słabo rozwinięty)
⇒ remote region	⇒ region peryferyjny <i>np. z dala od głównych szlaków komunikacyjnych</i>
regional dumping	dumping regionalny <i>obniżanie cen na produkty regionu poniżej kosztów ich uzyskania przy pomocy → dotacji, → subwencji, ulg i zwolnień podatkowych, a także odstępstw od egzekucji należności. Granice między dopuszczalnymi a niedozwolonymi formami zwiększania konkurencyjności cenowej określają w skali globalnej konwencje Światowej Organizacji Handlu (World Trade Organisation, WTO), których sygnatariuszem jest m. in. Polska.</i>
regional imbalances	dysproporcje regionalne

regional policy**polityka regionalna**

świadoma i celowa działalność organów władzy publicznej zmierzająca do rozwoju regionalnego, tj. mająca na celu optymalne wykorzystanie zasobów regionów dla trwałego wzrostu gospodarczego i podniesienia ich konkurencyjności. W literaturze przedmiotu wyróżnia się politykę interregionalną, prowadzoną przez centralne organy władzy publicznej wobec regionów, orientowaną najczęściej na regulowanie międzyregionalnych dysproporcji rozwoju, oraz politykę intraregionalną, prowadzoną przez organy regionalnej władzy publicznej dla realizacji własnych celów, na bazie własnych środków i na własną odpowiedzialność.

Dla uniknięcia nieporozumień terminologicznych często używa się określenia polityka rozwoju regionalnego, które obejmuje politykę inter- i intraregionalną, a także działania mające na celu wzmacnianie pozycji szczebla regionalnego w terytorialnej organizacji kraju.

Regional Profiles**Profile Regionalne**

oficjalna seria wydawnicza → Dyrekcji Generalnej ds. Polityki Regionalnej Komisji Europejskiej, zawierająca analizy makroekonomiczne regionów wchodzących w skład państw członkowskich Unii. Wydawnictwo to charakteryzuje się zunifikowaną formą, tzn. dla wszystkich regionów we wszystkich krajach stosowane są kryteria i wskaźniki statystyczne opracowane według tej samej metodologii. Takie ujęcie pozwala na porównywanie ze sobą wybranych regionów i przedstawienie w obiektywny sposób sytuacji danego regionu na tle kraju oraz na tle całej Unii Europejskiej. Bazując na metodologii „Profilu Regionalnych” → Polska Agencja Rozwoju Regionalnego opracowała w 1998 r. wydawnictwo pt. → Regionalne Profile Polski.

**Regional Science Association
(RSA)**

międzynarodowe stowarzyszenie naukowe zajmujące się zagadnieniami związanymi z rozwojem regionalnym. RSA zrzesza licznych badaczy – przede wszystkim ekonomistów – zajmujących się badaniami regionalnymi. RSA powstało w 1953 r. w Filadelfii. Stowarzyszenie wydaje periodyki naukowe pt. Papers of Regional Science Association oraz Journal of Regional Science. Od 1980 roku działa w Polsce Sekcja RSA jako Komisja Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN.

**Regional Studies Association
(RSA)**

niezależne, interdyscyplinarne stowarzyszenie zajmujące się problematyką rozwoju i planowania miast oraz regionów pod kątem ekonomicznym, przyrodniczym i społecznym. Siedziba stowarzyszenia znajduje się w Wielkiej Brytanii, ale członkami mogą być również obywatele innych państw. Stowarzyszenie m.in. organizuje liczne konferencje poświęcone zagadnieniom rozwoju przestrzennego i wydaje periodyk Regional Studies. W 1998 roku powołano polską sekcję stowarzyszenia. RSA powstało w intelektualnej opozycji do zdominowanej przez Amerykanów i „zekonometryzowanej” Regional Science Association.

relevance

odpowiedniość

zgodność celów projektu i programu z potrzebami, priorytetami i problemami społeczno-gospodarczymi regionu i obszaru, na którym jest realizowany

**renewal / renovation
(of depressed areas)**

**rewitalizacja (obszarów
problemowych)**

report
⇒ **closure report**

raport / sprawozdanie
⇒ **raport zamknięcia**

- ⇒ **final report**
- ⇒ **impact report**
- ⇒ **inception report**

- ⇒ **interim report**
- ⇒ **monitoring report**
- ⇒ **progress report**

reporting

research and development (R&D)

resources

- ⇒ **human resources**
- ⇒ **financial resources**
- ⇒ **natural resources**

restructuring

- ⇒ **industrial restructuring**
- ⇒ **restructuring of a region / regional restructuring**

- ⇒ **raport końcowy**
- ⇒ **raport wpływu (oddziaływania projektu / programu na otoczenie)**
- ⇒ **raport wstępny**

pierwszy raport sporządzony pod koniec wstępnego etapu cyklu projektu, w którym wprowadza się ewentualne poprawki do projektu lub zakresu zadań dla wykonawcy i rozpisuje zadania na pozostałe etapy realizacji

- ⇒ **raport okresowy**
- ⇒ **raport monitorujący**
- ⇒ **raport postępu prac / zaawansowania projektu**

raportowanie

badanie i rozwój (B+R)

zasoby

- ⇒ **zasoby ludzkie**
- ⇒ **zasoby finansowe**
- ⇒ **zasoby naturalne**

restrukturyzacja

- ⇒ **restrukturyzacja przemysłu**
- ⇒ **restrukturyzacja regionu**

ogólnie: zmiana struktury regionu, głównie gospodarczej, w celu optymalizacji wykorzystania zasobów w dostosowaniu do popytu wewnętrznego i zewnętrznego. Restrukturyzacja gospodarcza pociąga za sobą zmiany w strukturze społecznej i politycznej, zmianę elit. Powoduje zatem z reguły opór grup zagrożonych utratą znaczenia (dochodów, prestiżu, wpływów) i często – podejmowanie działań zachowawczych, neutralizujących zmiany. Restrukturyzacja regionu może mieć charakter spontaniczny (dostosowanie do zmian w otoczeniu przy braku działań władz) bądź wymuszony

decyzjami wynikającymi z interwencji państwa (programu restrukturyzacji). W literaturze wyróżnia się nadto restrukturyzację podmiotową (zmiany własności), przedmiotową (struktury branżowe), terytorialną (zmiany w układzie przestrzennym).

results**rezultaty**

efekty, jakie zostaną osiągnięte po zakończeniu realizacji projektu

retention money**kwoty zatrzymane**

różnica między kolejną transzą a całkowitą wartością dofinansowania projektu ze środków pomocowych; w praktyce jest to różnica pomiędzy wartością faktury, a kwotą faktycznie wypłaconą wykonawcy – np. środki zatrzymane na okres gwarancyjny

retraining**przekwalifikowanie / kurs przekwalifikujący****revenue****dochody****risk analysis****analiza ryzyka****risks (of a project)****ryzyko (projektu)**

⇒ risks and assumptions

⇒ założenia i ryzyko związane z projektem

zewnętrzne czynniki, które mogą wpłynąć na przebieg lub powodzenie projektu, na które zarządzający projektem nie ma bezpośredniego wpływu (założenia i ryzyko związane z projektem są opisywane m.in. w → macyzy logicznej projektu w → fiszce)

S

sample

⇒ **sample check**

schedule

⇒ **schedules**

⇒ **activity schedule**

⇒ **contracting and disbursement schedule**

⇒ **daywork schedule**

⇒ **payment schedule**

⇒ **resources schedule**

⇒ **time schedule**

scope of work

screening

próbka

⇒ **badanie „na próbie”**

metoda kontroli programu polegająca na sprawdzeniu prawidłowości wdrażania wybranej grupy projektów

harmonogram

⇒ **wykazy – dokumenty wypełnione przez oferenta i dostarczone wraz z ofertą**

⇒ **harmonogram działań**

w → PCM: w ramach cyklu zarządzania projektem: wykres / graficzne przedstawienie harmonogramu działań określające trwanie, kolejność i zależności poszczególnych etapów realizacji projektu; stanowi również podstawę identyfikacji kluczowych dat (wydarzeń) dla celów monitoringu oraz zakresów odpowiedzialności za realizację poszczególnych etapów

⇒ **harmonogram kontraktowania i wydatkowania (środków)**

⇒ **wykaz prac dniówkowych**

⇒ **harmonogram płatności**

⇒ **harmonogram użytkowania zasobów**

w → PCM: rozpisanie budżetu projektu z uwzględnieniem środków i kosztów w relacji do działań, w rozbiciu na poszczególne etapy realizacji projektu; sporządzany na podstawie harmonogramu działań

⇒ **harmonogram realizacji (np. inwestycji)**

zob. wykres słupkowy

zakres robót

screening / przegląd

⇒ environmental screening	⇒ badanie stanu środowiska naturalnego
⇒ law screening	⇒ przegląd prawa <i>np. w kontekście dostosowania poszczególnych dziedzin życia gospodarczego i społecznego do ustawodawstwa UE</i>
section	odcinek, część robót
selfgovernment	samorząd
⇒ regional / voivodship selfgovernment	⇒ samorząd regionalny / wojewódzki
⇒ local selfgovernment	⇒ samorząd lokalny - gminny i powiatowy
sensitivity analysis	analiza wrażliwości <i>narzędzie wykorzystywane do badania wpływu ryzyka na wynik projektu w → analizie kosztów i korzyści (CBA); analiza wrażliwości polega na zbadaniu wpływu zmian w istotnych czynnikach analizy finansowej lub ekonomicznej na jej ostateczny wynik; odpowiada m.in. na pytanie jaka będzie wartość wewnętrznej stopy zwrotu czy wartości bieżącej netto, jeżeli np. koszty, korzyści lub cykl życia projektu zmieni się o daną wartość</i>
services	usługi
⇒ advisory services	⇒ usługi doradcze / doradztwo podmiotów gospodarczych
⇒ career advice services / vocational guidance	⇒ poradnictwo zawodowe
⇒ service provider	⇒ dostawca usług / wykonawca kontraktu usługowego
shareholder	akcjonariusz / udziałowiec w spółce
side letter	list (załącznik do umowy) zmieniający mniej ważne kwestie dotyczące realizowanego projektu (np. numer rachunku bankowego)

Single European Act (SEA)**Jednolity Akt Europejski (JAE)**

obowiązujący od 1 lipca 1987 układ państw członkowskich → Wspólnot Europejskich, reformujący główne traktaty Wspólnot i zawierający postanowienie, że najpóźniej do 31 grudnia 1992 roku będzie wprowadzony Jednolity Rynek (Rynek Wewnętrzny) – co zostało terminowo zrealizowane

site / construction site**plac budowy**

oznacza wszystkie części terenu udostępnione przez Zamawiającego dla wykonania na nich robót oraz inne miejsca wymienione w kontrakcie jako tworzące część placu budowy

site billboards**tablice informacyjne o projekcie, umieszczane w trakcie budowy na miejscu jego realizacji**

(dotyczy projektów infrastrukturalnych)

site visits to projects**inspekcje projektów**

zob. kontrola przeprowadzona na miejscu realizacji projektu

small and medium-size enterprises (SMEs)**małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP)**

małe i średnie przedsiębiorstwa. Według ustawy „Prawo o działalności gospodarczej” z dnia 19.11.1999 r. za małego przedsiębiorcę uznaje się przedsiębiorcę, który w poprzednim roku obrotowym zatrudniał średniorocznie poniżej 50 pracowników oraz osiągnął przychód netto ze sprzedaży towarów, wyrobów, usług oraz operacji finansowych nie przekraczający równowartości w złotych 7 mln euro lub suma aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec poprzedniego roku obrotowego nie przekroczyła równowartości w złotych 5 mln euro. Według ustawy za średniego przedsiębiorcę uważa się przedsiębiorcę, nie będącego małym przedsiębiorcą, który w poprzednim roku obroto-

wym zatrudniał średniorocznie mniej niż 250 pracowników oraz osiągnął przychód netto ze sprzedaży towarów, wyrobów, usług oraz operacji finansowych nie przekraczający równowartości w złotych 40 mln euro lub suma aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec poprzedniego roku obrotowego nie przekroczyła równowartości w złotych 27 mln euro.

social

- ⇒ **social assistance / welfare**
- ⇒ **social exclusion**
- ⇒ **social inclusion**

sound financial management**sparsely populated areas****specification**

e.g. tender specification = technical specification + commercial specification

staff reduction**stakeholders**

- ⇒ **stakeholder analysis**

społeczny

- ⇒ **pomoc społeczna**
- ⇒ **wykluczenie społeczne**
- ⇒ **reintegracja społeczna**

racjonalne zarządzanie finansami**obszary słabo zaludnione****specyfikacja**

np. specyfikacja przetargowa = specyfikacja techniczna + specyfikacja handlowa (warunki zawarcia umowy)

redukcja zatrudnienia

zob. zmniejszanie skali zatrudnienia w firmie, zwalnianie ludzi z pracy

uczestnicy projektu

osoby, grupy społeczne, instytucje lub firmy mające związek z projektem / programem; mogą oni mieć pośredni lub bezpośredni związek z realizowanymi działaniami, być pod ich wpływem lub na nie oddziaływać, negatywnie bądź pozytywnie

- ⇒ **analiza uczestników projektu**

polega na identyfikacji wszystkich uczestników projektu/programu oraz ich interesów, problemów i możliwości; wyniki tej analizy stanowią integralną część planowanego projektu.

standard summary project fiche**standardowa fiszka streszczenia projektu / wniosek aplikacyjny / karta projektu**

dokument stosowany w programie Phare, opisujący każdy projekt przyjęty do realizacji na dany rok, wymieniany w → Memorandum Finansowym.

Projekt jest tu rozumiany szeroko i obejmuje działania w danym sektorze, sferze lub dziale gospodarki narodowej (np. ochrona środowiska, transport, spójność społeczno-ekonomiczna). Fiszka obejmuje następujący zakres informacji: lokalizacja projektu, instytucja odpowiedzialna, cel strategiczny i cele operacyjne, ramy instytucjonalne, wykonawca, budżet, sposób i ramy czasowe wdrażania → matryca logiczna, harmonogram płatności, aneksy (jeśli konieczne). W przypadku projektów infrastrukturalnych niezbędnymi załącznikami fiszki są → studium wykonalności oraz → analiza oceny na środowisko.

start-up

⇒ start-up aid

⇒ start-up capital

⇒ start-up period

uruchomienie działalności gospodarczej

⇒ pomoc w uruchomieniu działalności gospodarczej

⇒ kapitał na uruchomienie działalności gospodarczej

⇒ rozruch projektu

w → PCM: okres realizacji projektu następujący bezpośrednio po wyznaczeniu wykonawcy

state aid provisions**zasady pomocy publicznej****statement**

⇒ final statement

⇒ final statement of account

oświadczenie / rozliczenie

⇒ rozliczenie ostateczne

⇒ ostateczne pokwitowanie płatności

strategy

⇒ local development strategy

⇒ regional development strategy

strategia

⇒ strategia rozwoju lokalnego

⇒ strategia rozwoju regionalnego

konceptcja systemowego działania na rzecz długotrwałego rozwoju → re-

gionu poprzez racjonalną alokację zasobów oraz dokument określający sposoby postępowania dla realizacji wspólnie ustalonych celów. Dokument taki powinien zawierać: 1) opis i diagnozę stanu istniejącego; 2) analizę silnych i słabych stron regionu; 3) sformułowanie celu strategicznego (musi się mieścić we wspólnym polu oczekiwań i możliwości); 4) wyznaczenie celów pośrednich; 5) określenie metod i zasobów niezbędnych do osiągnięcia celów, identyfikacja aktorów (osób, instytucji) odpowiedzialnych za poszczególne działania; 6) sposób monitoringu i oceny przebiegu, tryb modyfikacji strategii w razie zmiany istotnych okoliczności zewnętrznych. Strategia jest zatem przejawem woli danej społeczności regionalnej do osiągania wspólnych celów, wyjawionej w postaci dających się obiektywnie ocenić działań. Brak zgody co do strategicznej wizji wyklucza powodzenie. Dlatego jest rzeczą konieczną, by w procesie prac nad strategią obok ekspertów brali czynny udział (choćby drogą dyskusji) przedstawiciele wszystkich znaczących instytucji i grup interesów: władz i administracji różnych szczebli, związków zawodowych i stowarzyszeń pracodawców, pracowników naukowych, partii, organizacji pozarządowych, izb przemysłowych, agencji rozwoju itd.. Strategia rozwoju regionu ma z założenia służyć wszystkim jego mieszkańcom, zatem bez demokratycznego procesu konsultacji i współudziału zainteresowanych cały wysiłek może pójść na marne, jeśli zorganizowana część społeczności uzna, że strategię przygotowano bez jej wiedzy i akceptacji lub że niedostatecznie od-

- ⇒ **National Strategy for Regional Development**
- ⇒ **Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego**
według ustawy z 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego: dokument w formie uchwały Rady Ministrów, określający uwarunkowania, cele i kierunki wspierania → rozwoju regionalnego przez państwo. NSRR została przyjęta 28 grudnia 2000 r.
- ⇒ **Voivodship Development Strategy**
- ⇒ **Strategia Rozwoju Województwa**
wg ustawy z 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego: dokument programowy samorządu województwa, sporządzony zgodnie z wymaganiami ustawy z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa oraz ustawy z 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (z późniejszymi zmianami).

structural (re)adjustment

dostosowanie / przekształcenia strukturalne / restrukturyzacja

Structural Funds

Fundusze Strukturalne

zasób finansowy UE umożliwiający pomoc w restrukturyzacji i modernizacji gospodarki krajów członkowskich drogą interwencji w kluczowych sektorach i regionach (poprawa struktury). Wyróżnia się następujące fundusze: → Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, → Europejski Fundusz Społeczny, → Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej oraz → Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa. W wyniku przyjęcia

tw. → Pakietów Delorsa dwukrotnie podwajano budżet Funduszy Strukturalnych. Na lata 1994-1999 wynosił on 141,5 mld ECU, na lata 2000-2006 wynosi 195,1 mld euro plus 39,5 mld euro rezerwowane dla nowych krajów członkowskich (po ich wstąpieniu). Począwszy od roku 2000 → Komisja Europejska wprowadziła reformę Funduszy Strukturalnych.

zob. poniżej, a także: Cele Polityki Strukturalnej UE, Inicjatywy Unii Europejskiej, Fundusze Strukturalne: Zasady.

⇒ **European Agriculture Guidance and Guarantee Fund – Guidance Section (EAGGF)**

⇒ **Sekcja Orientacji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej**

Do → Funduszy Strukturalnych zaliczana jest tylko część EAGGF, określana jako „Orientacja”, związana z realizacją Celu 1. Wsparcie finansowe z tego funduszu przeznaczane jest na rozwój obszarów wiejskich

⇒ **European Regional Development Fund (ERDF)**

⇒ **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego**

powstał w 1975 r. Jego zadaniem jest zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju regionów należących do Unii. ERDF współfinansuje realizację Celów 1 i 2 Polityki Strukturalnej UE (→ Cele Polityki Strukturalnej UE). W szczególności fundusz ten udziela wsparcia inwestycjom produkcyjnym, rozwojowi infrastruktury, lokalnym inicjatywom rozwojowym oraz małym i średnim przedsiębiorstwom (→ MSP).

⇒ **European Social Fund (ESF)**

⇒ **Europejski Fundusz Społeczny**

utworzony na mocy → Traktatu Rzymskiego. Współfinansuje realizację Celu 3 (→ Cele Polityki Strukturalnej UE) na całym obszarze Unii Europejskiej, wspiera również Cele 1 i 2. Ze środków funduszu finansowane są głównie szkolenia zawodowe i rozwój zatrudnienia.

⇒ **Financial Instrument for Fisheries Guidance (FIFG)**

⇒ **Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa**

fundusz strukturalny powołany na potrzeby rybołówstwa, uzupełniający fundusz ustanowiony w 1993 r. Zajmuje się promowaniem zmian strukturalnych w tym sektorze gospodarki.

study tour

wizyta studialna / wizyta studyjna

submit an application / a proposal

złożyć wniosek / złożyć propozycję

subcontractor

podwykonawca

podwykonawca firmy, z którą zawierana jest umowa

subsidiarity principle

zasada subsydiarności (pomocniczości)

oznacza, że władza wyższego szczebla nie może podejmować działań jeśli mogą one być z powodzeniem zrealizowane na niższym szczeblu – czyli zorganizowani w różnych układach obywatele rządzą swoimi sprawami w granicach praw, a państwo podejmuje tylko te działania, których sami obywatele wykonać nie potrafią i nie mogą. Zasada pomocniczości wymaga znalezienia równowagi między możliwie nieskrępowaną aktywnością obywatelską a interwencją państwa (dla „wspólnego dobra”). Wprowadzona w życie → Traktatem z Maastricht pod naciskiem regionów obawiających się nadmiernego wzrostu wpływów i władzy instytucji Unii, zwłaszcza → Komisji Europejskiej. Zasada ta ogranicza pole działania Unii. Głosi, że w dziedzinach, które nie są w jej wyłącznej kompetencji (tj. nie są traktatowo zastrzeżone dla Unii), Unia będzie podejmować działania tylko wtedy, jeśli cele zamierzonych działań nie mogą być zrealizowane w wystarczającym stopniu na szczeblu państw członkowskich i dlatego ze względu na ich zakres lub ich

skutki lepiej osiągnięte zostaną na szczeblu Unii.

subvention**subwencja**

*środki finansowe przekazane biorcy (np. gminie) do swobodnej (względnie) dyspozycji na takie potrzeby i cele, jakie biorca uważa za najważniejsze w danym czasie
zob. dotacja*

Support for Pre-Accession Measures for Agriculture and Rural Development (SAPARD)**Przedakcesyjny Instrument Wsparcia dla Rolnictwa i Obszarów Wiejskich (SAPARD)**

program pomocowy UE dla krajów starających się o członkostwo, wspierający działania w zakresie modernizacji rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich. Jego nadrzędnym celem jest ułatwianie procesu integracji sektora rolnego z UE, poprzez przyspieszenie przyjmowania → Acquis Communautaire UE w sferze rolnictwa, stymulowanie rozwoju obszarów wiejskich oraz restrukturyzację gospodarki żywnościowej. Przedsięwzięcia te służą płynnemu włączeniu rolnictwa krajów kandydujących w system → Wspólnej Polityki Rolnej i Strukturalnej UE. Program SAPARD formalnie rozpoczął się w 2000 roku. Budżet programu dla 10 krajów kandydackich wynosi 500 mln euro rocznie (w tym średniorocznie dla Polski – ok. 169 mln euro). SAPARD jest równoległy do programów → ISPA oraz → Phare, zintegrowanych razem w ramach → Partnerstwa dla Członkostwa. Za program SAPARD odpowiedzialny jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi i → Agencja Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa.

sustainability (of a project)**trwałość (projektu)**

projekt określa się jako trwały, jeśli możliwe będzie pokrycie kosztów utrzymania inwestycji po ustaniu zewnętrznego zasi-

lania finansowego i jeśli jego efekty będą widoczne w długim okresie czasu

SWOT analysis (strengths, weaknesses, opportunities, threats)

analiza SWOT (mocne strony, słabe strony, szanse, zagrożenia)

metoda stosowana m.in. przy opracowywaniu → Strategii Rozwoju Regionu, pozwalająca przeanalizować atuty i słabości regionu wobec szans i zagrożeń stwarzanych przez otoczenie. Skrót SWOT pochodzi od pierwszych liter angielskich słów: strenghts (mocne strony), weaknesses (słabe strony), opportunities (szanse), threats (zagrożenia). Metoda SWOT obejmuje analizę wewnętrzną i zewnętrzną stanu społeczno-gospodarczego regionu. Analiza wewnętrzna polega na ocenie mocnych i słabych stron, czyli obecnego potencjału regionu. Analiza zewnętrzna pozwala poznać możliwości i zagrożenia dalszego rozwoju regionu, związane z procesami zachodzącymi w otoczeniu. Analiza SWOT musi uwzględnić czynniki lokalne, regionalne, krajowe i globalne oraz określić, na ile i w jaki sposób są one znaczące dla regionu.

synergy

synergia

proces polegający na tym, że efekt społeczno-gospodarczy kilku powiązanych ze sobą projektów lub poszczególnych komponentów jednego projektu jest większy niż suma efektów poszczególnych projektów/komponentów wdrażanych indywidualnie

T

target group of a project

grupa docelowa (projektu)

grupa do której adresowany jest projekt, główni beneficjenci, odbiorcy projektu

(na poziomie → Celu Projektu);
w → PCM beneficjent lub grupa beneficjentów, na którą realizacja projektu wpłynie pozytywnie na poziomie Celu Projektu

Task Force

Zespół Zadaniowy

ZESPÓŁ ZADANIOWY DS. ROZWOJU REGIONALNEGO W POLSCE –

wspólna inicjatywa rządu RP i → Komisji Europejskiej. Zespół działał w okresie wrzesień 1995 - lipiec 1996 i przygotował szereg opracowań cząstkowych (w ramach grup roboczych), raport diagnostyczny oraz raport końcowy (Zarys Strategii Rozwoju Regionalnego w Polsce), zawierający rekomendacje dla rządu RP. zob. Zespół Zadaniowy ds. Polityki Strukturalnej w Polsce.

ZESPÓŁ ZADANIOWY DS. POLITYKI STRUKTURALNEJ W POLSCE –

wspólna inicjatywa rządu RP i → Komisji Europejskiej. Zespół działał w okresie wrzesień 1996 - sierpień 1997. W efekcie prac grup roboczych powstały opracowania dotyczące różnych aspektów polityki strukturalnej. Raport końcowy (Polityka Strukturalna Polski w Perspektywie Integracji z Unią Europejską) obejmuje analizę stanu rzeczy i rekomendacje dla rządu. Podobnie jak → Zespół Zadaniowy ds. Rozwoju Regionalnego w Polsce, zrzeszał przedstawicieli rządu, samorządu, nauki, środowisk biznesowych, ekspertów krajowych i zagranicznych.

Technical Assistance for the Commonwealth of Independent States (TACIS)

Program pomocy doradczej dla Wspólnoty Niepodległych Państw (TACIS)

utworzony w 1990 r. program pomocy szkoleniowej i doradczej dla byłych republik radzieckich i Mongolii (z wyłączeniem Litwy, Łotwy i Estonii, które objęto programem → Phare)

Technical Assistance Information Exchange Office (TAIEX)	Biuro Wymiany Informacji o Pomocy Technicznej, TAIEX (<i>jednostka Komisji Europejskiej</i>)
technical designs / technical documentation	projekt techniczny / dokumentacja techniczna
technical specifications	specyfikacje techniczne <i>część dokumentacji przetargowej, dokument sporządzony przez Jednostkę Kontraktującą, określający szczegóły techniczne zamówienia lub wykonania prac wraz z wyszczególnieniem, tam gdzie konieczne, metod, środków i spodziewanych rezultatów</i>
technology transfer	transfer technologii
technopolis	technopolis <i>kompleksy innowacyjne skoncentrowane przestrzennie, zgromadzone na niewielkim obszarze przedsiębiorstwa high-tech wraz z infrastrukturą i instytucjami wspierającymi</i>
tender	oferta przetargowa / przetarg <i>np. w kontekście robót budowlanych: wyłoniona propozycja wykonawcy na wykonanie robót wraz ze wszystkimi załącznikami, przedłożonymi przez wykonawcę Zamawiającemu</i>
⇒ most advantageous tender / bid / offer	⇒ najkorzystniejsza oferta przetargowa <i>najlepsza oferta przetargowa, według kryteriów ustalonych dla przedmiotowej umowy np. odnośnie jakości, właściwości technicznych, estetyki i cech funkcjonalnych, usług gwarancyjnych i pomocy doradczej, terminów dostaw lub wykonania prac, ceny; kryteria te muszą być opublikowane w ogłoszeniu o przetargu lub określone lub/i w dokumentacji przetargowej</i>

tenderer bond**wadium**

zabezpieczenie składane przez oferenta dla zamawiającego na okres trwania przetargu

tender dossier**dokumentacja przetargowa**

zespół dokumentów i formularzy, przekazanych przez Zamawiającego każdemu oferentowi w celu przygotowania oferty przetargowej

tender procedures**procedury przetargowe**

⇒ **international open procedure / international open tender**

⇒ **międzynarodowy przetarg otwarty / nieograniczony**

procedura, w ramach której każda osoba fizyczna lub prawna, bądź grupa tychże może przedłożyć ofertę przetargową, po uprzednim opublikowaniu przez Komisję Europejską zaproszenia do wzięcia udziału w przetargu w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich i na swojej stronie internetowej

⇒ **local open procedure**

⇒ **krajowy przetarg otwarty / nieograniczony**

procedura, w ramach której każda osoba fizyczna lub prawna, bądź grupa tychże może przedłożyć ofertę przetargową, po ukazaniu się zaproszenia do wzięcia udziału w przetargu w mediach ogólnokrajowych

⇒ **negotiated procedure**

⇒ **procedura negocjacyjna**

procedura nie wymagająca publicznego ogłoszenia o przetargu, w ramach której Jednostka Kontraktująca konsultuje się z jednym lub kilkoma oferentami i negocjuje z nimi warunki umowy

⇒ **open (tender) procedure**

⇒ **przetarg nieograniczony, otwarty**

procedura, w ramach której wszystkie osoby fizyczne lub prawne bądź grupy tychże, mogą złożyć ofertę przetargową w odpowiedzi na ogłoszenie o przetargu

⇒ **restricted procedure / restricted tender**

⇒ **simplified procedure**

tenderer / offerer

term

- ⇒ **long-term**
- ⇒ **medium-term**
- ⇒ **short-term**

terms of reference (ToR)

tests on completion

tests after completion

threshold

⇒ **przetarg ograniczony**

procedura, w ramach której, po ukazaniu się zaproszenia (ogłoszenia) do przetargu, oferty składać mogą jedynie ci oferenci, którzy zostali zaproszeni przez Jednostkę Kontraktującą

⇒ **uproszczona procedura przetargowa**

procedura nie wymagająca publicznego ogłoszenia o przetargu, w ramach której, oferty składać mogą jedynie ci oferenci, którzy zostali zaproszeni przez Jednostkę Kontraktującą

oferent

osoba prawna lub fizyczna bądź grupa tychże (np. konsorcjum), składająca ofertę w celu zawarcia umowy

termin / okres

- ⇒ **długoterminowy**
- ⇒ **średnioterminowy**
- ⇒ **krótkoterminowy**

Zakres Wymagań i Obowiązków / Zakres Zadań Zleceniodawcy

szczegółowy opis zadań danej osoby, grupy, instytucji bądź projektu. Określa cele, sposoby ich osiągnięcia, opisy niezbędnych działań, wymagania wobec wykonawców, koordynację z innymi, kryteria oceny, tryb podejmowania decyzji, terminy wykonania prac, często także kosztorys. W polskim rozumieniu, w świetle Ustawy o Zamówieniach Publicznych – Specyfikacja Istotnych Warunków Zamówienia

próby końcowe

próby eksploatacyjne

próg (np. rentowności)

time for completion	czas wykonania / czas na ukończenie robót <i>dotyczy robót budowlanych: okres przewidziany w kontrakcie na wykonanie i ukończenie robót wraz z przeprowadzeniem prób końcowych, liczony od daty rozpoczęcia prac</i>
training	szkolenie
⇒ advanced training	⇒ szkolenie doskonalące
⇒ basic training	⇒ szkolenie elementarne
⇒ continuing vocational training (CVT)	⇒ ustawiczne doskonalenie zawodowe
⇒ further vocational training	⇒ uzupełniające kształcenie zawodowe
⇒ on the job training	⇒ szkolenie w zakładzie pracy / praktyka zawodowa
⇒ tailor-made training	⇒ szkolenie dopasowane do potrzeb zamawiającego
⇒ vocational re-training	⇒ przeszkolenie pracowników (reorientacja zawodowa)
⇒ vocational training	⇒ szkolenie (kształcenie) zawodowe
Trans-European Networks (TENs)	transeuropejskie sieci transportowe
traineeship	praktyka (<i>w znaczeniu szkolenie, nie doświadczenie</i>)
transport infrastructure needs assessment (TINA)	ocena potrzeb infrastruktury transportowej <i>proces zapoczątkowany przez → Komisję w 1996 r. dla nadzorowania i koordynowania zintegrowanej sieci transportowej w 11 krajach kandydujących (10 państw Europy Środkowo-Wschodniej + Cypr), który polega na koordynacji projektów infrastrukturalnych realizowanych w państwach kandydackich z projektami wdrażanymi w UE. Pozwoli to docelowo na zbudowanie w przyszłości spójnej → sieci transeuropejskiej poszerzonej UE. Raport ekspertów TINA został zaakceptowany w 1999 r.</i>

transeuropean innovation networks**transeuropejskie sieci innowacyjne**

interakcyjne sieci łączące węzły gospodarcze na obszarze całej Europy. Ich cechą jest brak hierarchiczności, nie zawsze działają na czysto rynkowych zasadach. Sieci innowacyjne pobudzają wymianę informacji i technologii. Tworzenie tych sieci opiera się na dwóch procesach:

1. interaktywnym tworzeniu innowacji, gdzie zarówno biznes, jak i nauka mogą dwukierunkowo oddziaływać na ten proces: poprzez działania „do wewnątrz” i „na zewnątrz”. Ważnym elementem interakcji są → MSP;

2. grupowaniu się firm w zwarte sieci, w ramach których odbywa się współpraca i wymiana myśli technologicznej.

Inaczej: są to obszary największego wzrostu gospodarczego → Bieguny Wzrostu.

transparency (of procedures)

e.g. The contract award procedure must be completely transparent and impartial

przejrzystość (procedur)

np. Procedura zawarcia kontraktu musi być całkowicie przejrzysta i bezstronna

treatment plant

- ⇒ **sewage treatment plant / waste water treatment**
- ⇒ **water treatment plant**

oczyszczalnia

- ⇒ **oczyszczalnia ścieków (kanalizacyjnych, płynnych)**
- ⇒ **stacja uzdatniania, oczyszczalnia wody**

Treaty of Rome**Traktat Rzymski**

podpisany 25 marca 1957 r. przez sześć państw: Belgię, Włochy, Francję, Holandię, Luksemburg, RFN. Dotyczył utworzenia Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG, obecnie → Wspólnota Europejska). Równolegle podpisano Traktat o Ustanowieniu Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (Euratom).

zob. Wspólnoty Europejskie

Treaty on European Union**Traktat o Unii Europejskiej**

podpisany 7 lutego 1992 r. w Maastricht

(Holandia) i ustanawiający → Unię Europejską. Traktat wszedł w życie 1 listopada 1993 r.

trigger effect (within a project)

e.g. This measure may trigger many undesirable effects.

wywołać / powodować efekty (w ramach projektu)

np. To posunięcie może wywołać wiele niepożądanych skutków.

turnkey projects

projekty obiektów budowlanych „pod klucz”

oddane obiekty są wyposażone i nadają się do eksploatacji

twinning covenant

umowa twinningowa / bliźniacza

umowa między partnerami dotycząca współpracy w ramach projektu bliźniaczego, finansowanego ze środków Phare

twinning project

projekt bliźniaczy

współpraca dwustronna w danej dziedzinie, będącej przedmiotem projektu (finansowanego ze środków Phare), pomiędzy administracją kraju kandydującego a wybraną w drodze konkursu instytucją kraju członkowskiego UE

U

umbrella organisation

organizacja nadzorująca

underspend / overspend money

nie wydatkować (pieniędzy) w całości / wydatkować za dużo (ponad przyznany limit)

unemployment

bezrobocie

sytuacja, w której pewna część zdolnych do pracy i poszukujących jej pracobiorców nie znajduje zatrudnienia, mimo stałego poszukiwania pracy

⇒ combat unemployment	⇒ zwalczać bezrobocie
⇒ counteract unemployment	⇒ przeciwdziałać bezrobociu
⇒ frictional ~	⇒ przejściowe, frykcyjne <i>wynikające z indywidualnych decyzji o zmianie pracy, zawodu, miejsca zamieszkania lub z wchodzenia na rynek pracy</i>
⇒ hidden / concealed ~	⇒ ukryte
⇒ long term ~	⇒ długotrwałe
⇒ mass ~, large-scale ~	⇒ masowe
⇒ registered ~	⇒ zarejestrowane
⇒ seasonal ~	⇒ sezonowe
⇒ sectoral ~	⇒ sektorowe
⇒ structural ~	⇒ strukturalne <i>trwała przewaga podaży pracy nad popytem, wynikająca z niedopasowania strukturalnego, przeważnie w postaci nieadekwatnego do popytu przygotowania zawodowego ubiegających się o pracę. W przeciwieństwie do bezrobocia koniunkturalnego wykazuje niską elastyczność; skuteczne przeciwdziałanie bezrobociu strukturalnemu wymaga przeważnie kompleksowej → restrukturyzacji dotkniętych nim obszarów.</i>
⇒ threatened with unemployment	⇒ zagrożony bezrobociem

unemployment rate

stopa bezrobocia

stosunek liczby osób uznanych za bezrobotnych do liczby osób wchodzących w skład zasobów osób pracujących, wyrażony w procentach; zasoby pracy składają się ze wszystkich osób w wieku produkcyjnym, które są skłonne i zdolne do pracy i które są liczone jako zatrudnione lub bezrobotne

urbanization

urbanizacja

utility

użyteczność

termin dotyczący oceny programów – określa czy program przyczynił się do

zaspokojenia potrzeb grup docelowych lub społecznych

V

valorisation / building on the basis of achievement

waloryzacja / budowanie na osiągnięciach

metoda oceny polegająca na analizie i syntezie rezultatów grupy porównywalnych, istotnych dla całości programu projektów, z punktu widzenia dalszego wdrażania programu

value added

wartość dodana

różnica między dochodem całkowitym przedsiębiorstwa lub gospodarki regionalnej czy narodowej a kosztami procesu produkcyjnego (np. koszty surowców czy usług)

⇒ **value added tax (VAT)**

⇒ **podatek od wartości dodanej (VAT)**

variation

w robotach budowlanych: zmiana w robotach (prowadzonych pracach)

Vision and Strategies around the Baltic Sea 2010 (VASAB 2010)

Wizje i Strategie Wokół Bałtyku 2010

program, określający zasadnicze kierunki wspólnych działań w regionie Morza Bałtyckiego. Raport programu przyjęto na III konferencji ministrów planowania przestrzennego państw bałtyckich (Talin 1994). Polskie priorytety zostały przedstawione na II konferencji VASAB 2010 w Gdańsku w 1993 r. We wrześniu 2001 odbyła się V Konferencja Ministrów odpowiedzialnych za politykę państwa i regionów krajów bałtyckich, na której przyjęto rozszerzony dokument VASAB 2010 PLUS.

venture capital

kapitał ryzyka

środki finansowe przeznaczone na rozwój,

udostępniane zainteresowanym przedsiębiorstwom w formach z zasady nie prowadzących do wzrostu zadłużenia. Są to przede wszystkim udziały kapitałowe (equity), pozwalające inwestorowi wprowadzić kapitał do danego przedsiębiorstwa, uzyskując zarazem prawa wspólnika, a tym samym wgląd w sprawy firmy, udział w decyzjach i zyskach. Venture capital oferują wysoko specjalistyczne instytucje, które wyszukują spółki dobrze rokujące, ale cierpiące na niedobór kapitału. Po zrealizowaniu zysku inwestor na ogół wycofuje się, odsprzedając swoje udziały pozostałym wspólnikom bądź na rynku kapitałowym. Przedsięwzięcie takie jest bardzo ryzykowne, ale stanowi też szansę wysokich zysków.

vocational education and training (VET)

edukacja i szkolnictwo zawodowe

vocational (occupational) guidance

poradnictwo zawodowe

Voivod

governor of the voivodship, appointed by the central government

Wojewoda

urzędnik stojący na czele administracji rządowej w regionie

voivodship²

⇒ **Voivodship Board**

województwo

⇒ **Zarząd Województwa**

ciało wykonawcze samorządu wojewódzkiego odpowiedzialne za przygotowanie strategii województwa, wojewódzkiego programu operacyjnego rozwoju regionalnego oraz wybór i zatwierdzenie do realizacji projektów realizowanych w jego ramach; w celu realizacji swoich zadań Zarząd Województwa zasięga opinii → Regionalnego Komitetu Sterującego

² w oficjalnych dokumentach Komisji Europejskiej używa się terminu 'voivodship' a nie 'province'

W

warranty

waste

- ⇒ solid waste
- ⇒ liquid waste
- ⇒ waste disposal
- ⇒ waste management

winding-up of the programme

withdraw (of a project)

workplan

works

- ⇒ permanent works

- ⇒ temporary works

workshop

gwarancja

odpady

- ⇒ odpady stałe
- ⇒ odpady płynne
- ⇒ składowanie odpadów
- ⇒ zarządzanie odpadami

zamykanie programu

wycofać się (z projektu)

harmonogram / plan pracy

zob. harmonogram

roboty (budowlane)

- ⇒ roboty stałe
roboty stałe, które mają być realizowane przez wykonawcę według kontraktu
- ⇒ roboty tymczasowe

warsztaty

Y

yield (effects, profit)

e.g. The project is estimated to yield numerous results in the field of socio-economic cohesion.

przynosić (rezultaty, zysk)

np. Szacuje się, że projekt przyniesie wiele rezultatów w zakresie spójności społeczno-gospodarczej.

